T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ ANABİLİM DALI
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMET EMİN YURDAKUL'UN ŞİİRLERİNDE DEĞERLER EĞİTİMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Günay MEHDİYEVA

İZMİR

2016

T.C.

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ ANABİLİM DALI
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMET EMİN YURDAKUL'UN ŞİİRLERİNDE DEĞERLER EĞİTİMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Günay MEHDİYEVA

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Sabahattin ÇAĞIN

İZMİR

2016

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Mehmet Emin Yurdakul’un Şiirlerinde Değerler Eğitimi Üzerine Bir İnceleme” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

29/01/2016

Günay MEHDİYEVA

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

İşbu çalışma, jürimiz tarafından Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Anabilim Dalı,Yabancı Dil Olarak Türkçe ÖğretimiProgramında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan :Yrd. Doç. Dr. Sabahattin ÇAĞIN

Üye :Yrd. Doç. Dr. Funda UZDU YILDIZ

Üye :Yrd. Doç. Dr. Yılmaz ÖZKAYA

Onay
Yukarıda imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

29/01/2016

Prof. Dr. Ali Günay BALIM
Enstitü Müdürü

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	10102231
Yazar Adı / Soyadı	GÜNAY MEHDİYEVA
Uyruğu / T.C.Kimlik No	TÜRKİYE / 99478452626
Telefon	5455503376
E-Posta	gunay.mehdiyeva@box.az
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Mehmet Emin Yurdakul'un Şiirlerinde Değerler Eğitimi Üzerine Bir İnceleme
Tezin Tercümesi	A Study on Values Education in Mehmet Emin Yurdakul's Poetry
Konu	Eğitim ve Öğretim = Education and Training ; Dilbilim = Linguistics
Üniversite	Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Anabilim Dalı	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2016
Sayfa	123
Tez Danışmanları	YRD. DOÇ. DR. SABAHATTİN ÇAĞIN 43705289042
Dizin Terimleri	Metin dilbilim=Text linguistics ; Dilbilgisi=Grammer ; Uygulamalı dilbilim=Applied lingustics
Önerilen Dizin Terimleri	Değer Eğitimi, Mehmet Emin Yurdakul'un Şiirlerinde Değer
Kısıtlama	36 ay süre ile kısıtlı

Tezimin,Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında arşivlenmesine izin veriyorum. Ancak internet üzerinden tam metin açık erişime sunulmasının 16.02.2019 tarihine kadar ertelenmesini talep ediyorum. Bu tarihten sonra tezimin, bilimsel araştırma hizmetine sunulması amacı ile Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından internet üzerinden tam metin erişime açılmasına izin veriyorum.
NOT: Erteleme süresi formun imzalandığı tarihten itibaren en fazla 3 (üç) yıldır.

16.02.2016
İmza:.....

ÖNSÖZ

Son dönemlerde birçok çalışmalara konu olan "değer" kavramı geçmişten bugüne kadar terim olarak birçok alanda kullanılmıştır. Bunun sonucu olarak ortaya farklı değer tanımları çıkmıştır. Değer kavramının birçok bilim alanındaki kullanımının dışında çalışmamızda kültür ve ahlak bağlamında kazandığı anlam dikkate alınacaktır.

Değer terimi iktisat alanında kullanılmakta olup "Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, bedel, kıymet, paha" biçiminde tanımlanmıştır. "İktisadın bir terimi olan değer, insan emeğinin ürünüyle, nesnelerle, parayla ilgilidir" Ancak değer kavramı günümüzde ahlaki kavram olarak da kullanılmaktadır.

Bu çalışmada kullanılan değer kavramı ekonomideki anlamından farklı olarak psikologların, sosyologların, eğitimcilerin ve davranış bilimcilerin kullandığı anlamıyla kullanılmıştır.

Çalışmamızda Fevziye Abdullah Tansel'in *Mehmet Emin Yurdakul'un Eserleri-I Şiirler I: Türkçe Şiirler, Türk Sazı, Ey Türk Uyan, Tan Sesleri* adlı şiirler toplusunda şairin şiirlerinde rastlanan değerler ele alınmıştır.

Tez çalışmasının birinci bölümünde tezin amaç ve önemi, problem durumu, problem cümlesi, sayıltılar, sınırlılıklar, kısaltmalar yer almaktadır.

İkinci bölümde ise konuyla ilgili önceden yapılan araştırmalar ve makalelerden bahsedilmiştir.

Üçüncü bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, veri çözümleme teknikleri üzerinde durulmuştur.

Dördüncü bölümün girişinde çalışmanın temelini oluşturabilmek için değer, değer eğitimi, Mehmet Emin Yurdakul'un hayatı, edebî kişiliği ve şiir sanatı hakkında bilgi verilmiştir. Bunların ardından şiirlerde yer alan değerler, bu değerlerin

ne şekilde işlendiğine yer verilmiştir. Ayrıca her değer incelemesinin ardından oluşturduğumuz bir tabloyla bu temaların şiirlerde ne şekilde yer aldığını gösterdik.

Çalışma, bulguların ana hatlarıyla ortaya konulduğu Sonuç bölümü ve faydalanılan eserlerin yer aldığı Kaynakça bölümüyle tamamlanmıştır.

Bu çalışmam esnasında Türkiye'de eğitim almamızı sağlayan YTB'ye teşekkür ederim. Ayrıca çalışmam esnasında bana yol gösterici olan danışmanım Yrd. Doç. Dr. Sabahattin ÇAĞIN'a da şükranlarımı sunarım.

ÖZET

Mehmet Emin Yurdakul 13 Mayıs 1869'da İstanbul'da bir balıkçı kayığı reisi olan Salih Reis'in ailesinde doğmuştur. Çocukken halk kültürünü, Türklük bilinci ve ruhunu babasından almış, şiirlerinde sade, halk dilini kullanarak Türkçenin halk şiir ölçüsü olan hece ölçüsünü korumaya çalışmıştır.

Şairin ilk şiir kitabı olan *Türkçe Şiirler* 1898 yılında basılmıştır. Bu kitaptaki tüm şiirlerde halkın milli değerleri yer almıştır. İkinci şiir kitabı *Türk Sazı* 1914'de yayımlanır. Bunun ardından 1914 yılında *Ey Türk Uyan,* 1915'de *Tan Sesleri, Ordunun Destanı,* 1916 yılında *Dicle Önünde,* 1918 yılındaysa *Turan'a Doğru* adlı şiir kitapları da arka arkaya basılır.

Mehmet Emin, şiirlerinde çeşitli Anadolu insanı yer almaktadır. Bu insanlar arasında zengin, yoksul insanlar, hasta, kimsesiz kadınlar; oğlu tarafından dövülen anneler, çiftçiler, çömlekçiler, balıkçılar, askerler, gaziler, şehitler, tarihî şahsiyetler, çocuklar, mektepliler, genç kızlar, delikanlılar, hemşireler görebiliriz.

Her bir halkın, milletin mensup olduğu bir sıra değerleri vardır ki bunlar milli değerler diye adlandırılır. Şair, şiirlerinde bu değerleri gelecek kuşaklara aşılamaya çalışmıştır. Mehmet Emin'in şiirlerinde çalışma, vatanseverlik, kahramanlık, doğruluk/dürüstlük, medeniyet, merhamet, vatana, insana, aileye, dile, dine, tarihe sevgi gibi değerler yer almaktadır.

Anahtar Sözcükler: Değer Eğitimi, Mehmet Emin Yurdakul'un Şiirlerinde Değerler.

Günay MEHDİYEVA

Ocak, 2016

ABSTRACT

Mehmet Emin Yurdakul was born on May 13th in 1869, in Salih Reis's family one of the head-fisherman in Istanbul. When he was a child he got the folk culture, Turkish consciousness and soul from his father.

Using the simple and public language Mehmet Emin tried to protect Turkish syllabic metre, the metre of Turkish National Poetry. Poet's first book "Turkish Poetry" (Türkçe Şiirler) was published in 1898. The national values are included in all poems of this book. Second poetry book *Türk Sazı* was published in 1914. After this in 1914 Ey Türk Uyan, in 1915 *Tan Sesleri* (Dawn Sounds), *Ordunun Destanı* (The Epic of Army), in 1916 *Dicle Önünde* (In front of Dicle), in 1918 the book named *Turana Doğru* (Toward the Turan) was published after these.

Different kinds of Anadolu people are included in Mehmet Emin's poetry. Among these people we can see the rich, the poor, sick people, orphan people, the unowned mothers, mothers beaten by their sons, farmers, potters, fishermen, soldiers, veterans, martyr, historical personages, politicians, children, scholars, schoolgirls, schoolboys, nurse sand other people in his poetry.

Each nation has the values it deserves which called national values. The poet tried to transfer these value ston extgenerations.

Many values exist in Mehmet Emin's poetry: diligence, patriotism, heroism, humanity, philanthropy, honesty, love his motherland, his family, his mother tongue, his religion, his history and others.

Keywords: Value education, value education in Mehmet Emin Yurdakul's poetry

Günay MEHDİYEVA

January, 2016

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ i

ÖZET iii

ABSTRACT iv

İÇİNDEKİLER vii

TABLOLAR LİSTESİ viii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu 1

1.2. Amaç ve önem 1

1.3. Problem Cümlesi 2

1.4. Alt Problemleri 2

1.5. Sayıltılar 3

1.6. Sınırlılıklar 3

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR 4

BÖLÜM III.

3.1. Araştırmanın Modeli

3.2. Evren ve Örneklem 6

3.3. Veri Toplama Araçları **6**

3.4. Veri Çözümleme Teknikleri **6**

BÖLÜM IV

4.1. GİRİŞ

4.1. 1. Değer Nedir? **6**

4.1.2. Değer Eğitiminin Önemi **12**

4.1.3. Mehmet Emin Yurdakul'un hayatı **17**

4.1.4. Sanatı ve Edebi Kişiliği **22**

4.1.5. Mehmet Emin Yurdakul'un Şiirleri **29**

4.2. BULGULAR VE YORUMLAR

4.2.1. Mehmet Emin Yurdakul'un Şiirlerinde Değer Eğitimi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar **36**

4.2.1.1. Çalışma **36**

4.2.1.2. Kahramanlık **44**

4.2.1.3. Sevgi (aile, insan, çocuk, vatanseverlik) **54**

4.2.1.3.1. Vatan Sevgisi **54**

4.2.1.3.2. İnsan Sevgisi **61**

4.2.1.3.3. Çocuk Sevgisi **66**

4.2.1.3.4. Aile Sevgisi **69**

4.2.1.4. Tarih Sevgisi **73**

4.2.1.5. Kültür **79**

4.2.1.6. Merhamet Duygusu **84**

4.2.1.7. Doğruluk/Dürüstlük **89**

4.2.1.8. Hürriyet severlik **93**

4.2.1.9. Dil **97**

4.2.1.10. Din **99**

4.2.1.11. Örf ve adet **103**

4.2.1.12. Çevre Duyarlılığı **104**

SONUÇ **107**

KAYNAKÇA **110**

TABLOLAR LİSTESİ

4.2.1.1. Değer Tablosu Çalışma

4.2.1.2. Değer Tablosu Kahramanlık

4.2.1.3. Değer Tablosu Sevgi (aile, insan, çocuk, vatan)

4.2.1.3.1. Vatan Sevgisi

4.2.1.3.2. İnsan Sevgisi

4.2.1.3.3. Çocuk Sevgisi

4.2.1.3.4. Aile Sevgisi

4.2.1.4. Değer Tablosu Tarih Sevgisi

4.2.1.5. Değer Tablosu Kültür

4.2.1.6. Değer Tablosu Merhamet

4.2.1.7. Değer Tablosu Doğruluk/Dürüstlük

4.2.1.8. Değer Tablosu Hürriyet severlik

4.2.1.9. Değer Tablosu Dil

4.2.1.10. Değer Tablosu Din

4.2.1.11. Değer Tablosu Örf ve adet

4.2.1.12. Değer Tablosu Çevre Duyarlılığı

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, problem durumu, amaç ve önem, problem cümlesi, alt problemler, sayıltılar ve sınırlılıklar yer almaktadır.

1.1. PROBLEM DURUMU

Bu çalışmada, Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde ele aldığı değerler incelenmiştir. Şiirlerde yer alan çalışma, çevre duyarlılığı, dil, din, doğruluk/dürüstlük, kahramanlık, medeniyet, merhamet, örf ve âdetlere bağlılık, vatanseverlik, vatana, insanlara, aileye, çocuklara, tarihe sevgi gibi değerlerin kullanımı değerlendirilmiş ve bunların kullanış şekilleri tablolarla verilmiştir.

1.2.AMAÇ ve ÖNEM

Bu çalışmanın amacı, Türk Edebiyatında ün kazanmış, başarılı şairlerden olan milli şairi Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerini değerler eğitimine katkıları bakımından incelemek ve bu şiirlerden yararlanmanın gerekliliğini ortaya koymaktır. Değer eğitiminde yararlanılabilecek temel kaynakların başında yazılı eserler gelmektedir. Kültür dili dediğimiz ve yazılı dilin unsurlarıyla şekillenen olgu doğal olarak yazılı metinler yoluyla takip edilmektedir. Bu edebi ürünlerin günümüzde en önemlilerinden biri de edebi bir tür olan şiirdir. Bu nedenle, Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde değer unsurlarını saptayıp şairin şiirlerinin değer eğitimine katkısı belirlenmek istenmiştir.

1.3.PROBLEM CÜMLESİ

Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinden değerler eğitimi sürecinde yararlanılabilir mi?

1.4.ALT PROBLEMLER

1. Değer nedir?

2. Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde değerler (çalışma, çevre duyarlılığı, doğruluk/dürüstlük, sevgi (vatan, insan, çocuk sevgisi), hürriyet severlik, dil, din, tarih sevgisi, kahramanlık, merhamet duygusu, kültür, örf ve âdetlere bağlılık) ne derecede ve ne şekilde yer almıştır?

3. Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde değerler eğitimi sürecinde nasıl yararlanılabilir?

1.5.SAYILTILAR

1. Mehmet Emin Yurdakul şiirleriyle insanları eğitmeyi ön plana çıkarır.
2. Mehmet Emin Yurdakul toplumun sorunlarını şiirlerinde dile getirmekle kalmaz zaman zaman onlara çözüm yolları da arar.
3. Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerindeki ideal kişiler genellikle fakir ve orta tabakadan kişilerdir.
4. Mehmet Emin Yurdakul toplumsal değerlere önem veren bir şairdir.

1.6.SINIRLILIKLAR

Bu çalışma, Mehmet Emin Yurdakul'un seçilen şiirlerinde değerler eğitimi ve Türkçe öğretimine katkısı bakımından incelenmesi ile sınırlıdır. Şairin şiirlerinde; çalışma, çevre duyarlılığı, dil, din, doğruluk/dürüstlük, örf ve âdetlere bağlılık, tarih sevgisi, medeniyet, kültür, hürriyet sevgisi, sevgi (vatan, insan, aile, çocuk) değerlerinin incelenmesi ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Akbaş, O. (2008). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi. 6,* (16), *9-27.*

Aslan, M. (2009). *Değerler Eğitiminde Kahramanlardan Yararlanma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.

Arslan, Z. Ş. & Yaşar, F. T. (2007). "Yükselen Değer Kavramı Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım". Dem Dergi, Temmuz-Ağustos-Eylül *(1),* 8-11.

Bolay, S. H. (2007). "Değerlerimiz ve Günlük Hayat". Dem Dergi.(1), 12-19.

Gökçe, B. (2008). *Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Öykülerinde Değer Eğitimi Ve Öykülerin Türkçeye Katkısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Can, Ö. (2008). *Dördüncü Ve Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çağlayan, A. (2005). *Ahlak Pusulası-Ahlak Ve Değerler Eğitimi-*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.

Dilmaç, B. (2002). *İnsanca Değerler Eğitimi*, Ankara: Nobel Yayınları.

Erdem, A.R. (2003). "Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler". Değerler Eğitimi Dergisi, *1, (4),* 55-72.

Güngör, E. (2010). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Hökelekli, H. (2004). Bir Değer: Adalet. *Dem Dergi,* (5), *132-137.*

Tokdemir, M. A. (2007). *Tarih Öğretmenlerinin Değerler Ve Değer Eğitimi Hakkındaki Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Kumbasar, E. (2011). *Muzaffer İzgü'nün Romanlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Öncül, R. (2000). *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Özbay, M. &Tayşi, E. (2011). *Dede Korkut Hikâyeleri'nin Türkçe Öğretimi ve Değer Aktarımı Açısından Önemi. Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi. 1,* (1), 21-31.

Şenol, M. (1999*) İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'na Göre Okuma Eğitimi. AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi. (3), 97-105.*

BÖLÜM III

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada "Mehmet Emin Yurdakul'un Şiirlerinde Değerler Eğitimi Üzerine Bir İnceleme" konusunu betimleyici yöntemle ele alınmaktadır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evreni Mehmet Emin Yurdakul'un şiir kitapları ile kitaplarına girmemiş şiirlerinden oluşmaktadır.
Çalışmanın örneklemi ise Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde yer alan çalışma, kahramanlık, sevgi, tarih sevgisi, kültür, merhamet duygusu, doğruluk/dürüstlük, hürriyet severlik, dil, din, örf ve adetler, çevre duyarlılığı gibi değerlerin ne şekilde işlendiğidir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmanın verileri Mehmet Emin Yurdakul'un şiirleri ve konuyla ilgili yardımcı kaynaklar okunarak elde edilmiştir.

3.4. Veri Çözümleme ve Teknikler

Bu çalışmada Mehmet Emin Yurdakul'un şiirleri ve değer kaynakları incelenerek veriler sosyolojik eleştiri metoduyla çözümlenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR ve YORUMLAR

4.1. GİRİŞ

4.1.1. Değer Nedir?

Son dönemlerde pek çok çalışmaya konu olan "değer" kavramı geçmişten günümüze kadar bir terim olarak birçok alanda kullanılmıştır. Bunun bir sonucu olarak ortaya farklı değer tanımları çıkmıştır.

Değer kelimesi, günlük dilde, bir şey için biçilen kıymet şeklinde kullanılıyor. Bu nedenle sözlüklere bakıldığında değer kelimesinin birden çok anlam ifade ettiğini görebiliriz. Örneğin, TDK sözlüğünde değer bir şeyin veya kimsenin taşıdığı yüksek ve faydalı vasıflar, kıymet (TDK, 1959;198) olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir ifadeyle değer, kullanışlı ve arzulanır olma, işe yararlılık, aydınlatıcı, amaç veya araçlar hakkındaki inanç (Demir ve Acar, 1992;82) gibi anlamlara gelir.

Genel anlamda bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü olarak adlandırılan değer kavramı ile ilgili birçok tanım yapılmıştır. Değer kavramının anlamına bakıldığında şu tanımlarla karşılaşılır: "Değer" kelimesi Türk Dil Kurumu'nun güncel sözlüğünde: "Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet. Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi ögelerin bütünü" (Güncel Türkçe Sözlük, http://tdkterim.gov.tr/bts/, 2012) biçiminde tanımlanır. Değer kavramının farklı özellikleri ile ifade edildiği diğer tanımlar şunlardır:

Güngör değeri, bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inanç olarak belirtir. (Güngör, 2010;27).

Öncül'e göre, değer nesne ve olayların bir toplum, bir sınıf ya da bir insan bakımından taşıdığı önemi belirleyen nitelik, bir topluma ait olan ve bireylerin kazanması istenilen normlar biçimini ifade eder. (Öncül, 2000;281).

Erdem'e göre değer ise belirli bir durumu bir diğerine tercih etme eğilimi olarak tanımlanmaktadır. Değerler, davranışlara kaynaklık eden ve onları yargılamaya

yarayan anlayışlardır. Değerler, ayrıca bireylerin neyi önemli gördüklerini tanımlayarak istekleri, tercihleri, arzu edilen ve edilmeyen durumları gösterir (Erdem, 2003;56).

Kültürü oluşturan unsur olarak değer, Özbay'a göre toplumun tarihî birikimi ile ortaya çıkan; toplumun tamamı tarafından kabul gören; toplumun varlık, birlik ve devamının sebebi olarak görülen; tasvip ve teşvik gören; korunan kabulleniş ve inanışlardır. Değerler ve normlar, kültürel kimliğin şekillenmesinde etkili olan kültür unsurlarıdır. Dolayısıyla değer "kültür" kavramıyla da yakından ilgilidir (Özbay ve Tayşi, 2011;24).

Dilmaç (1999), insanî değerleri; sevgi, hakikat, iç huzur, şiddetten kaçınma ve doğru davranış başlıkları altında beş temel grupta toplamıştır. Spranger (1928) tarafından geliştirilen ve Allport, Vernon ve Lindzey (1960) tarafından kullanılan değerler sınıflandırılması ise değerleri sosyal, teorik, dinî, iktisadî, estetik ve siyasî değerler olmak üzere altı kategoride toplamıştır (Akt; Güngör, 1993). Bunun yanı sıra değerleri temel (amaç) ve aracı değerler olarak sınıflandıran araştırmacılar da vardır. Toplumsal değer sistemini şu değer alanlarında görürüz: Kişilik değerleri, işlev değerleri, aidiyet değerleri, durum değerleri, konum değerleri (Atabek, 2004). Akbaş'ın (2004), sekizinci sınıf öğrencilere uyguladığı değerler ölçeğindeki boyutlar şunlardır: Geleneksel değerler, demokratik değerler, çalışma-iş değerleri, bilimsel değerler, temel değerler. (Yaman, 2009;108-109).

Değer, arzu edilen, ilgi duyulan, ihtiyaç duyulan şeydir. Toplum, hem maddi, hem de manevi olarak, bizi kuşatan işler, fiiller, karakterler, inançlar ve değerler sistemidir. Buradan hareketle toplumun oluşumunu sağlayan temel taşlardan biri değerlerdir, denilebilir. Değerler ancak eğitimle yeni nesillere aktarılır. Böylece toplumun devamlılığı sağlanmış olur.

Değer tanımlarında daha çok kişiye ait kıymet, vasıf ve liyakat üzerinde durulmaktadır. Sosyolojik açıdan ele alındığında kişi ile toplum, toplum ile millet birbirini tamamladığına ve birbirinin ayrılmaz parçaları olduğuna göre millete ait olan değerler toplumu, topluma ait olan değerler de kişiyi bağlamaktadır. O halde

burada millet kavramı da tanımlanarak, millete ait değer yani milli değer kavramı ortaya çıkarılabilir.

Bir toplumun fertlerini birbirine bağlayan ve toplumun devamını sağlayan unsurların başında değerler gelmektedir. Değer, kültürden bağımsız olarak düşünülemez. Kültür ise paylaşılan değerler, simgeler, ideolojiler, inançlar ve yaşantıların bütünüdür (Akbaba-Altın, 2001). Değerler, sosyal dayanışma oluşturarak toplumda uyulması gereken ortak davranış kalıplarını belirlemektedir. Bu bağlamda bir toplumun değerlerinde meydana gelen yozlaşma, o toplumun birlik ve beraberliğini olumsuz etkilemektedir. Çocukların değerleri kazanma süreci aile ile başlamakta okul ile devam etmektedir.

Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan, olanla olması gereken ayrımını içeren ölçü olarak ifade edilen değer kavramı, sosyal bilimlerin hemen her alanında üzerinde önemle durulan bir kavramdır. Değer aynı zamanda, felsefenin ilgi alanına giren üç sorundan birisidir. Felsefenin diğer iki alanı da varlık ve bilgidir. Felsefede kişinin, isteyen, ihtiyaç duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şeye değer denilmektedir.

Değer; insanın hayata dair karar vermesinde, gelişen olaylar karşısında yorum yapmasında, çevresinde kendini etkileyen durumlar hakkında hüküm vermesinde ona yol gösteren, dayanak sağlayan inanış unsurlarıdır (Bulut, 2011;21). Değer (kıymet), somut ya da soyut kavramların önemini belirtmeye yarayan soyut ölçü birimidir. Canlı ve cansız varlıkların, olayların, olguların durumunu, önemini anlatan bir sözcüktür (Köknel, 2007;17). Bu tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere değerler, hayatımıza yön vermemizi sağlayan ölçütlerdir.

Toplumsal perspektiften bakarak değeri, bireyin çevresiyle etkileşimi sonucunda içselleştirdiği ve davranışlarını yönlendiren standartlar olarak da tanımlayabiliriz. Bu tanım, değerlerin bireysel kazanımı boyutunu öne çıkarmaktadır. Değerlerin bireysel yönünde güdü, karar verme, tutum, inanç, ihtiyaç gibi kavramlar ağırlık kazanmaktadır. Toplumsal anlamda değerler ise, toplumca en iyi, en doğru ve en faydalı olduğu kabul edilen şeylerdir (Akbaş, 2004;44). Silah (2000) değer kavramını, kültürün bir parçası ve kültüre anlam veren ölçütler olarak tanımamıştır

(Öztürk, 2011;11'den alıntı). Ayrıca, bireylerin düşünce, tutum ve eylemlerinde birer standart olarak ortaya çıkan kültürel öğeleri de değer olarak adlandırabiliriz (İprişli, 2011;77). Bu tanımlamalar, kültürün bir parçası olan ve kültüre anlam verme işlevine sahip olan değerlerimizi aktarırken neden atasözlerini kullanmak istediğimizi en iyi bir şekilde açıklar.

Kişi, toplum yapısı ve kültür, birbirinden ayrılmayan, karşılıklı olarak birbirini etkileyen bir üçgen oluşturur. Bu üçgen kültürün değerler sistemidir. Değerler sisteminin özü benimsenmedikçe kültürün aktardıkları içselleştirilemez (Köknel, 2007;289) ve yeni kuşaklara aktarılamaz.

Değer eğitimi keyfiyete bağlı değildir. Değerlerin işlev ve faydaları göz önüne alındığında değer eğitiminin gerekliliği ve önemi daha iyi anlaşılır.

Bireyin yaşadığı toplumun kültürü, sahip olduğu değerler, inançlar ve normlar, bireyin davranışlarının etik standartlara uygunluğunu belirler (Pehlivan-Aydın, 2001). Değerler, kültürel bilgidir; kültürün öğeleri üzerine kurulur ve her zaman bir seçimi vurgular (Gudmunsdottir, 1991). Toplumdaki bireylerin o değerleri korumasına veya göz ardı etmesine paralel olarak değerler ya zamanla kaybolurlar ya da bir sonraki nesle aktarılarak yıllarca devam ettirilirler. Değerlerin yıllarca devam etmesi ve kalıcı olması, onların insanlarca içselleştirilmesine ve genel kabul görmesine bağlıdır. Değerler, bize neyi yapmamız gerektiğini kesin olarak söylemezler, ancak yapılacak olan doğru şeyler için rehberlik ederler (Gudmunsdottir, 1991). Günlük yaşantımız içinde farkında olarak ya da olmadan belirli ifadelerle *değerlendirme*ler yaparız. Bu değerlendirmeler bizim koyduğumuz belli başlı ölçütlere göre gerçekleşmektedir. Bir şeyler hakkında insanların yargısını sağlayan değerler, felsefî kavramların içinde yer almış; üzerine tartışmalar yapılarak yaşamla, ahlaki ilkeler ve inançlarla ilişkilendirilmiştir. Değerler, eğitim felsefesi içinde de yer alarak her felsefî akım çerçevesinde değerlerin nasıl olacağı açımlamaya çalışılmıştır. Bireyin sosyal hayatta davranışlarına yön veren en önemli etkenlerin başında bireyin sahip olduğu değerler gelmektedir; İnsan ilişkilerinde önemli bir ihtiyaç olan ahlak eğitimi, davranışları ve duyguları ön plana çıkarır. Bireye, aileye ve topluma saygınlık kazandırır. Birlikte yaşamanın ve paylaşmanın

sorumluluklarını hatırlatır. Hayata yön verir. Yaşam biçimini belirler. Tavırları belirginleştirir. Hedeflere ulaştırır. Düşüncelere ve becerilere anlam kazandırır.

Değerler toplumdaki sosyal kontrol sistemine kaynaklık eder, bireyler arası bağlılığı arttırır. Birlikte yaşayan insanların hangi değerleri merkez alacakları konusunda konuşmaları, fikir birliğine varmaları gerekir. Farklı değerlere sahip kişiler veya kuşaklar arasında oluşan farklı değerlerden kaynaklanan çatışmalar ortaya çıkabilir. Ancak bu çatışmaları da "barışmak, uzlaşmak" gibi başka ortak evrensel değerler yardımıyla çözmek mümkündür. Kişiler arası ilişkileri düzenleme, karar verme, seçme, değerlendirme süreçlerine de değerler birer ölçüttür. Saygı, sevgi, kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarına erişmede itici bir güçtür. Bu yönüyle değerler insan hayatında düzenleyici, yönlendirici ve güdüleyici bir rol üstlenir.

Gerek sosyal gerek kişisel anlamda bireyin huzurlu ve sağlıklı bir hayata sahip olması ve yaşadığı toplumla özdeşleşebilmesi için amaç ve araç değerler bütününün eğitim sürecindeki gerekliliği ve önemi gözden kaçırılmamalıdır. Bu nedenle eğitim sürecinin bütün kademelerinde değerler eğitimi mutlak suretle yer almalıdır. Elbette ki değerler eğitimi süreci belli bir plan program dâhilinde öğretim kademelerinde yer almalıdır.

Eğitim ve öğretimde uygulanan ilke ve yöntemlerin ahlak öğretiminde duygulanması zorunludur. Çocukların gelişim basamakları göz önünde bulundurularak aktarılan konular, öğrenme olgunluğu düzeyinde olmalıdır. Ahlak öğretiminin kazandırılmasında uygulanan yöntemler, kullanılan malzemeler onları yaşadığı dünyanın gerçekleri karşısında sıkıntıya düşürmemelidir.

Değerlerin toplumsal yaşam içinde önemli özellikleri ve bu özelliklere bağlı olarak yerine getirdiği çeşitli işlevleri vardır:

Bilimsel değer, gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir.

Ekonomik değer, yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir.

Estetik değer, simetri, uyum ve forma önem verir. Birey, hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür.

Sosyal değerlerde başkalarını sevme, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan, sevgisini insanlara sunar. Nazik ve sempatiktir. Bencil değildir.

Politik değer, her şeyin kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.

Dinî değer, evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Din uğrunda dünyevi hazları feda eder.

Değerler, kurumların ve dolayısıyla toplumun gelişmesinde de etkilidir. Kurumların kendi içindeki en küçük birimleri rol adını alır ve tıpkı insan bedenindeki hücreler gibi bu roller de sistemin çalışmasına önemli katkıda bulunurlar.

Değerler, bir kimsenin değişik durumlarda gösterdiği sürekli davranışlarına yön veren köklü inançlardır. İnsanlar hayatlarının her yerinde, her noktasında çoğunlukla bilinçli olmasalar da zihinlerindeki çeşitli değerleri davranışa dönüştürürler. Bu nedenle değerler, tutumlar ve davranışla yakından ilişkindir ve onlara yön verir.

Bu ifadeler doğrultusunda, toplumu oluşturan bireylerin, dolayısıyla toplumun refah ve huzur içinde yaşayabilmesi, yeni nesillerin değer olgusundan yoksun yetiştirilmemesi adına değer eğitiminin, eğitim öğretim programında yer almasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Eğitim, bireyin davranışlarında değişiklik oluşturama sürecidir. Değerlerin iyi benimsenmesi ve yaşanabilmesi için bilhassa çocuklara onların kazandırılması esastır. Bu bakımdan çocuğun davranışları, önce aile, sonra okul, sonra da diğer kurumlar ve toplum içinde değişir. Bunun için aile içi eğitim, okul ve çevre çok büyük rol oynar. Aile ve okul, çocukları eğitirken onların bencillik duygularından kurtulmalarını sağlamak, paylaşımcı, ortak çalışabilme duygularının verilmesi önemlidir. (Bolay, S. 2007;16.)

4.1.2. Değer Eğitiminin Önemi

Her milletin sahip olduğu değerler bütünü, farklılıklar gösterir. Türk milletinin de değerleri, kendine has ve onun dünyaya bakışını yansıtır. Değerler, bir milletin varlığını ve devamlılığını sağlayan, maddi ve manevi bütün kültür unsurlarının oluşturucusudur. Değer eğitiminin önemi de bundan kaynaklanmaktadır.

Toplum hayatının düzenleyicisi ve koruyucusu olarak vazgeçilemez bir öneme sahip olan değerlerin devamlılığı oldukça önemlidir. Yaman vd. (2009;107-108) bu gerçeği şöyle ifade eder:

Bir toplumun fertlerini birbirine bağlayan ve toplumun devamını sağlayan unsurların başında değerler gelmektedir. Değerler, sosyal dayanışma oluşturarak toplumda uyulması gereken ortak davranış kalıplarını belirlemektedir. Bu bağlamda bir toplumun değerlerinde meydana gelen yozlaşma, o toplumun birlik ve beraberliğini olumsuz etkilemektedir. Çocukların değerleri kazanma süreci aile ile başlamakta okul ile devam etmektedir. Nitekim Lovat ve Clement'e (2008) göre değerler eğitimi, çocuğun yetenekleri ve olanaklarına odaklandığından nitelikli öğretimin gerçekleşmesine de olanak sağlar.

Değer eğitimi keyfiyete bağlı değildir. Değerlerin işlev ve faydaları göz önüne alındığında değer eğitiminin gerekliliği ve önemi daha iyi anlaşılır. Çağlayan (2005;15) değerlerin işlevini ve önemini şöyle ifade etmiştir:

İnsan ilişkilerinde önemli bir ihtiyaç olan ahlak eğitimi, davranışları ve duyguları ön plana çıkarır. Bireye, aileye ve topluma saygınlık kazandırır. Birlikte yaşamanın ve paylaşmanın sorumluluklarını hatırlatır. Hayata yön verir. Yaşam biçimini belirler. Tavırları belirginleştirir. Hedeflere ulaştırır. Düşüncelere ve becerilere anlam kazandırır.

Bireyin sosyal hayatta davranışlarına yön veren en önemli etkenlerin başında bireyin sahip olduğu değerler gelmektedir;

Mesela korkak olma yerine cesareti, zayıf olma yerine kuvvetli olmayı, beceriksiz olma yerine becerikliliği, cimri olma yerine cömertliği, haksızlığa karşı adaletli olmayı, tembelliğe karşı çalışkan ve üretici olmayı, yalana karşı dürüst olmayı tercih ettiren şey nedir? Bütün bu alanlardaki eylemlerin tercihinde ve davranışın gerçekleşmesinde değerler ve inançlar daima etkili olmaktadır (Bolay, 2007;15-16).

Değerler, bireyi daha iyi ve ideal olana yöneltir: "Değerler özneye güncelin, reelin ötesine geçme ve onları aşma arzusu verir. Değerlerle düşüncemiz daha güçlü olarak tabiatın ve fizik dünyanın ötesine ulaşırız. Böylelikle ideale yönelmiş oluruz. Bu bakımdan değerler ve eylemler genellikle ideale yöneliktir" (Bolay, 2007;15-16).

Eğitim aynı zamanda gelecek nesillere değer aktarımının yapıldığı bir süreçtir. Okullar, milli ve evrensel değerlerin aktarımını sağlayarak toplumların devamlılığını sağlayan kurumlardır. Bu sebeple eğitim sürecinin bütün kademelerinde değer eğitimine verilmesi gereken önem ihmal edilmemelidir. Çağlayan (2005;54), değer eğitiminin gelişigüzel değil, belli yöntem ve tekniklere dayalı olarak bir program dâhilinde yapılması gerektiğini ifade eder: "Eğitim ve öğretimde uygulanan ilke ve yöntemlerin ahlak öğretiminde de uygulanması zorunludur. Çocukların gelişim basamakları göz önünde bulundurularak aktarılan konuların öğrenme olgunluğu düzeyinde olmalıdır. Ahlak öğretiminin kazandırılmasında uygulanan yöntemler, kullanılan malzemeler onları yaşadığı dünyanın gerçekleri karşısında sıkıntıya düşürmemelidir." Herhangi bir programa bağlı olmadan yapılacak değer eğitiminden istenen sonucun elde edilemeyeceği de düşünülecek olursa Çağlayan'ın ne derece önemli bir konuyu ve eksikliği dile getirdiği görülür.

Dünyaya hükmeden, yaşadığı çevreyi çok yönlü olarak etkisi altına alan ve değerlerin de oluşturucu olan insanoğlu gerçek anlamda insan olma yolunda acaba ne kadar mesafe almıştır? Çağdaş dünyanın efendisi olan insan, ona gerçek kimliğini veren değerlere ne derece sahip ve bu değerleri ne derece özümsemiştir? Son yıllarda değer kavramına bu kadar vurgu yapılması ise insanların değerlere duyduğu ihtiyacın ifadesi olarak yorumlanabilir (Arslan ve Yaşar, 2007). Ayrıca değer eğitimine yönelik çalışmaların artarak devam etmesi; yeni nesillerin maddi ve manevi

değerlerden yoksun yetişmemesi adına yapılacak çalışmaların bir plan ve program dâhilinde yürütülmesinde etkin bir rolü olacaktır.

Değer eğitimi keyfiyete bağlı değildir. Değerlerin işlev ve faydaları göz önüne alındığında değer eğitiminin gerekliliği ve önemi daha iyi anlaşılır. Çağlayan (2005;15) değerlerin işlevini ve önemini şu şekilde ifade eder:

İnsan ilişkilerinde önemli bir ihtiyaç olan ahlak eğitimi, davranışları ve duyguları ön plana çıkarır. Bireye, aileye ve topluma saygınlık kazandırır. Birlikte yaşamanın ve paylaşmanın sorumluluklarını hatırlatır. Hayata yön verir. Yaşam biçimini belirler. Tavırları belirginleştirir. Hedeflere ulaştırır. Düşüncelere ve becerilere anlam kazandırır.

"Değer kavramının ferdi, toplumsal ve sosyal hayata dönük, insan ilişkilerinde belirleyici bir unsur olarak ifade edildiği bu tanım ve açıklamalarda değer kavramının ortak bir tanımının olmadığı görülmüştür. Değerlerin tanımı birçok eğitimci ve bilim insanı tarafından yapılmış, değer kavramı farklı boyutları ile ifade edilmiştir. Ne var ki üzerinde mutabık kalınan ve değişmez olarak kabul edilebilecek bir değer tanımından söz edilememektedir. Ayrıca değer kavramının değişmez bir tanımının olamayacağı da ileri sürülen görüşlerdendir" (Şen, 2007). Bu bağlamda Şen'in ifadeleri de görüşümüzü desteklemektedir.

Değer eğitiminin toplum olma bilinci ve sosyal dayanışma açısından önemini ve gerekliliğini Yaman vd. (2009;107-108) şu şekilde ifade eder:

Bir toplumun fertlerini birbirine bağlayan ve toplumun devamını sağlayan unsurların başında değerler gelmektedir. Değerler, sosyal dayanışma oluşturarak toplumda uyulması gereken ortak davranış kalıplarını belirlemektedir. Bu bağlamda bir toplumun değerlerinde meydana gelen yozlaşma, o toplumun birlik ve beraberliğini olumsuz etkilemektedir. Çocukların değerleri kazanma süreci aile ile başlamakta okul ile devam etmektedir. Nitekim Lovat ve Clement'e (2008) göre değerler eğitimi, çocuğun yetenekleri ve olanaklarına odaklandığından nitelikli öğretimin gerçekleşmesine de olanak sağlar.

Değerlerin bireylere aktarımının önemi ve gerekliliği, değerlerin hem psikolojik hem de sosyolojik açıdan faydaları göz önüne alındığında daha iyi anlaşılır. Rokeach, değerler üzerinde uzun süren çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmaların sonunda değerleri "amaç ve araç" değerler olarak ikiye ayırmıştır. Amaç değerler, yaşamın temel amaçlarını (özgürlük, mutluluk, aile güvenliği, barış içinde bir dünya, başarılı olma, bilgelik, dini olgunluk, eşitlik, gerçek dostluk, güzellikler dünyası, heyecan verici bir yasam, iç huzur, kendine saygı, rahat bir yaşam, sosyal kabul, ulusal güvenlik, zevk); araç değerler ise bu amaçlara ulaşmada kullanılabilecek davranış tarzlarını (bağımsız olma, bağışlayıcı, cesaretli, dürüst, entelektüel, geniş görüşlü, hırslı, itaatkâr, kendini kontrol eden, kibar, kendine hâkim, mantıklı, neşeli, sevecen, sorumluluk sahibi, temiz, yardımsever, yaratıcı olma) içermektedir (Akbaş, 2004;30).

Değerlerin toplumsal yaşam içinde önemli özellikleri ve bu özelliklere bağlı olarak yerine getirdiği çeşitli işlevleri vardır.

Özensel, "Gökçe ve Fichter'den aktardığı değerlerin işlevleri şu şekilde ifade edilmiştir: Gökçe'den aktarılan değerlerin işlevleri şöyledir:

1. Sosyal değer, temel seçici oryantasyonun standardıdır. Yani bu bağlamda değer(ler) bilinçli ve amaçlı davranışın genel ölçütüdür. Bu bakımdan değer, sosyal eylemde bulunan bir kişinin sosyal olarak kabullenebilen olgu ve istekleri için temel atıf noktası görevini görmektedir.

2. Değerler, kültürel olarak şekillendirilmiştir ve aynı zamanda kültür üzerinde de yönlendirici olarak etki etmektedir. Bu bakımdan değerler, belli bir kültürün gelişme süreci içinde sekil almaktadır. Bu da genel olarak sembol, moral ve estetik normlar, davranış şekilleri olarak belirginleşir. Bu açıdan değerler kültürün esasını oluşturmaktadır.

3. Değerler, insanlarla özdeşleşmiştir. Yani sosyalleşme sürecinde değerler kişiler tarafından öğrenilmekte ve üstlenilmektedir. Kısaca, kişinin şahsiyet yapısına entegre olmaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak değerler kişinin şahsiyetinin bir parçası olarak görülmektedir.

4. Değerler, sosyal bir boyuta sahiptirler. Yani değerler hem zihinsel (arzu ve eylem boyutunu belirten) hem de hissî-duygusal yönü belirten ifadelerdir. Sosyal değerler belli sosyal sonuçlara yol açarlar. Bu sosyal sonuçlar edebiyatta sosyal değerlerin işlevleri olarak adlandırılmaktadır.

Fichter'den aktarılan bu işlevler şunlardır:

1. Değerler, kişilerin ve birlikteliklerin sosyal değerinin yargılanmasında hazır birer araç olarak kullanılır. Tabakalaşma sistemini mümkün kılar. Bireyin çevresindekilerin gözünde nerede durduğunu bilmesine yardım eder.

2. Değerler, kişilerin dikkatini istenilir, yararlı ve önemli olarak görülen maddî kültür nesneleri üzerinde odaklar. Bu değerli nesne, her zaman birey veya grup içinde en iyi olmayabilir. Fakat o nesne için çaba gösterilmesine yol açtığı da bir gerçektir.

3. Her toplumdaki ideal düşünme ve davranma yollarına, değerler tarafından işaret edilir. Sosyal olarak kabul edilebilir davranışın âdeta semasını çizerler. Böylece kişiler de hareket ve düşüncelerini en iyi hangi yolda gösterebileceklerini kavrayabilirler.

4. Değerler, kişilerin sosyal rollerini seçmesinde ve gerçekleştirmesinde rehberlik ederler. İlgi yaratırlar, cesaret verirler. Böylelikle de kişilerde çeşitli rollerin gerekliliklerinin ve beklentilerinin bir takım değerler doğrultusunda işlemekte olduğunu kavramış olurlar.

5. Değerler, sosyal kontrol ve baskının araçlarıdır. Kişileri törelere uymaya yöneltir, doğru şeyleri yapmaya yüreklendirir. Değerler ayrıca onaylanmayan davranışları engeller, yasaklanmış örüntülerin neler olduğuna işaret eder ve sosyal ihlâllerden kaynaklanan utanma ve suçluluk duygularının kolayca anlaşılabilmesini sağlar.

6. Değerler, dayanımsa araçları olarak da işlevde bulunurlar. Sosyal bilimlerin aksiyomlarından biri de, grupların yüksek düzeyde bazı değerlerin paylaşılması amacıyla buluştuğudur. Kişiler aynı değeri güden kişilere doğru çekimlenirler. Ortak değerler sosyal dayanışmayı yaratan ve sürekli kılan en önemli faktörlerden biridir. (Özensel, 2003;231)

Bu ifadeler doğrultusunda, toplumu oluşturan bireylerin, dolayısıyla toplumun refah ve huzur içinde yaşayabilmesi, yeni nesillerin değer olgusundan yoksun yetiştirilmemesi adına değer eğitiminin, eğitim öğretim programında yer almasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

4.1.3. Mehmet Emin Yurdakul'un Hayatı

Servet-i Fünun şiirinin yaygın olduğu dönemlerde, şiirleriyle şöhret kazanan Mehmet Emin Yurdakul, 13 Mayıs 1869'da İstanbul'da doğmuştur. Beşiktaş'ta bir balıkçı kayığı reisi olan Salih Reis'in ailesinde doğan Mehmet Emin'in annesi, Uzuncaova-Hasköy'den (Edirne) İstanbul'a göçmüş Kömürcü Mehmet Ağa'nın kızı, Emine Hatun'dur. Mehmet Emin'in babası Terkos Gölü çevresinde bulunan Zekeriya Köyü halkındandır. (Tevetoğlu, 1988;4-5) Bir halk çocuğu olan Mehmet Emin'in babası Salih Reis okuma ve yazma bilmezdi, fakat eski Türklerin hikâyeleriyle dolu olan ruhu tarihi sever, oğluna okuttuğu beyitleri dinlerdi.

Mehmet Emin daha çocukken ilk halk zevkini, halk kültürünü ve Türklük bilinci ve ruhunu babasından almıştır. Şair ölümüne az bir zaman kala 1943 yılında Sezai Uzelli ile yaptığı bir konuşmada ailesiyle ilgili düşüncelerini, özellikle babası Salih Reis'ten aldığı etkiyi şöyle dile getirmiştir:

“Ben halk çocuğuyum. Halk evladı bir ana ile babanın kucağında büyüdüm. Atalardan kalma halk öğütleriyle, halk ninnileriyle çocukluğumu geçirdim. Biraz yetişkin çağa geldiğim vakit bu halkı çok acıklı bir halde gördüm.” (Uzelli, 1943)

Yine 1943 yılında Mehmet Emin’le yapılan bir görüşmede babasının okur yazarlığının olmadığı, fakat dinleme merakı olduğu belirtilmiştir. Babası, çocukken Mehmet Emin’e Kerem ile Aslı, Âşık Garib, Battal Gazi gibi halk masallarını okutur ve dinlerdi. Daha sonraları Mehmet Emin, Namık Kemal’in *Evrak-ı Perişan*’ını ve diğer eserlerini okur, böylece şiir ve edebiyata olan ilgisi artmaya başlar. Babasının desteği ile yetişir ve çocukluk dünyasını halk masalları ve şiirleri doldurmaya başlar.

Mehmet Emin yedi sekiz yaşlarında Saray Mektebi de denilen Sıbyan Mektebi’nde ilk öğretime başlar. Üç yıl sonra, Beşiktaş Askerî Rüştiyesi’nde eğitimini devam ettiren Mehmet Emin, daha sonra öğrenimini Mülkiye İdadisi’nde sürdürür. Ancak bu okulu bitiremez tasdikname alarak yarıda bırakmak zorunda kalır. Şair, Babıali Sadaret Dairesi Evrak Kalemi’ne maaşsız kâtip olarak işe başlar. İki yıl kâtip olarak çalışan Mehmet Emin, 1889’da Hukuk Mektebi’ne kaydolur. Hukuk Mektebi’nde eğitimine devam ederken bir Amerikalı kadınla, Madam Mot’latanışan Mehmet Emin, onun teşvikiyle eğitimini Amerika’da devam ettirmek ister. Hukuk Mektebi’ni yarıda bırakıp, İngilizce öğrenmeye çalışan Yurdakul, Madam Mot’unani ölümü üzerine Amerika’ya gidemez ve 21 yaşında eğitimle ilişkisini büsbütün keserek kendini memurluğa ve okuyup yazmaya verir. (Tuncer, 2011;71.)

Mehmet Emin, Hukuk Mektebi’ndeyken ruh asilliğinin soy asilliğinden daha üstün olduğu ana düşüncesine dayanan *Fazilet ve Asalet* adlı ilk eserini bir kitapçık halinde yayımlar. (Tansel, 1989;xvıı) Bu eserini, döneminde başarılı gençleri değerlendirmek ve korumakla tanınan Sadrazam Cevdet Paşa’ya sunar. Paşa, *Fazilet ve Asalet* adlı eseri çok beğenir. Daha sonra Mehmet Emin, 700 kuruş aylıkla Rüsumat (Gümrük) Tahrirat Kalemi’ne atanır. Mehmet Emin, 24 yaşında aynı yerde Evrak Müdürü olur.

1888’de Şebinkarahisarlı Müzeyyen (Dilber) Hanım’la evlenen Mehmet Emin’in mutlu geçen bu evliliğinden, üçü erkek (Halim, Hüseyin Ertuğrul, Adil Oğuz), biri kız (Mebruke) olmak üzere dört çocuğu olmuştur Mehmet Emin,

kendisiyle yapılan bir görüşmede, eşi Müzeyyen Hanım'ın üzerinde bıraktığı etkiyi şu sözleriyle böyle ifade eder :

"Eşim, hayat ve gönül yoldaşım Şebinkarahisarlı bir Türk kızıdır. Onunla evlendiğim zaman benimle konuştuğu öz Türkçe, bana kendi dilimin özünü anlatmıştı. Ben, İstanbul lehçesini anamdan, babamdan sonra Anadolu lehçesini karımdan öğrendim. Onun saf ve asil ruhunun kaynaklarından Türklük aşkının kandırmaz kevserini içtim." (İğdemir, 1945;57)

Mehmet Emin Rüsumat Evrak Müdürüyken Şeyh CemaleddinEfganî ile tanışır. Tam olarak nereli olduğu bilinmeyen Şeyh Cemaleddin, Kabil'de ve Hindistan'da okumuştur. 1897'de İstanbul'da ölen Efganî, birçok İslam ülkesini dolaşmış, Londra, Paris ve Rusya'ya gitmiş, buralarda yazılarıyla İslam'ı anlatarak dünyaca ün kazanmıştır. Ali Paşa'nın sadrazamlığı sırasında İstanbul'a gelen Şeyh Cemaleddin, fikirlerinin tehlikeli bulunması üzerine arak İstanbul'dan uzaklaştırılmış, daha sonra II. Abdülhamit devrinde tekrar İstanbul'a dönmüştür. Devrin aydınlarını etrafına toplayan Efganî, onlara bir ihtilal ruhu aşılıyordu. Rüsumat Evrak Müdürü Mehmet Emin de Şeyh CemaleddinEfganî'nin toplantılarına gitmiştir. Mehmet Emin "Bu son asrın en büyük inkılapçılarından biri" olarak nitelediği Efganî'den etkilenmiş, gençlik hatıralarını anlatırken onun için "beni yoğuran odur" demiştir. Fakat "Benim milliyetçiliğimin asıl kaynağı işte budur" dediği halk ve bütün eserlerini okuduğu Namık Kemal, onun asıl yol göstericisidir.

Mehmet Emin, Rüsumat Evrak Müdürüyken "Sayfa başları ve kenarları her kitabının arası, şiirlerin bitiminden sonraki boşluklar çiçek ve çeşitli boşluklarla süslenmiş olarak, kuşe kâğıda, pek özenilerek *Türkçe Şiirler* adlı ilk şiir kitabını 1898'de bastırmıştır. Dört formadan oluşan *Türkçe Şiirler*'in dış kapağı ve içindeki resimler meşhur saray ressamı Zonaro tarafından çizilmiştir. Bu eserini bastırmadan önce Mehmet Emin, şiirlerini devrin tanınmış edebiyatçıları olan, Recaizade Ekrem, Abdülhak Hamit, Şemseddin Sami, Tevfik Fikret, Fazlı Necip ve Rıza Tevfik'e göndererek onların birer değerlendirmesini almış ve bu olumlu değerlendirmeleri kitabın başına eklemiştir.

Memurluk hayatının en uzun dönemini (1890-1909) Rüsumat yani Gümrük İdaresi'nde geçiren şair, 1907 yılında Erzurum'da Rüsumat Nazırı olarak çalışmış, II. Meşrutiyetin ilanından sonra da Trabzon Rüsumat Nazırlığı'na tayin edilmiştir. İstanbul'da 31 Mart Vak'ası çıkınca, Mehmet Emin, Trabzon'da İttihat ve Terakki

Merkez Heyetinde faaliyette bulunmuş, verdiği ateşli nutuklarla halkı isyancılara karşı uyarmış ve Anadolu'ya yayılma eğilimindeki ayaklanmanın bu bölgeye sıçramamasına çalışmıştır. Hüseyin Hilmi Paşa, sadrazam olduğunda Mehmet Emin, İstanbul'a çağırılır. Kendisine Matbuat Umum Müdürlüğü teklif edilse de, o kabul etmez ve çok kısa süren Bahriye Müsteşarlığı görevine başlar.

1909'da Hicaz Vali Vekilliği'ne atanan Mehmet Emin, burada yaptığı düzenlenmelerle kısa sürede Hicaz'daki karışıklığı yatıştırmış, ancak Şerif Hüseyin'le anlaşmayarak tayinini istemiştir. Altı ay sürdürdüğü Hicaz Vali Vekilliği'nden sonra Sivas'a vali olarak atanmışsa da Sivas'ta uygulanan keyfi yönetime dayanmayarak istifa etmiş ve 1911 yılı Mayıs'ında İstanbul'a dönmüştür.

31 Ağustos 1911'de çıkmaya başlayan *Türk Yurdu* dergisinin imtiyaz sahibi Mehmet Emin'dir. Daha sonra şair, Türk Ocağı'nın da başkanlığını yürütür. Ziya Gökalp, Selanik'te bir görüşme yaptığı Mehmet Emin'i İttihat ve Terakki Merkezi İstanbul Murahhası yapmak istemiştir. Fakat o yıllarda Osmanlıcılık düşüncesinde olan İttihat ve Terakki Partisi ile Türkçülüğün Türkiye'deki temsilcisi olan Mehmet Emin'in uyumlu çalışabilmesi düşünülemezdi. Bu yüzden Mehmet Emin Yurdakul İttihat ve Terakki liderleri tarafından Erzurum Valiliği'ne, ""âdeta sürgün olarak" gönderilecektir. Erzurum'da bir yıl çalışan Mehmet Emin Bey, 1912'de affedilerek kısa bir süre sonra emekliye sevk edilir. 1913 yılında yapılan seçimlerde İttihat ve Terakki Partisi Musul milletvekili olur.

Mehmet Emin Yurdakul, daha sonraki yıllarda yazdığı şiirlerini çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlamaya devam eder. İkinci şiir kitabı *Türk Sazı* 22 Kasım 1914'de yayımlanır. Bunun ardından 1914 yılında *Ey Türk Uyan,* 1915'de *Tan Sesleri, Ordunun Destanı,* 1916 yılında *Dicle Önünde,* 1917'de *Hasta Bakıcı Hanımlar* ve 1918 yılındaysa *Turan'a Doğru* adlı şiir kitapları da arka arkaya basılır. Balkan Savaş'ı döneminde acı günler yaşayan Türklerin, Birinci Dünya Savaşındaki felaketi şairin yüreğinde derin izler bırakmıştır. Bu yıllarda şair *Zafer Yolunda* (1918) ve *İsyan ve Dua* (1919) şiir kitaplarını yazar.

Türk Ocağı'nın üyesi ve kurucularından olan Mehmet Emin için, 17 Aralık 1914'te *Türk Ocağı* tarafından bir gece düzenlenir. O dönemin ünlü şair ve yazarları

da bu törene katılırlar ve Mehmet Emin'e karşı olan duygu ve düşüncelerini içeren bir defteri, şaire hediye ederler.

1915 yılının Haziran ayında Çanakkale Cephesi'ne aralarında şair, yazar, ressam ve bestekârların yer aldığı (Ağaoğlu Ahmet, Yusuf Razi Bel, Nazmi Ziya Güran, Çallı İbrahim, Ömer Seyfeddin, Celâl Sâhir Erozan, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Ahmet Yekta Madran, MüfidRâtib, Ali Cânip Yöntem, İbrahim AlâettinGövsa, Orhan Seyfi Orhon, Enis Behiç Koryürek, Hıfzı Tevfik Gönensay, Hakkı Süha Gezgin) bir 'Edebi Heyet' gönderilir.

1915 Haziran'ının sonlarına doğru, otuza kadar şair, yazar, ressam ve bestekâr Harbiye Nezareti Karargâh-ı Umumi İstihbarat Şubesi Müdürlüğü'nden birer tezkere aldılar. Yazıda, Çanakkale'de muharebe alanlarını gezerek duygu ve düşüncelerini anlatmaları isteniyordu. Davete olumlu cevap verenler, 11 Temmuz Pazar sabahı, kollarında beyaz üzerine yeşil defne dalları işlenmiş işaretler bulunan hâkî keten elbiselerini giymiş, kabalaklarını başlarına geçirmiş olarak Sirkeci Garı'nda buluştular. Her birinden Arıburnu ve Seddülbahir cephelerini gezdikten sonra kendi sanatlarının diliyle kahramanlık ve zafer neşideleri bekleniyordu. Bu "Edebi Heyet" içinde İstanbul'dan Çanakkale'ye gidenler arasında Türk halkının "Milli Şair" olarak adlandırdığı Mehmet Emin Yurdakul da vardı.

Bütün bunlar Mehmet Emin'in o yıllarda Türk kültür hayatındaki rolünü göstermektedir. Birinci Dünya Savaşı'nın bittiği ve Mondros Ateşkes Anlaşması'nın imzalandığı yıllarda Mehmet Emin, İttihat ve Terakki Partisi'nin son kongre başkanıdır. Parti'nin kendini fethetmesi üzerine İstanbul'da kurulan Milli Türk Fırkası'nın kurucuları arasında bulunmuştur. İzmir'in Yunanistan tarafından işgal edilmesi üzerine 2 Mayıs 1919'da yapılan Sultanahmet Mitingi'nin ilk konuşmacısı olan Mehmet Emin, 1 Nisan 1921'de arkadaşı Yusuf Akçura'yla Anadolu'ya geçmiştir. TBMM Başkanı Mustafa Kemal Paşa'nın iltifatına da mazhar olan şair, Kurtuluş Savaşı boyunca Anadolu'nun çeşitli yerlerini gezmiş, Anadolu insanının maneviyatını yüceltmek için çalışmıştır. 1923 seçimlerinde Şebinkarahisar'dan milletvekili seçilen şair, bu görevi Ağustos 1930'a kadar sürdürmüştür. 12 Ağustos 1930'da kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası'na geçen Mehmet Emin Yurdakul, bu partinin kapatılması üzerine 1932'de Urfa Milletvekili olarak tekrar meclise

girmiştir. Daha sonra memleketi İstanbul'dan milletvekili olan ve bu görevi ölümüne kadar sürdüren Milli Şair, 1943 yılı sonlarına doğru kalbinden rahatsızlanarak Alman Hastanesi'ne yatırılır ve 14 Ocak 1944 yılında 75 yaşında ölür. Kabri, Balmumcudaki Asrî Mezarlık'ta bulunmaktadır.

Mehmet Emin Yurdakul'un torunu Doğan Yurdakul'un hatıralarında Milli Şair'in hayatının son dönemlerinde iki önemli olay yaşadığı belirtilmiştir. Birincisi Şair'in eşinin kendisinden önce ölümü (23 Ocak 1943) diğeri ise evinin bütün kitaplarıyla birlikte-yanmasıdır (26 Mart 1941). Zengin bir kütüphanesi olan Mehmet Emin, büyük bir adım atarak kendi kütüphanesinde bulunan kitapları İstanbul Üniversitesi'ne bağışlamayı düşünmüş, fakat evinde çıkan yangında bütün kitaplarının yanması, onun bu isteğini gerçekleştirmesine mani olmuştur. (Kurdakul, 1986;116).

4.1.4.Mehmet Emin Yurdakul'un Sanatı ve Edebî Kişiliği

Edebiyatın amacı konusunda yapılan tartışmalar bilindiği gibi "toplum için sanat" ve "sanat için sanat" kutupları arasında gerçekleşmektedir. Şair, kendisini ikinci grup içinde görmekle beraber ikinciyi de tümüyle reddetmez:

"Bana göre şiir, güzellik için olmakla beraber iyilik içindir de… Yaradılışım, terbiyem, çevrem, zamanım beni ikincisine yöneltmiştir." demiştir. (Ünaydın, 1972;144).

Mehmet Emin, çok okunmuş, sevilmiş bir ozandır. Onun şiirleri en azından, okul sıralarından geçmiş bütün kuşaklar tarafından okunmuş ve tanınmıştır. Nice nice kuşaklara hiçbir sözcüğü değiştirmeden sunulan şiirlerinin yaşama ve sevilme sırrı sanatının büyüklüğünde değil, içtenliğinin, inançlarının, Türklüğünün derinliğindeydi. Hele dilinin sade Türkçe oluşu onu bu anlamda edebî dile katkısı bakımından haklı bir ölümsüzlüğe ulaştırmıştır.

Mehmet Emin Yurdakul'un "Ben bir halk çocuğuyum. Halk evladı bir ana ile babanın kucağında büyüdüm" (Uzelli, 1943) dediği sözlerinde özellikle babası Salih Reis'in ismini vurgulayarak onun edebî kişiliğinin gelişmesinde ve oluşmasında başlıca amillerden biri ve en önemlisi olduğunu söylemiştir. Milli şairin hayatında ve

gelecek faaliyetinde, eğitimi döneminde okuduğu kitaplardan ziyade, babası Salih Reis'in, oğluna okutup, dinlediği Kerem ile Aslı, Âşık Garip, Battal Gazi hikâyeleriyle ve Namık Kemal'in *Evrak-ı Perişan*'ı gibi eserlerin ve halk destanlarının onun hayatında derin izler bıraktığını söylemek mümkündür.

Mehmet Emin temiz dil kullanarak, Türkçe şiiri kendisine uygun olmayan aruz ölçüsünden kurtarmak, halkı sevmek, içten ve insanlık sever konular seçmek gibi kendine özgü ve unutulmayacak özellikleri hatırlayarak Türk edebiyatının bu sağlam şiir koncasının tamamen açılması ve çalışmasını uzun sürmesini dilemiştir. Tanzimat evresinde "halk dili" savları ortaya atılmış, fakat böyle düşünen ve yazanların yazı dilleri, düşüncelerini gerçekleştirebilecek nitelikte değildi. Servet-i Fünuncuların sade Türkçeye çelme attıkları bir sırada Mehmet Emin, tertemiz Türkçenin teorilerini savunmayı gereksinmeden "Türkçe şiir böyle olur!" dercesine çalıştı, eser verdi. İnandığı dili, doğrudan doğruya, örneklerle yaşattı ve sevdirdi. Mehmet Emin, sade Türkçeyle ve hece vezniyle yazmasını "bütün dillerin anlamak ve anlatmak için bir araç olduğunu ve bu yolda Türkçe'nin de halk tarafından anlaşılacak bir şekilde arınması gerektiğini, şu halde bu dilin içinde sürüp giden yabancı kuralların yıkılmasını, Arap ve Acem tamlamalarının zincirinden kurtararak şiirlerini bu milli ve hür dille yazmayı" vurgulamıştır. (Ünaydın, 1972;146).

1891'de Mehmet Emin ilk eseri olan *Fazilet ve Adalet* eserini yayınlar. Üç formalık bu mensur kitapçık ahlak, hukuk, felsefeyle ilgilidir. Mehmet Emin söz konusu kitapçığı bastırmadan önce Recaizade Mahmut Ekrem, Abdülhak Hamid, Muallim Naci ve Sair Beylere gönderir ve onların yazılı düşüncelerini alır. Bu ilk eserini, Ahmet Cevat Paşa'ya sunar. "Küçük kitabı çok beğenen Cevat paşa kendisinde büyük bir yetenek bulduğu bu genç kâtibi, Rüsumat emini Hasan Fehmi Paşa'ya tavsiye etmiş ve Rüsumat'ta iyi bir yere verilmesi suretiyle mükâfatlandırılmıştır." (Kurdakul, 1986;115-116)

Mehmet Emin'in 1898'de yayımladığı *Türkçe Şiirler*'*i*, Türk edebiyatında yeni bir çığır açmış, aynı zamanda heyecan ve isyanın bir belgesi olmuştur. O, bunu, estetik bakımdan çok da mükemmel olmayan şiirleriyle gerçekleştirir. Ana çizgileriyle "Türkçe Şiirler" dili, vezni, fikri, üslubu ve dilde Türkçülüğe hizmet edişi bakımından alkışlanır. Onun bu çıkışı, "Yeni Lisan" anlayışına ortam hazırlar.

Mehmet Emin, *Türkçe Şiirler* ile yurt içinde ve yurt dışında haklı bir şöhrete kavuşur. Halkın hayat tezahürleri ve duygu hallerini konu alan bu şiirlerde dilin sade oluşu ve hece vezninin kullanılışı dikkati çeker. *Türkçe Şiirler* adı altında bir araya getirilen manzumeler, şiir tekniği ve şiiriyet bakımından üstün bir değeri haiz olmasa da getirdiği tekliflerle edebî bir olay olarak değerlendirilmeye layıktır. Bu kitap edebiyattaki eski-yeni münakaşasına yeni bir boyut kazandırır. Edebi eserlerde Türk halk zevkinin hareket noktası olması gereği sezdirilir, halkın hayat tezahürlerine ait çeşitli sahnelerin, halkın kullandığı bir dille işlenmesine ihtiyaç olduğu dikkatlere sunulur.

Halide Edip, *Türkçe Şiirler* için şunları söyler: "Mehmet Emin Bey'in eseri bu suni bahçeden hakiki bir bahçeye açılmış bir pencere gibi geldi."

Yusuf Akçura, M. Emin'in bilinçli olarak "dilinin Türkçe, milletinin Türk, millet çoğunluğunun halk olduğunu anlamış ve bunu tüm sesiyle haykırmış" olduğunu söyler.

Türkçe Şiirler, edebiyata yenilikler getirmesi nedeniyle, uzun süre gündemde kalır. Dönemine göre, halk dili, halk ruhu ve zevkiyle yazılmış olması, önemli bir yenilik olmuştur. Hece vezniyle yazılan bu şiirler, saz şiiri geleneğinden uzak, modern ve uygar bir ruhla ele alınır. Şiirler basit ve estetik bir forma ulaşamamasına karşın doğaldır.

Türkçe Şiirler'de dikkate değer yan, dil ve vezin olmakla beraber, "Türk" sözünün de sık sık kullanılmasıdır.

"Ben bir Türk'üm dinim, cinsim uludur,
Sinem, özüm ateş ile doludur,
İnsan olan vatanının kuludur,
Türk evladı evde durmaz, giderim!"

(Anadolu'dan Bir Ses Yahut-Cenge Giderken' den)

"En güzel yüz bize çirkin, biz severiz Türk yüzü.
En iyi öz bize fena, biz isteriz Türk özü.
Milletimiz alkışlarız, anıldıkça Türk sözü.
Biz Türkler' iz, biz bu kanla, biz bu adla yaşarız!"

(Yunan Sınırını Geçerken' den)

Türkçe Şiirler'den sonra M. Emin'in 1902-1905 yılları arasında sessiz kaldığı dikkat çeker. Diğer sanatçılar üzerinde etkili olan sansür, M. Emin için de geçerli olur. Bu sessizlik süresi, 1908 Meşrutiyeti'ne kadar uzar. 12 Mayıs 1905 tarihinde Selanik'te çıkan *Çocuk Bahçesi* dergisinde "Çiftçilik", "İlk Yara", "Çocuklar", "Demircinin Öğüdü", "Bırak Yapma", "Bahtiyarlık", "Ana ile Kız", "Zavallılar", "Sürücü", "On Para Ver", "Demir", "Yavrumun Mezarında", "Ölü Kafası", "Barbaros", "Ey Genç Çiftçi", "Yavrumuzu Çoğaltalım", "Ömür Yolunda Yahut Yolcu", "Çoğaltalım I-II", "Sokak Kapısı Önünde", "Çekiç Altında", "İmtihan", "Zavallı Kayıkçı", "Günahkâr" gibi şiirleri yayımlanmıştır. Bu dergide, şairin şiirleriyle ilgili eleştiri yazıları da yer almıştır.

Mehmet Emin, Meşrutiyet'le gelen serbestlik ortamında yeniden manzumelerini yayınlamaya başlar. 1908'de *Aşiyan, Bağçe, Musavver Muhit, Resimli Kitap, Meşveret, Servet-i Fünun*'da; 1909'da *Kadın, Işık, Silah, Resimli Roman*'da; 1910'da *Musavver Şebab* ve *Ümmet*'te; 1911'de *Türk Yurdu, Türk Derneği, Tedrisat-ı İbtidaiye*degilerinde; 1913'de *Çocuk Dünyası, Mektepli, Halka Doğru* dergilerinde ve *Tanin* gazetesinde; 1914'de *Bilgi Mecmuası, Donanma* dergisinde ve *Peyam* gazetesinin "Kısm-ı Edebî" ilavesinde manzumelerini yayımlar.

Şairin 1911-1929 tarihleri arasında *Türk Yurdu* dergisinde şiir, mensur şiir, çeviri şiirler yayımladığı dikkat çeker. Dünya edebiyatından şiir ve nesir alanında yoğun biçimde çeviriler yapar. 1914 yılında şöhrete ulaşır. *Türk Sazı* (1914) ve *Ey Türk Uyan* (1914) adlı şiir kitapları bu devrin ürünüdür.

1914 yılında Mehmet Emin'in sanatının önemli bir aşamasını oluşturan *Türk Sazı* basılır. Elli iki manzumeden oluşan *Türk Sazı* adlı şiir kitabının yankıları, içte ve dışta geniş olur. Türk milletine karşı duyulan derin bir bağlılık ve sevgi *Türk Sazı*'ndaki şiirlerin özünü teşkil eder. O, elindeki 'üç telli saz' ile memleketin dertli hayatını dile getiren "dertlilerin gözyaşı"nı silen şairdir. Nitekim bu yüzden *Türk Sazı* adlı kitabının alt başlığı "Yaralar ve Sargılar"dır. (Ercilasun, 1997;30) Onun şiirlerinde ikinci eş olarak evlenen genç bir kızın acısı, kızına eziyet edilen bir annenin damadına sitemi, evladı can çekişen annenin isyan duygusu, Anadolu'nun fakir köylü kızları ve Anadolu'daki Türk kadınının çekmiş olduğu ıstıraplar dikkatlere sunulur. Mehmet Emin'in şiirleri özelliklerine göre gruplandırılırsa,

kahramanlık konusu işlenen şiirlerin yanında halkın dertlerini, ıstıraplarını, milletin sosyal problemlerini konu alan şiirlerin bulunduğunu da görebiliriz. Bütün bu şiirlerin ortak özellikleri, halkı içinde bulunduğu bedbin halden kurtarmak, kendine güvenmesi hususunda teşvik etmek, ona tarihi şereflerle dolu bir millet olduğunu hissettirmek noktasında birleşir.

Bu şiirlerin birçoğu, *Türk Sazı'*nda toplanmadan önce, dergi ve gazetelerde yayımlanır ve yabancı dillere çevrilir. Sözgelimi "Beşiğin Önünde" , "Anadolu", "İlk Yara", "Çiftçiler", "Sen Feryada Başlayınca", "Kibritçi Kız" şiirleri Almancaya çevrilen şiirlerindendir. (Ömer Seyfeddin, 1984;258)

"*Türk Sazı*"ndaki "Bırak Yapma", "Ordudan Bir Ses", "Çocuklar", "Sürücü", "Ahretlik" gibi çoğu şiirinde tekrarlara karşın gene de dizelerin doğal söyleyiş kıvraklığına ulaştığı söylenemez. Öte yandan, sözcüğün kafiye olması dışındaki işlevlerine bağlı bir araştırma disiplini olmadığını sezdiren kolay kafiyelerle yetindiği sıklıkla görülür.

> Beyaz siyah ırkların dillerinde anıldın
> Şarkın garbın yüzlerce putlarının önünde
> Kılıç ile kalkanın bir tanrısı tanıldın.
>
> (Ey Türk Uyan)

Burada bir daha Türkçe'nin zenginliği ve şiir diline uygun olması gerçeği ortaya çıkıyor. Mehmet Emin'in başarı sağladığının en açık kanıtı, kendisinden sonra gelen şairlerin çoğunlukla hece ölçüsüyle ve sade Türkçeyle yazmalarıdır. Halit Fahri Ozansoy, bu açıdan M. Emin'e çok şey borçlu olduğunu, Namık Kemal'den sonra Mehmet Emin Bey'in şiirlerinin de, onun sazı gibi, vatan ve millet aşkını kalbimizin tellerinde titreten bir şahsiyet olduğunu vurgulamıştır.

Mehmet Emin, 1914 yılında *Ey Türk Uyan* adlı eserini yayınlar. Bu eser Balkan Savaşı'nın felaket dolu günlerinde hazırlanmıştır. *Ey Türk Uyan*, Türklerin Altaylar'dan doğuşunu anlatan mısralarla başlar. Türklerin fetihlerinden, adaletli idarelerinden, bu kavmin zulüm, cehalet ve taassubu önleyerek kendilerine özgü bir dünya yarattıklarını anlatan pasajlarla devam eder. Bu parlak dönemleri üç yüzyıldan beri süren çöküntünün takip ettiğini de yine Mehmet Emin'in eserlerinde okuruz. Bu tablo karşısında şair bedbin değildir. Türk'ün içinde yaşadığı bu kötü günlerden

kurtulacağına inanır. Kurtuluşun gerçekleşmesi için milli duygular ile yaşanılan hayatın şartlarına yönelmek gerektiği sezdirilir. *Ey Türk Uyan*, hem Türkiye'de hem de Türkiye dışında büyük ilgi uyandırır. (Tansel, 1989;xıı)

Tan Sesleri de 1914'de tamamlanmış, 1915'de basılmıştır. Bu eserde Rusların Boğazları elde etme, ana vatandaki Türkleri hâkimiyetleri altına alma istekleri karşısında duyulan isyan ve nefret işlenmiş, Türk birliği fikri üzerinde ısrarla durulmuştur. Türk birliği ideali Mehmet Emin'de iman seviyesine yükselir. Her türlü faaliyeti bu imanın şekillendireceği gelecek günler ümit doludur.

Birinci Dünya Savaşı boyunca Mehmet Emin, bir taraftan milletçe yaşanan felaketlerin ıstıraplarını anlatır; diğer taraftan geçmişi ve Türk'ü yücelten değerleri hatırlatarak halka cesaret telkin eder; milli duygularla geleceği şekillendirme gayretleriyle de yaralı gönülleri teselliye çalışır.

Çanakkale Kahramanları'na ithaf ettiği *Ordunun Destanı* adlı eser bu gayret ve niyetlerin ürünüdür. İlk defa 1915'de yayınlanan bu esere "Orduya Selam" şiiri ilave edilerek 1918'de yeniden basılır ve orduya dağıtılır.

Mehmet Emin*, Dicle Önünde* adlı eserinde Türk ve Arap dostluğu üzerinde durmuş, Irak cephesinde savaşan ordularımıza ithaf ettiği bu kitap 1916'da yayınlamıştır.

Mehmet Emin, Kızılay'da hizmet eden kadınları unutmaz, 1917'de *Hasta Bakıcı Hanımlar* adlı eserini tamamlar ve Hilal-ı Ahmer Hanımları' na ithaf eder. Bütün bu şiirlerde Turancılık ideali kuvvetle hissedilir. 1918'de basılan *Zafer Yolunda* adlı eser, daha önce yayınlanmış *Ordunun Destanı, Dicle Önünde* ve *Hasta Bakıcı Hanımlar* adlı eserlerinin bir araya getirilmiş şeklidir. (Aktaş, 1990;317)

1919'da kitap halinde çıkan *İsyan ve Dua*, Birinci Dünya Harbi'nde yaşanan felaketler karşısında Mehmet Emin'in duygularını ifade eder. Kitap, "İsyan" ve "Dua" şiirlerinden meydana gelmiştir. "İsyan", Halide Edib Adıvar'a ithaf edilmiştir. Bu şiirde Mehmet Emin, yaşanan sosyal ve siyasî hadiseler karşısında isyanını ifade eder. "Dua", 'Cemaleddin Efganî'nin Aziz Hatırası'na' sunulmuş bir şiirdir. İsyana sebep olan halden kurtulmak için Mehmet Emin, duaya yönelir. Bu bakımdan bu iki

şiir birbirini tamamlamaktadır. Her ikisi de önce *Türk Yurdu* mecmuasında yayımlanır.

Mehmet Emin'in 1921 yılında yayımladığı *Aydın Kızları* adlı eserinde iki manzume bulunmaktadır. Birincisi esere adını veren manzumedir. 1920 yılında yazılmıştır. Burada önce milli hislerle dolu *Aydın Kızları* tasvir edilir, sonra da bu kızların Yunanlıların saldırısına uğramaları ve Yunanlılarla mücadeleleri hikâye edilir. *Aydın Kızları'nda* hareket noktası yine milli duygu ve vatan sevgisidir. İkincisi, Milli Ordu'ya ithafını taşıyan "Vur" adlı manzumedir.

Mehmet Emin, hayatta iken basılan en son eseri *Ankara* adını taşır (1939). Bu eserde ne harp yıllarının ıstırabı ne de Milli Mücadele'nin heyecanı ile karşılaşmaktayız.

Mehmet Emin'de sanatın gayesi ideal güzele ulaşmak değil, sosyal, daha yerinde bir ifadeyle milli fayda sağlamaktadır. Kendisi bu hususu, "şiir güzellik için olmakla birlikte iyilik içindir de." ifadesiyle belirtmiştir. Böyle bir insanın dikkatini memlekette sürdürülen yaşama tarzına, halkın değer hükümlerine yöneltmesi tabiidir. Mehmet Emin, hayatın dağınıklığı, sosyal kuruluşlardaki çözülme ve memleketi saran tehlikelerden milli değerlere dönmekle kurtulmanın mümkün olduğunu da ifade eder. (Tansel, 1989;xxxv.)

XX. yüzyıl başlarında Türk şiiri, Mehmet Emin'in başlattığı hareketi zenginleştirerek sürdürecek ve memleket edebiyatının ortaya çıkmasına zemin hazırlayacaktır. Şiirimizin ufkunun genişlemesinde, özellikle milli meselelere yönelişinde Mehmet Emin'in rolü ve değeri unutulmayacak ölçüdedir.

Türk Edebiyatında Mehmet Emin Yurdakul'un önemli yeri vardır. Bazı Türk edebiyatı tarihçileri ve yazarları Mehmet Emin Yurdakul'un edebiyatımızdaki yerini ve şiir tekniğini şöyle ifade ederler:

Kenan Akyüz, M. Emin'in halktan aldığı malzemeyi halk için kullanamadığını söyler ve hakkında şu yargıda bulunur:

"Bu malzemeyi sadece kendisi için kullandı, aralarına katılmadığı Servet-i Fünun şairleri gibi, o da yalnız kendisinin şairi, oldu." (Akyüz, 1970;502).

Nihat Sami Banarlı, onun halk dilini ve halk vezninin kullandığı halde, ananevi Türk halk şiirinin sesini kavrayamadığını öne sürer ve şunları söyler:

"Gerçekten bu şair, halk edebiyatının milli bir ses ve milli bir zevk mahsulü olan vezinlerini kullanamıyor, hece veznini sadece bir parmak hesabı gibi kabul etmiş görünüyordu. Onun şiirlerinde halk edebiyatımızın koşma, destan, türkü vezinlerini ve bu vezinleri duraklarını, ses bölmelerini ve ananevi kafiyelerini bulmak çok güçtü." (Banarlı, 1971;1086.)

İsmail Hikmet Ertaylan, M. Emin'in dilinin açık, sade, pürüzsüz olmasına rağmen, Anadolu köylüsünün halkın dili olmadığını ileri sürer. Onun dilinin İstanbul'un işlenmiş, yumuşatılmış dili olduğunu savunur. Halkın diline girmiş olan tabir ve terimlerin de sırf Türkçe ile ifadeye çalışmış olmasını biraz yapay bulur. (Hikmet, 2011;188)

Mehmet Emin'in şiirleri öz ve ruh bakımından halkçılık, milliyetçilik ve inkılapçılık ilkelerini yansıtır. O, Atatürk'ün çağdaş, modern Türkiye yaratma çabalarına katkıda bulunan bir sanatçıdır. O nedenle şiirlerinde eğiticilik ve öğreticilik epik unsurlarla bütünleşme gösterir. Öz kaynaklara yönelmesi bakımından, Milli Edebiyat akımına öncülük etmiş olur. Şiire şekil yönünden yenilikler getirir. Dörtlüklerin dışında, üçer, altışar, sekizler mısralık kıtalar kurar. Batı şiirine uygun sone tarzında yazar. Serbest nazmı kullanır. Vatan, millet ve istiklal şiirleri kaleme alır. Sone ve serbest müstezada yaklaşmış olması, onun Servet-i Fünun etkisinden tamamen kurtulamadığını gösterir. T. Fikret'te olduğu gibi nazmı, nesre yaklaştırır. Bir kısım manzumelerinde veciz söyleyişlere ulaşır. Şiirlerinde karşılıklı konuşmalara geniş ölçüde yer verir. Şiirlerinin adları, hep yaşanılan hayatın içindendir ve özle bütünleşir. Halkın ve ülkenin içinde bulunduğu sorunları dile getirmesi bakımında T. Fikret, M. Akif ve M. Emin arasında sıkı bir benzerlik dikkat çeker. Özellikle manzum hikâye ve karşılıklı konuşma, en belirgin ortak yanlarını oluşturur.

Bu da bir gerçektir ki, Mehmet Emin bir ülkü şairidir. Ses bakımından başarılı olmasa bile, fikir ve heyecan bakımından dikkate değer bir şairimizdir. O, güzele değil, yararlı olana önem verir. Duyarlı bir insandır. Bir şair için gerekli olan hayal

gücü ve sanat yönü onda beklenilen düzeyde görülmez. Bu yüzden, şiirlerinde bir kuruluk, lirizmden çok öğreticilik tavrı belirginlik kazanır.

Halkın şairi olmak, Mehmet Emin sanatının ve hayatının gayesidir. Onun anlayışına göre, gerçek Türk edebiyatı, "Halk edebiyatı"dır. Ziya Gökalp, Mehmet Fuad Köprülü, Celal Sahir ve Halide Edip gibi şahsiyetlerle halkçılık hareketine öncülük eder. Onun halkçı bir anlayışı benimsemesinde, yetişmiş olduğu aile ortamının payı olduğunu düşünmek mümkündür. Çünkü babası bir balıkçı kayığı reisidir, anası Edirne yöresinden gelmiş bir köylü kızıdır, eşi Müzeyyen Hanım ise Şebinkarahisarlı'dır. Buna rağmen, M. Emin'in dili köylünün anlayabileceği bir dil değildir. Bu noktadan hareketle, onun halkın şairi olmaktan çok, halkçı şair olmak çizgisinde kaldığını söylemek mümkündür.

4.1.5. Mehmet Emin Yurdakul Şiirleri

Tanzimat döneminde ortaya çıkan modern Türk edebiyatında sade dile yönelme anlayışı öncelikle Türk gazetecisi, şair, tiyatro yazarı ve düşünürü İbrahim Şinasi ile başlar. Sanatçı, nesirlerinde de şiirlerinde de halkın anlayabileceği Türkçe ile yazmayı gaye edinir. Aynı dönemde Ziya Paşa, "Şiir ve İnşa" adlı makalesinde, asıl şiirimizin halk şiiri olduğunu ifade ettikten sonra, hece ölçüsünü savunur. Özellikle Tanzimat'ın birinci dönem sanatçılarının savunduğu sade dil ve hece ölçüsü, Tanzimat'ın ikinci döneminde ve Servet-i Fünun edebiyatında yerini ağır dil ve aruz ölçüsüne bırakır. Tanzimat döneminde tam anlamıyla uygulanamayıp fikirsel bağlamda kalan sade dil ve hece ölçüsüyle şiir yazma isteği, Mehmet Emin'de yeniden karşılığını bulur. "Tanzimat'ta ortaya konulan, halk için ve onun diliyle yazma ilkesini yeniden canlandıran, halk içinden yetişmiş bir şair olan Mehmet Emin Yurdakul'dur" (Gülendam, 2011;130).

Bu bakımdan Yurdakul'un edebiyat tarihimizde önemli bir yeri vardır. Çünkü Servet-i Fünun edebiyatının zirvede olduğu bir dönemde onların edebiyat anlayışına bazen ters olan hece ölçüsüyle ve sade dille yazdığı şiirlerle tutunmak ve ses getirmek kolay değildir.

Mehmet Emin Yurdakul, amacının “halkın şairi olmak ” olduğunu, sanatının ve hayatının gayesinin ise memleketinin yoksullarının, dertlilerinin küçük bir şairi olabilmek, bütün milletinin hürriyet ve saadetini temin edebilmek için yaşamak olduğunu belirtir.

Şairin anlayışına göre, gerçek Türk edebiyatı, “Halk Edebiyatı”dır. Ona göre, milli edebiyatın ve milli şiirin oluşabilmesi için eserlerin halkın diliyle yazılmış olması, yurdun güzelliklerini, büyüklerini, atalarının efsanelerini, hatıralarını, aşklarını, elemlerini, ümit ve rüyalarını anlatmış olması gerekir. (Tuncer, 1994;124)

Mehmet Emin’e göre şair, insanın özgür, kâinatın mutlu olması için yazan kişidir. O, sanatlı şiir yazanları, fikirleri işleyerek yarattıkları musiki ile şiiri estetik zevk vermeye çalışanları bir kuyumcuya, sade ve anlaşılır yazmasından dolayı kendisini bir demirciye benzetir.

Mehmet Emin şiirlerinin bir kısmında savaş sırasında cereyan eden önemli olayları, Türk askerlerinin cepheye gidişlerinden başlayarak kazandıkları zaferlerle şehit ve gazileri, onların arkalarında bıraktıkları öksüz çocukları, dul kadınların dramını anlatırken, aynı zamanda oldukça sade bir dilde Anadolu halkının dertlerini ve inançlarını ifade etmiştir. Sadece şehirlinin değil, şehir dışındaki Türk halkının, Anadolu ve Rumeli köylüsünün hayat ve acıları da Türk şiirinde ilk defa onun kalemiyle şiir konusu olmuştur. (Banarlı, 1979;1083-1087). Asırlardır sadece halk şairleriyle tekke şairlerinin kullandıkları, aydınlarla şehirli şairlerin “parmak hesabı” diyerek küçümsedikleri hece veznini aruz veznine tercih eden şair, böylece Türk şiirinde giderek yeni bir hece vezni akımının başlanmasında da önemli bir rol oynamıştır.

Mehmet Emin özgürlük, vatan ve insancıl konulara bağlı temaları işleyen şairleri (Petöfi, Mayekof) örnek göstererek kendisinin sanat yaşamı döneminde Yunan, Trablus, I. Dünya, Kurtuluş savaşlarının şahidi olduğunu ve bu konularda birçok şiirler kaleme aldığını, bu yolda yalnız olmadığını anlatmak ister. (Kurdakul, 1986;122)

Mehmet Emin, toplumsal sorunların şairi olmakla beraber, kalabalığın diline aykırı olmayan birçok konuyu işlemekten çekinmez, hatta ondan önce hemen hemen

hiç rastlanılmayan “Para”, “Zanaat”, “Çiftçilik”, “Hakkaniyet”, “Demir”, “Demirci”, “Örs Başında”, “Kibritçi Kız” gibi şiir adları karşımıza çıkar. (Kurdakul, 1986;120)

Mehmet Emin’in “Biz Nasıl Şiir İsteriz”, “Cenge Giderken”, “Ah Analık”, “Şehit”, “Güzellik ve İyilik Karşısında”, “Ahretlik”, “Anadolu”, “Kibritçi Kız”, “Çekiç Altında”, “Bırak Beni Haykırayım”, “Sakın Kesme”, “Balıkçı”, “Ey Türk Uyan”, “Aydın Kızları”, “Mustafa Kemal”, “Ankara” gibi şiirlerin adları onun ne kadar gerçekçi bir ozan olduğunu, gerçeğe, sosyal ve ulusal konulara ne kadar yakın olduğunu ispata yeter.

Şair, Ruşen Eşref Ünaydın’la yaptığı konuşmada neden hece ölçüsünü kullandığını şöyle anlatır:

“Bizde iki türlü terennüm vasıtası vardı: biri Arap’ınki, öteki bizimki. Şimdi bu arınmış, temizlenmiş dille yazılacak şiirlerin normal vezninin Arap vezni, yani aruz olmadığı ve olmayacağı için kendi veznimizi kullanmak gerekiyordu. Kendi milli, yani hece veznimiz ise dervişlerin ilahilerinde, nefeslerinde, âşıkların koşmalarında, destanlarında ve halkın türkülerinde vardı. Tabii biz, bunu kabul ettik ve buna bir genişlik, bir gelişme ve ilerleme vermeye çalıştık.” (Ünaydın, 1972;146)

Mehmet Emin’in hece ölçüsüyle ilgili bu yönünde başarı sağladığının en açık kanıtı, kendisinden sonra gelen şairlerin çoğunlukla hece ölçüsüyle ve Türkçe yazmalarıdır. Bu etkiyi yadsımayan şair, Halit Fahri Ozansoy ve diğer şairler şairin bu adımıyla ilgili şu düşüncededirler:

Hecenin beş şairinden biri olarak ben, Mehmet Emin beye çok şeyler borçlu olduğuma inanmıyorum. Namık Kemal’den sonra Mehmet Emin beyin şiirleri de, onun sazı gibi, vatan ve millet aşkını kalbimizin tellerinde titretmişti. (Ozansoy, 1967;145)

Şair, *Türkçe Şiirler*’de yer alan diğer şiirlerde olduğu gibi bu şiirde de halkın konuşma dilini ve hece ölçüsünü esas almıştır. “Ona Türk Şairi denmesinin nedenlerinden biri de, ilk kez bu denli sade bir Türkçeyle, yani öz diliyle yazmasıdır. Yine ulusal ölçü heceyi çağdaş bir şair olarak bilinçle, her zaman kullanmak amacıyla yola çıkan ilk kişi olmasının da bunda payı vardır” (Aydoğan, 2010;121).

Yurdakul, genellikle hecenin 8+7, 7+7, 4+4+4+3 kalıplarını kullandığı için şiirlerine uzun dizeler egemendir. Bu tür dizelerde sözcük seçimi, söyleyiş, uyum birliğini sağlamak güçtür. Sözcükler sert ya da yumuşak olmaları yönünden dizenin yapısında belirli işlevlerle yükümlüdür. Şair, şiirlerinde özel bir uyum yaratma

kaygısı duymaz. Tekdüzeliğe, düzyazıya düşme tehlikesi gördüğü yerde gerekli mi gereksiz mi araştırmadan, soluğunu güçlendirmek için tekrarlara başvurur.

Bir yıl var ki dirlik yüzü görmemekte zavallı,
Bir yıl var ki bir dul gibi yürek yanık, gözyaşlı,
Bir yıl var ki, İshak gibi ah etmede her gece,
Bir yıl var ki, ırgat gibi bayırların sırtında,
Bir yıl var ki, hayvan gibi yumruk, sopa altında.

(Zavallılar. S;48)

Olsun olsun, o bahçeler, o altınlar, inciler
Olsun olsun, o tarlalar, o inekler, keçiler
Onun olsun, o dört gözlü, ak sıvalı konaklar.

(Kaynana ile Damat. S;49)

Türk Sazı'ndaki "Bırak Yapma", "Ordudan Bir Ses", "Çocuklar", "Sakın Kesme", "Vatan Tehlikede", "İlk Yara", "Beşiğin Önünde", "Sürücü", "Ahretlik" gibi şiirlerde bu gibi tekrarlara karşın yine dizelerinin doğal söyleyiş kıvraklığına ulaştığı söylenemez.

Başka bir açıdansa, sözcüğün uyak olması dışındaki işlevlerine (kulağa hoş gelmesi, söyleyişi bozmaması) bağlı bir araştırma disiplini olmadığını sezdiren kolay uyaklarla yetindiği çoktur.

Sizi seven kalpleriniz bizim o gün
En amansız acımızı unutturur,
O güvercin elleriniz göğsümüzün
En onulmaz yarasını kurutturur.

(Ordu'nun Destanı. S;179)

Beyaz, siyah ırkların dillerinde anıldın,
Şark'ın Garb'ın yüzlerce putlarının önünde
Kılıç ile kalkanın bir Tanrı'sı tanıldın.

(Ey Türk Uyan. S;129)

Örneklerde görüldüğü gibi, şair uyak uğruna söyleyişi bozmaktan çekinmez.

Bu saptamalara bakarak Mehmet Emin'in Türkçenin gizli gücüne inandığını halde onun güzelliğini yansıtan bir dil ustası olmadığını söylemek mümkündür. Bu aynı zamanda bizzat şair tarafından da kabul edilen bir tespittir.

Dilde olduğu gibi şekilde de basmakalıp kalmak onun coşkun ruhuna uygun düşmeyecekti. 7,8,11 ve 14 heceli kalıplara bağlı kalmayarak hece vezninin çeşitli kalıplarını kullandı., "ruh, şekle değil, şekil ruha bağlıdır. İki telli sazla mı çalmak gerek? Söyleyeceğimiz, yazacağımız şiirin özü hangi sesi ve kalıbı istiyorsa onu kullanmalıdır düşüncesindeydi. Bu, Servet-i Fünuncuların konu-aruz ilişkisini heceye uygulayan bir tutum gibiydi. Şekil ve ölçü üzerine düşünceleri yerindeydi ama yüzyıllardan beri halk edebiyatında kullanıla gelmiş ve klasikleşmiş olan kalıplardan çok (4+4+4+3=15)", (4+4+4+5=17), (4+4+4+4+3=9) gibi alışılmamış kalıpları kullanması, şiirlerini yer yer biteviyeliğe götürmüş ve "iç ahenk" yönünden zayıf bırakmıştır.

Mehmet Emin, bir yandan yeni yeni ölçüler meydana getirirken bir yandan da halk edebiyatının dörtlük geleneğinin dışına çıkarak üçer, altışar, sekizer mısralık "kıta"ları kapsayan şiirler yazdığı gibi aynı şiir içinde çeşitli ölçüler ve mısra sayılan değişik "kıta"lar kullanmıştır. Örneğin Dicle Önünde şiiri 14,7 ve 11 heceli mısralardan meydana gelmiştir:

Parla, yüksel, ey Dicle, arzın ulu ırmağı! [14]
Ey şanlara sallanan asırların kucağı, [14]
Nehirlerin sultanı! [7]
(…)
Senin şanın bir altından saz ister: [11]
Seni Arz'a söyleyecek lisanı, [11]
Asırların duymadığı destanı. [11]

(Dicle Önünde. S;216-223)

Servet-i Fünuncuların, özellikle Tevfik Fikret'in fazlaca benimsediği, uzun ve kısa mısralardan örülü müstezat biçimini Mehmet Emin de önemsemiştir:

Ey milletim! Sen bundan tamam beş bin yıl evvel [14]

Altaylarda yaşarken [7]

Tanrı'n sana dedi ki, "Ey Türk ırkı, bu yerden [14]

Güneşte süzülen kartal gibi uç, yüksel! [14]

(Ey Türk Uyan. S;129)

Mehmet Emin, şiirlerinde, Servet-i Fünuncuların edebiyatımıza batıdan getirdiği sone denilen "nazım şekli"ne de yer vermiştir.

Sanat yolları ayrı ayrı olmakla beraber konularının ulusal, sosyal ve gerekçi oluşlarıyla Tevfik Fikret, Mehmet Akif ve Mehmet Emin arasında belirli bir yakınlık vardır. Her üçünde de başlıca konu, halkın ve memleketin çilesidir, özgürlük özlemidir.

Bu üç ozan, hikâyemsi, konuşmaları içeren şiir yazmak yönünden de aynı yolda yürümüşlerdir. Mehmet Akif'in çoğu şiiri, Tevfik Fikret'in de özellikle Balıkçılar, Hasan'ın Gazası, Seza, Hasta gibi şiirleri bu biçimde yazılmıştır.

Mehmet Emin'in tekniğindeki batılı özellik, ulusal şiirin nasıl olması gerektiğini gösterir: Hece ölçüsü de her "nazım şekli"ne elverişlidir, ulusal şiir, özü ve ölçüsü yerli, biçim düzeni ise batılı olandır. Mehmet Emin, bu davranışıyla Osmanlıcadan ve aruzdan kurtulmayan Servet-i Fünun ozanlarına, doğru yolu göstermiş oluyordu. (Gökşen, 1963;19-20)

Mehmet Emin, iyi, doğru ve güzel bildiği hiçbir konuya yabancı ve uzak kalmamıştır. Yüreği memleket, vatan heyecanı ve coşkunluğu ile dolu olduğu kadar derin bir şefkat ve acıma duygusuyla da doludur. En basit bir kimsenin bile mutsuz, acılı yaşamasına gönlü dayanamaz:

Ben en hakir bir insanı kardeş sayan bir ruhum,

Bende esir yaratmayan bir Tanrı'ya iman var,

Paçavralar altındaki yoksul beni yaralar.

(Bırak Beni Haykırayım. S;71)

Birçok değerlendirmelere karşı, M. Emin in Türk edebiyatında önemli bir yere sahip olduğunu söylemek yanlış olmaz. Her ne kadar güçlü bir söyleyişe sahip değilse de Türkçe şiirleri ile ortaya çıkan bu yeni söyleyişi başta Rıza Tevfik Bölükbaşı olmak üzere çağdaşı ve sonraki dönemlerde yazan birçok şairini etkilemiş, Cumhuriyet'in yıllarında en güzel örnekleri verilecek olan hece şiirinin temellerini atmıştır.

4.2 Mehmet Emin Yurdakul'un Şiirlerinde Değer Eğitimi

4.2.1.1 Çalışma

Osmanlı Devleti, Kanuni Sultan Süleyman'ın ölümüyle birlikte duraklama dönemine girmiş ve Karlofça Antlaşmasıyla da ilk toprak kayıplarını yaşamıştır. Bunu takip eden dönemlerde yapılan savaşlar, birkaç istisna dışında hep kaybedilmiş ve sınırları da yavaş yavaş daralmaya başlamıştır. Bu duraklama ve gerilemenin en önemli sebeplerinin başında Osmalı Devleti'ni yönetenlerin kendilerini Batı karşısında bir gurura kaptırmış olmaları gelmektedir. Batı'nın bir gün kendilerini yenebileceği akıllarına bile gelmemiştir. İşte bu kendine güven duygusu, Osmanlı Devleti'nin yerinde saymasında önemli rol oynamıştır. Böylece o zamana kadar çeşitli bilim alanlarında ve savaş teknolojisinde önemli yenilikler yapan Osmanlı Devleti yerinde saymaya başlamıştır. Devlet yönetmindeki zafiyet, yeniçeri ocağındaki yozlaşma, medreselerde verilen eğitimin çağdaş bilimlerden uzak kalması, bu yerinde saymanın ve geri kalmışlığın diğer sebepleri olarak sayılabilir. (Korkmaz, R. 2010;5)

Osmanlı Devleti'ni yönetenlerde görülen bu yozlaşma ve tembellik, doğal olarak ülkenin vatandaşlarına da yansımıştır. Devlete paralel olarak insanlar da tam bir tembellik ve miskinliğin esiri olmuşlardır. Bu yüzden de Tanzimat'tan itibaren bu durum, devrin sanatçıları tarafından yaygın bir şekilde işlenmiştir. Bunlardan bir tanesi Mehmet Akif (Ersoy)'dur. Akif, şiirlerinin bir çoğunda İslam dünyasının içine düşmüş olduğu bu tembellik ve miskinlik işlenmiş ve bunun yarattığı olumsuz sonuçlara temas edilmiştir. Mehmet Akif, bu tembellik ve miskinliğin sebepleri üzerinde de durmuştur. Akif bunun sebepleri arasında sözgelimi dünyayı ve dünyaya

ait işleri önemsemeyen insanın kendini tamamen içe yönelmeye davet eden tasavvuf düşüncesini sayar:

Akif, tasavvuf düşüncesinin dünya hayatına önem vermemesi yüzünden insanları miskinleştirdiğine, bu düşüncenin onları tembelliğe sevk ettiğine inanmaktadır. Bu görüşünü çeşitli eserlerinde de dile getirmiştir. Sözgelimi *Asım*'da Köse İmam şairlerden söz ederken tasavvufun Türk milletini uyuşukluğa sevk eden bir düşünce olduğunu söyler:

> Sürdüler Türk'e "tasavvuf" diye olgun şırayı;
> Muttasıl şimdi "hakîkat" kusuyor Sıdkı Dayı!
> Bu cihan boş, yalınız bir rakı hak, bir de şarâb;
> Kıble: Tezgâh başı, meyhâneci oğlan: Mihrâb.
> Git o "dîvân" mı ne karın ağrısıdır, aç da onu,
> Kokla bir kere, kokar mis gibi "Sandıkburnu"!

Aynı düşüncelere *Süleymaniye Kürsüsü*'nde adlı eserde Türkistan'daki Müslümanların durumunun anlatıldığı kısımlarda da rastlamaktayız. (Çağın, 2010; 69-82)

Mehmet Akif'e göre bu geri kalmışlığın önemli sebeplerinden bir diğeri de İslam'daki "kader" ve "tevekkül" anlayışlarının yanlış anlaşılmasıdır. Bunlardan kader anlayışı insan ne yaparsa yapsın kaderden kaçmak mümkün değildir şeklinde algılanmış, buna karşılık tevekkül fikri de insanın çalışmasına gerek olmadığı, işlerini Allah'a havale ederlerse her işlerinin yerine geleceği şeklinde anlaşılmıştır. Bu düşünceler elbette insanların tembelleşmesine yol açacaktır. (Çağın, 2008;413)

Buna paralel olarak Mehmet Akif'in ve Meşrutiyet devri İslâmcı aydınlarının sürekli işlediği bir sosyal problem de bu konuyla ilgilidir. Onlara göre İslâm dünyası büyük bir tembelliğin ve ataletin ağına düşmüş, bu yüzden de Batı'nın gerisinde kalmıştır. Bunlardan kurtulmanın tek yolu vardır. O da çalışmak, çalışmak, çalışmaktır...

Akif'in bu konuda karşı olduğu husus, İslâm dünyasında yanlış tefsir edilen "tevekkül" fikridir. Akif, *Fatih Kürsüsü*'nde adlı eserinde "tevekkül"ü yanlış tefsir edenlere hiddetle çatar ve alay eder. Ona göre İslâm dünyasının batıya yenilmesinin başlıca sebebi "kader" ve "tevekkül"ün yanlış yorumlanmasıdır:

Donanma, ordu yürürken muzafferen ileri,
Üzengi öpmeğe hasretti garbın elçileri!
O ihtişamı elinden niçin bıraktın da
Bugün yatıp duruyorsun ayaklar altında?
"Kadermiş!" Öyle mi? Hâşâ, bu söz değil doğru.
Belânı istedin, Allah da verdi... doğrusu bu.
Talep nasılsa, tabiî netice öyle çıkar,
Meşiyyetin sana zulmetmek ihtimali var.
"Çalış" dedikçe şeriat çalışmadın durdun,
Onun hesabına birçok hurafe uydurdun!
Sonunda bir de "tevekkül" sokuşturup araya,
Zavallı dîni çevirdin onunla maskaraya!
Bırak çalışmayı, emret oturduğun yerden,
Yorulma, öyle ya, Mevlâ ecîr-i hâsın iken!
Yazıp sabahleyin evden çıkarken işlerini;
Birer birer oku tekmîl edince defterini;
Bütün o işleri Rabbim görür: vazîfesidir...

Yükün hafifledi... Sen şimdi doğru kahveye gir!
Çoluk çocuk sürünürmüş sonunda aç kalarak.

Türk edebiyatında Mehmet Akif'le konu bakımından büyük ölçüde paralellik gösteren şiirler yazan Mehmet Emin Yurdakul'un "Anadolu", "Kibritçi Kız", "Bize Diyorlar ki", "İlim", "Sinaat", "Çiftçilik", "Ey Genç Çiftçi", "Demir", "Demirci", "Örs Başında", "Bırak Yapma", "İmtihan", "Gemici", "Zavallı Kayıkçı", "İlk Yara", "Çömlekçi", "Balıkçı", "Yazı Masamın Başında", "Bahtiyarlık", "On Para Ver", "Sabah" gibi şiirlerinin konusu doğrudan veya dolaylı olarak çalışmayla ilgilidir.

Osmanlı Devletinin yıkılmaya doğru gittiği dönemde diğer Türk aydınları gibi Mehmet Emin de yıkılışın bütün ağırlığını üzerinde hissetmektedir. Şark'a ve Garb'a hükmedilen günler geride kalmış. Devlet bilimde, sanatta, teknikte ve askeriyede çağa ayak uyduramamaktadır. Bu durumun en iyi örneği Osmanlı Devlet'inin son dönemidir. Şair, diğer milletlerle Türk milleti arasındaki bu uçurumun ancak çalışmakla giderilebileceğinin bilincindedir:

Lakin bize diyorlar ki, artık bugün kılıç devri geçmiştir,
Bu zamanın fütuhatı çalışmağa boyun eğer erlerin,
En kuvvetli, fikir ve iş orduları yetiştiren yerlerin,
Altınların kralları olanlara: Ne hakaret, ne demir!
Sizler dahi kavga edin, fakat artık kan yerine ter saçın,
Zahmet çekin, fakat artık terakkiye götürecek yol açın,
Feth eyleyin, fakat artık medeniyet ganimeti getirin

(Bize Diyorlar Ki. S;80)

Kişiler arasında olduğu gibi milletler ve devletler arasında da her zaman çalışanın kazançlı çıktığı gerçeğini insanlara iletmeye çalışan Mehmet Emin, çalışma konusuna özel bir değer vermiş birçok şiirinde çalışmanın gereğini, çalışana karşı saygıyı işlemiştir. Kendisi de bir balıkçı çocuğu olan şair, evinde bakmakla yükümlü olduğu beş altı boğazı beslemek için zor şartlarda çalışan kayıkçının trajik durumunu "Zavallı Kayıkçı" adlı şiirinde ortaya koyar:

Şu kayıkçı, kötü yerde yakalanmış boraya,
O şu sığır önlerinde epey vakittenberi
Dalgalarla döğüşüyor, gelemiyor ileri.
Yazık yazık kendisini atamazsa karaya
Bu geceden başlayacak bir ev halkı bunalır,
Kuru toprak üzerinde beş altı can aç kalır.

(Zavallı Kayıkçı. S;61)

Şair şiirlerinde konu olarak daha çok fakir ve kimsesiz insanlar görülür. O, insanların çeşitli şartlarla çalıştığını, hayatta kalma ve yaşamaları için zorluklarla karşılaştıklarını vurgular. Ve bu insanlara yardım eli uzatılması gerektiğini düşünür. Çünkü diğer birçok insan gibi onlar için de hayat oldukça zordur:

Ey kardeşler, borç değil mi herkese,
Kulak verme, yardım etmek şu sese.

(Zavallı Kayıkçı. S;62)

Mehmet Emin bu şiirde tarafını belli etmekten çekinmez. Dalgaların arasında çocuklarını besleyebilmek için çalışmak zorunda kalan ihtiyar balıkçının yanında yer alır ve onun dalgalar arasında ölüme gidişini acıyla seyreder. Buna karşılık onun ekmek parası kazanmasını engelleyerek onu dalgalarının arasında ölüme götüren denizden âdeta bir düşman gibi söz eder. Nitekim şiirin bir yerinde onun için "hain" sıfatlı kullanılırken, başka bir yerde de ondan "kanlı mahluk" diye söz eder:

Kanlı mahlûk, senin her gün kemirdiğin topraklar
İçer'sinde birçok insan kemiğiyle eti var.
Sen mideni bunlar ile doyururken, beslerken
Ne çıkacak şuncağızın vücûdunu yemekten?...

(Zavallı Kayıkçı. S;62)

Görüldüğü gibi, "Zavallı Kayıkçı" şiirinde hayatını çalışarak ailesine adayan bir kayıkçının denizde dalgalarla mücadele etmesi anlatılmaktadır.

Şairin diğer şiirlerinde de çalışma konusu ön plandadır. Şair, çalışan insanlara her zaman saygı duyar. Ancak genç bir kadının, bir kızın ya da küçük bir çocuğun çalışmak zorunda kalması Mehmet Emin'i çok üzer. İnsanların daha iyi yaşamasını arzu eder, onlar için yeni iş yerlerinin açılmasını, hayatınının daha iyi olmasını diler.

Çalışıyor çalışmasın ne yapsın ?
Çalışmaktan başka yol yok ki sapsın.
Kendisiçün çabalayan kimi var?
Kimi var ki bir ekmeği, "Al, ye!…" der,
Bir şey veren ondan da bir şey ister.
Ah yoksulluk, ah babasız çocuklar!

(Kibritçi Kız. S;58)

Bu şiirde çalışmamak için herhangi bir nedeni olmayan, fakir, babasız kalmış ve annesi hasta olduğu için kibrit satarak geçimlerini sürdürmeye çalışan bir kız anlatılır. Yardım edecek birinin bile olmadığı, bu hayatta zor şartlar altında yaşamaya, hayata tutunmaya çalışan bu öksüz çocuğa bazı insanlar yardım etmek bir yana bir de üzerine "piç" damgasını yapıştırmışlardır. Şair, insanların bu tavrından üzüntü duyar ve bu kızdan merhametle bahseder. İnsanların bütün kötülükleriyle bu kıza aşağılayıcı gözle bakmalarına isyan eder.

Bu çocuk da anasından doğarken
Mini mini kanatsız bir kuş gibi
Yaradılmak kanununa baş eğmiş,
Zavallının niçin olsun nasibi ?

(Kibritçi Kız. S;58)

Nitekim bu bakışlara, yoksulluğa rağmen şair, çalışmayı sürdüren küçük kıza saygı duyar.

Tembelliğin ve gafletin devlet ve millet için çok büyük bir tehlike olduğunu anlatan Mehmet Emin, çalışmayı, çalışkan olmayı her zaman vurgulamış, çalışan insanları övmüştür. Çalışırsa insanın istediği her şeye sahip olabileceğini belirten şair, "On Para Ver" şiirinde de bunu bir daha söylemiştir:

Allah versin, yalan değil, pek gerçek.
Evet, Allah bu âlemde büyük küçük herkese
İstediği şeyleri hep çalışırsa verecek,

(On Para Ver. S;58)

Mehmet Emin Yurdakul çalışmanın önemini çeşitli meslekler ve meslek sahipleri üzerinden de anlatmaktadır. Bu şiirlerde insanların meslek sahibi olmaları ve o mesleğin gereklerini yerine getirmek uğruna çalışmaları yüceltilen bir durumdur. Bu insanların yaptıkları işler ne olursa olsun hor görülmemeli, tam tersine çalışmanın kutsallığı öne çıkarılmalıdır. 'Çiftçi' ve 'Çiftçilik' şiirlerinde rencberliğin önemini, 'Demirci', 'Örs Başında', 'Bırak Yapma', 'Demir' şiirlerinde bu tür mesleklerle uğraşan insanların memleket için yararlarını anlatmıştır.

"Çömlekçi" şiirinde çalışmanın dünyadaki bütün insanlar için bir kanun olduğunu söyleyen şair, çömlekçinin yaptığı işin toprakla olan ilişkisini de göz önünde bulundurarak toprak ve mesleğin insanlara sunduğu zenginlikleri ortaya koyar:

> Bilir misin, hamuru bunun nedir? Şu toprak!
>
> Toprak deyip hor bakma o bir aziz sinedir
> Çocukları üstüne titreyen bin ninedir,
> Ondan bir şey isteyen hiçbir vakit boş kalmaz
> Yoksulluğun karanlık zindanında bulunmaz
> Şu kadar ki o terli alınları alkışlar
> Nasır bağlı ellere zenginlikler bağışlar
> Her gördüğün şen yuva mesut insan onundur
> Bu dünyada çalışmak herkes için kanundur.
>
> (Çömlekçi. S;100)

Diğer taraftan "Demirci" şiirinde de benzer fikirler ifade edilir. Demirciliğin bütün sıkıntılarına rağmen karşılığını âdeta "altın" olarak aldığı bir demircinin kararlılığı anlatılır bu şiirde:

> Gençliğinin en atalı, en ateşli yaşımda,
>
> Şu örsümün önünde, ocağımın başında.
>
> Çekicimle çalışmak sanatını buldum ben:
>
> Memleketin namuslu demircisi oldum ben.
>
> (Demirci. S;88)

"Çiftçilik" ve "Ey Genç Çiftçi" şiirlerinde de şair, bu mesleklerin insanlara altından daha önemli şeyler kazandırdığını ifade eder. Yani yukarıdaki "Demirci" şiirinde de görüleceği üzere "altın" âdeta sembol olarak kullanılmıştır. Altın kolay kazanılan, ama mutsuzluk getiren bir madendir. Buna karşılık toprakla uğraşarak çömlek yapmak, çiftçi olarak toprakla uğraşmak, demir dövmek zorlukları olan, ama

insana namuslu yaşamayı, çocuklarıyla mutlu bir yuvada birlikte olmayı sağlayan meslekler bu kazandırdıklarıyla altına dönüşmüşlerdir.

Şu gördüğün hakir şeyler: Tohum, öküz, bel, orak..
Senin asıl ummaklığın bunlar ile olacak,
Bunlar saçmış, bunlar saçar her ocağa bereket,
Sen bunları şu dünyada her şeyler çok takdis et!
Eğer biri elindeki sabanını isterse,
"Ağırınca işte altın! Onu bırak, at!....derse…
Buna asla tamâ etme, el uzatma sakın sen"

(Çiftçilik. S;83)

Çalışma ve emeğin karşılığını almanın ve aynı zamanda çiftçilikle uğraşan bir insanın en önemli aleti sabandır. Bir çiftçi için sapanın değeri altınla bile ölçülemez.

Çiftçiliğin eski meslek olduğunu vurgulayan şair, bu meslekten hiç de utanmadığını, alın teriyle çalışıp hayatını sürdürmeyi büyük bir gururla dile getirir. Çiftçi için toprağın ne kadar önemli olduğunu, emeksiz hiçbir şeye ulaşılamayacağını bir daha vurgular. "Ey Genç Çiftçi" adlı şiirde, Türk Milletinin "Çiftçi Millet" olduğunu belirttikten sonra genç çiftçiye şöyle seslenir:

Haydi yürü, sen herkesten geç kaldın,
Çarığı çek, öküzleri sür yola.
Baş ucunda altun topu evladın
Bak, nereyi gösteriyor parmakla…!
Biz Türkler'e, "çiftçi millet" diyorlar.
Evet, Oğuz Han gününden elimizde sapan var,
Bizim için en aziz şey topraktır,
En iyi hal alında ter, elde nasır olmaktır.

(Ey Genç Çiftçi. S;84)

Şair, sadece tarıma değil, diğer alanlara da önem verir. Şair, bir milletin gelişmesi ve eski gücüne ulaşması için kalkınmaya ihtiyaç duyulduğunu belirtir. "Sanatların Hayatı" (Demir. S;87) olarak kabul edilen demirle ilgili Mehmet Emin'in "Demir", "Demirci", "Örs Başında" başlıklı şiirleri vardır. "Demir" adlı şiirinde demircilik yapan bir kişiyi tasvir eden şair, bu insanın sanatına saygı duyar ve onu alkışlamaktan şeref duyduğunu vurgular. Çünkü demir aynı zamanda medeniyetin temelidir ve demirci de bu mesleğiyle medeniyetin gelişmesini sağlayan temel unsurlardan biridir.

Şu karanlık, dar mağara mezar gibi bir yerdir,
İçer'sinde ne güneş var, ne de sağlam hava var,
Üzerinde sızan sular, sarkan keskin kayalar
Kapısından bakanların tüyleri ürpertir.

Burada nasıl çalışıyor şu sıtmalı amele?
Zavallıda vücut zayıf, beniz kansız, sırt kambur,
Ayak çıplak, o sırsıklam olmuş olan üst çamur.
Acep nedir çıkardığı bunun bunca emekle?
Ey hemşeri, çıkardığın o kara taş ne?
Demir"
Alkış sana ey herkesin hor gördüğü amele"
Medeniyet yapısını sen kurdurdun bu nesle.

(Demir. S;87)

Hayatta insanların yapabilecekleri, eğlenecekleri çok fazla şeyler vardır. Ama şaire göre insan ilk önce çalışmalı, ondan sonra eğlenmelidir. "Örs Başında" şiirindeki çalışanın maddi durumunun da iyi olmadığı belli oluyor. Yoksul insanların eğlenmek için ne o kadar parası ne de zamanları vardır. Onlar yalnızca günlerinin büyük bir kısmını çalışmakla geçirirler. Çünkü yaşamak için insanın birçok şeye ihtiyacı vardır. Ve bu gereksinimleri sağlamak için de çalışmak şarttır. "Örs Başında" adlı şiirde, oğlu "Kalk gidelim" dediğinde demirci ustası ona şöyle öğüt verir:

Yalan değil, bu dünyada cennet gibi yerler var,
Lakin ekmek kazananlar bundan bir tat duyarlar.
Yoksullara bir cehennem gibi gelir her bucak,
Onun için benden sana öğüt olsun: Çalışmak!
Evet yavrum, bu dünyada safa sürmek istersen..
Sen de örsün hakkını ver, kolda kuvvet var iken,
İş başında sana kimse 'Kalk gidelim! deyince,
Ona de ki: Bırak beni, şimdi benim iş vaktim,
Ocağımdan başka yerde benim yoktur ümidim,
Önce çekiç, alın teri, ondan sonra eğlence

(Örs Başında. S;89)

Tablo 1. Değer Tablosu-Çalışma

Doğrudan olarak verilmiştir.	Dolaylı, örtük olarak verilmiştir.
Anadolu, Kibritçi Kız, Bize Diyorlar ki, İlim, Sinaat, Çiftçilik, Ey Genç Çiftçi, Demir, Demirci, Örs Başında, Bırak Yapma, Gemici, Zavallı Kayıkçı, İlk Yara, Çömlekçi, Balıkçı.	

Tablo 1'de çalışkanlığa önem verme değerinin "On Para Ver", "Anadolu", "Kibritçi Kız", "Bize Diyorlar ki", "İlim", "Sinaat", "Çiftçilik", "Ey Genç Çiftçi",

“Demir”, “Demirci”, “Örs Başında”, “Bırak Yapma”, “Çömlekçi”, “Zavallı Kayıkçı”, “İlk Yara”, “Gemici” şiirleride yer aldığını görübiliriz. Bu gibi çalışkanlık değerini içeren şiirler Mehmet Emin Yurdakulun şiir kitapları içerisinde daha fazla yer almıştır. Bu da şairin yaşadığı dönemde ülkenin en önemli ihtiyaçlarından birinin insanlara çalışmak fikrinin aşılanması olduğunu göstermektedir ve Mehmet Emin de devrinin diğer birçok sanatçısı gibi bu fikri eserlerinde işlemiştir.

4.2.1.2 Kahramanlık

Kahraman kelimesi TDK sözlüğünde “savaşta veya tehlikeli bir durumda yararlık gösteren alp, yiğit, er” gibi anlamlara gelmektedir (TDK, 2005;1035). Kahramanlık da “yiğitlik, erlik, kahramana yakışır durum” anlamındadır. Türk milletinin önemli özelliklerinden biri de gerek bireysel olarak kahramanlık göstermesi, gerekse toplumun kahramanlara ve kahramanlık kavramlarına değer vermesidir. Tarih boyunca bu toplumun içinden birçok efsanevî kahramanlar yetişmiş, bunlar savaş zamanlarında sınır boylarında harp ederek vatan, millet yolunda canlarını bile esirgememişlerdir. Türk tarihinde gelişen bu uzun ve çalkantılı serüven, beraberinde birçok esfanevi kahramanı da yaratmıştır.

Değerler eğitiminde kahramanlardan yararlanmanın birçok eğitimsel dayanağı vardır. İlk önce, kahraman tanımında ‘iyi karakter özelliklerine sahip olma’ niteliği olduğu için kahraman kavramı doğrudan değerle ve değerler eğitimiyle ilişkilidir. Kahramanlar ait oldukları toplumun değerleri yanı sıra evrensel değerleri temsil eden kişilerdir.

İkincisi, eğitimde kahramanlardan yararlanma doğrudan duyuşsal boyuta yönelik bir kazanım sağlar. Buna karşın, empati yoluyla hislerin, değerlerin ve duyarlılığın keşfedilmesi etkili bir yöntem kabul edilmektedir (Fraenkel, 1968). Buna imkan tanıyacak en iyi ders materyali kahraman hikâyeleridir. Kadın ve erkek kahramanlarla ilgili tarihten verilecek hikâyeler öğrencilerin ilgi ve dikkatleri çekilebilir, onlara değer örnekleri sunulabilir (Sanchez, 1998).

Üçüncüsü, en başta çocuklar olmak üzere, kahraman seçme insanoğlunun doğasında olan psikolojik bir gerçekliktir. Bireyler ilk rol modelleri olarak anne babalarını taklit ederek kendi değer, inanç ve beklentileri doğrultusunda onları değerlendirir ve kendilerini bu sosyal öğrenme sürecine göre biçimlendirirler.

Çoğu kişiler kahramanların ne denli üstün kişiler olduklarını söyler, dünya tarihinde kahramanların rolünün diğer unsurlardan daha fazla belirleyici olduğunu savunurlar: "Onlar insanların lideridirler, büyüktürler, modeldirler ve tarzdırlar. Kimsenin başaramayacağını başarırlar. Çağlarının vazgeçilmez kurtarıcısıdırlar, sönmeyen ışıktırlar. Dünya tarihi, büyük adamların biyografisidir." (Thomas Caryle). Yazarlar ve şairler kahraman davranışını sıradan yer ve davranışı aşan; zaman, mekân ve şartların sınırlamalarının üstesinden gelen bir iş olarak tanımlarlar.

Türkler'in yapısında varolan kahramanlık temi, milli şair Mehmet Emin'in birçok şiirinde yer almıştır. "Anadolu'dan Bir Ses yahut Cenge Giderken", "Yunan Sınırını Geçerken", "Ya Gazi Ol, Ya Şehit", "Irkımın Türküsü", "Selam Sana", "Ey Türk Uyan", "Aç Bağrını Biz Geldik", "Tırhala Kal'asına Bayrak Diktikten Sonra", "Bize Diyorlar Ki", "Hakkaniyet", "Ordu'nun Destanı", "Ordu'ya Selam", "Mustafa Kemal ve Zafer", "İstiklal Destanı", "Kurtarıcıya", "Anıt" şiirlerinde genel olarak işlenilen konular Türk Ordusu ve Türk Ordusunun kahramanlık ve cesaretidir.

Mehmet Emin'in eserlerine göz attığımızda onun şiirlerinin çoğunun konu bakımından kahramanlıkla ilgili olduğu görülebilir. Şairin, kahramanlık temalı ilgili şiirlerini şu şekilde sınıflandırabiliriz:

1. Genel olarak kahramanlık,
2. Geçmiş döneme ait kahramanlıklar
3. Yaşanan döneme ait kahramanlıklar

a) Türk Yunan Savaşı
b) I. Dünya Savaşı
c) Kurtuluş Savaşı

Tarihe bakıldığında Türk halkının nasıl kahraman, cesur, yiğit bir halk olduğu görülebilir. Asırlar, yıllar geçer; ama Türk halkının kahramanlığı ve cesurluğu

dünyaca bilinir. “Irkımın Türküsü” adlı şiirinde de milli şair, bunu bir daha vurgulayarak fikirlerini şu mısralarla ifade eder:

Eğiliniz ey şerefler, ey şanlar,
Ey ırklara altın destan yazanlar!
Biz devlerin, fillerin
Diz çöktüğü kuvvetiz
Eski, yeni dillerin
Anlattığı milletiz

(Irkımın Türküsü. S;108)

Mehmet Emin Yurdakul’un diğer bir şiiri olan “Selam Sana” şiirinde Türk milletinin tarihte yaşadığı kahramanlıklarla dolu sayfaya yer vermiştir.

Senin oğlun büyük ruhlu Gazi Orhan
Dağı taşı titretici bir rüzgârdı
Turgut Alp’ın Kara-Teke’n Akça-Koca’n
Bir sert deniz üstündeki dalgalardı.

(Selam Sana. S;114)

“Ey Türk Uyan” şiirinde şair, Türklerin İslam’dan önce nasıl kudretli, kahraman, cesur bir halk olduğu anlatılır. Şair, her gittiği yere kendi medeniyetini, kültürünü taşıyan, Farabi, İbn Sina, Mevlana, Buhari’nin yurdu olan, şarkta ilk büyük Türk dünyasını yaradan, kendi kültürel mimari yapıtlarıyla tarihe adını kazıyan büyük Osmanlı İmparatorluğunu kuran Türk milletine yenilgiyi yakıştırmaz. Ancak Osmanlı Devleti’nin son döneminde yaşadığı Trablusgarrb Savaşı, Balkan Savaşları gibi, yenilgiler toplumun hayatını, düzenini sarsmış, insanlar psikolojik olarak bu durumdan etkilenmiştir. Savaş aynı zamanda fesatları, felaketleri ile onların hayatına girmiştir. Şair, bu savaşın verdiği felaketlerin her şeye rağmen kısa sürede son bulacağına tüm gönlüyle inanır.

Sen her yerde fütuhat türküleri çağırdın,
Kara Hunlar, Oğuzlar
Atillalar, Cengizler, Timurlenkler, Yavuzlar

Senin geniş göğsünü kabarttıran ecdadın

(Ey Türk Uyan. S;129)

Milli şair, Türk milleti ve Türk ordusunun kahramanlıklarını tarihî olaylarla karşılaştırarak "Aç Bağrını Biz Geldik", "Ordu'ya Selam", "Ordu'nun Destanı" şiirlerinde de bu olayları dile getirmiştir.

Şairin 1897 Türk-Yunan Savaşıyla ilgili "Yunan Sınırını Geçerken", "Tırhala Kal'asına Bayrak Diktikten Sonra", "Anadolu'dan Bir Ses Yahut Cenge Giderken" gibi şiirlerinde, Ordu ve milletin kahramanlıkları övülerek dile getiriliyor. Şiirlerde şair, görmek istediklerini "kahraman Türk evladı"nın dilinden söyler. O, vatan, millet için herkesin yapması gerekeni ve Türk oğlunun severek memleketi için yaptığı şeyleri mısralara döker. Şair kendini her zaman halktan biri olarak görür ve halkının kahramanlarına, "Yurdumuzun Koç Yiğitlerine" ithaf ettiği "Anadolu'dan Bir Ses Yahut Cenge Giderken" şiirini halka ithaf eder.

Ben bir Türk'üm dinim, cinsim uludur,
Sinem, özüm ateş ile doludur,
İnsan olan vatanının kuludur
Türk evladı evde durmaz giderim.
Bu topraklar ecdadımın ocağı,
Evim, köyüm hep bu yerin bucağı,
İşte vatan, işte Tanrı kucağı!
Ata yurdun evlat bulmaz, giderim!

(Anadolu'dan Bir Ses Yahut Genge Giderken. S;22)

Şiirde şair, Türk evladı için vatanın her zaman her şeyden daha önde geldiği, vatan için gerekirse canlarını bile esirgemeyen kahramanları anlatır.

Tarih boyunca hiç yenilgi yüzü görmeyen ve sürekli olarak topraklarını genişleten Osmanlı Devleti, 1699 tarihinde imzalanan Karlofça Anlaşmasıyla birlikte toprak kaybetmeye ve savaşlarda yenilgiyi tatmaya başlamıştır. Bunun şairin yaşadığı döneme ait son örneklerinden biri tarihte 93 Harbi olarak anılan 1877/1878 Türk-Rus Savaşı'dır. Osmanlı Devleti bu savaştan ağır bir yenilgiyle çıkar. Bu

yenilgiden yirmi yıl sonra çıkan Osmanlı ordusunun başarıları yüzünden derin bir heyecn yaratır. Yunanistan'ın sürekli sınır ihlalleri yapması savaşın başlamasına sebep olmuştur. Bu psikolojiyle savaşa giren Türk ordusu savaşı kazanarak toplumdaki morel bozukluluğunu giderme mecburiyetini taşıyordu. Bu yüzden durumu;

Biz Türkler'iz, biz bu kanla, biz bu adla yaşarız!
Biz Türkler'iz, düşmanlara yalın kılıç koşarız!
Biz Türkler'iz, Kızılırmak olur böyle taşarız!

(Yunan Sınırını Geçerken. S;24)

sözleriyle vurgulayan şair, Türk kahramanlığını Kızılırmak'ın taşkınlığına benzetir.

"Eskilerin bu yerlerdi, bu illerdi durağı.
İşte bu gün yine yaktık, eski sönük çerağı.
Bu kal'aya biz de diktik ulu devlet bayrağı.
Koç-Yiğitler! Atina'dan haydin bir su içelim! "

(Tırhala Kal'asına Bayrak Diktikten Sonra. S;26)

Osmanlı ordusu kısa bir sürede Yunanlıları mağlubiyete uğratır ve Yunanistan içlerine kadar gider. Uzun zaman boyunca savaşlarda başarılı olmayan Osmanlı ordusunun bu başarısı hakta ve aydınlarda derin bir sevinç uyandırır. Devrin basın organları bu zaferi dile getiren yazılarla ve şiirlerle dolar. İşte bu zafer karşısında hislerini şiirlerine döken isimlerden biri de Mehmet Emin Yurdakul'dur.

Ne yazık ki Osmanlı ordusu bu savaşı kazanmasına rağmen, Avrupa'nın baskısıyla kazandığı topraklardan geri çekilmek zorunda kalmıştır. Ancak Türk milletinin kahramanlığını yeniden göstermek, Türk'ün cesareti ve kahramanlığını yeniden ortaya koymak açısından bu savaş o dönem için çok önemlidir.

Şair, yalnızca Türk-Yunan Savaşı'nda değil, tarih boyunca Türklerin kahraman, cesur ve yiğit olduklarını her zaman söyler. Eskilere giderek Türklerin tarihe hükmettiği günleri hatırlatır. Buna örnek olarak "Bize Diyorlar Ki" şiiri gösterilebilir.

"Evet, tarih bize büyük kahramanlık devirleri gösterir
Türk milleti cihangirler esir etmiş, krallardan taç almış,
Şark'a, Garb'a hükmeylemiş, vahşi çöller içerisine ün salmış
Cenkler kazanmış ki her birisi bir devlete şan verir."

(Bize Diyorlar Ki. S;80)

Türk anası oğlunu kahraman bir ruhta büyüterek onu vatan, millet için "yiğit er" gibi yetiştirir. Vatanın bu zor gününde oğlunu vatanı, milleti korumak için gözlerini kırpmadan savaşa gönderir. Türk anasının evladından beklentisi büyüktür. Onlardan bu görevi başarıyla yerine yetirip vatana olan borçlarını şerefle ödemelerini ister.

"Haydi, yavrum, kendine sen de yiğit er dedir
Büyüdüğün gaziler ocağına can getir
O cenkleri kazan ki, senin büyük Türk adın
Yedi-iklim dört bucak içer sine ün salsın
Beş yüz yıllık ecdadın
Kabirlerde titreyen kemikleri öç alsın"

(Ya Gazi Ol Ya Şehit. S;92)

Çanakkale Savaşı Türk halkının belleğine şanlı harflerle yazılmış bir tarihtir. 1915 yılında başlayan bu savaş bir zaferin, kahramanlığın simgesidir. Savaş ardında zor günler bırakmıştır. Ordu sanki bir ruh düşkünlüğü yaşıyordu. Bunu ortadan kaldırmak, Türk Ordusu'nun moralini düzeltmek için Mehmet Emin Yurdakul "Ordunun Destanı" adlı şiirini yazar. Osmanlı Devletinin kesin zaferiyle sonuçlanan Çanakkale Savaşı'nın üzerinden yüz yıl geçse de halk bu zaferi büyük onur ve şerefle hatırlayacaktır. Şiirde kahramanlık konusunun yanı sıra vatan, millet, hürriyet, tarih konularına da yer verilmiştir.

Zira bu yer en fedakâr bir milletin
Kahramanlık, şeref, namus kal'esidir,
Bur'da her ses o ilahi hürriyetin
Asırlara bizi söyler nağmesidir"

(Ordu'nun Destanı.S;195)

Mehmet Emin Yurdakul'un şiirleri, içerik bakımdan incelenirse kahramanlık ve toplumsal konulu şiirler olmak üzere iki ana başlık etrafında toplanır. Gerek kahramanlık konularını anlatan şiirlerinde gerekse toplumsal hayat sahnelerini anlatan şiirlerinde Anadolu'nun ortasındaki bir köylüden İstanbul'un kıyısındaki bir balıkçıya; hiç okumamışından çok okumuşuna kadar toplumun bütün tabakalarından geniş bir insan kadrosu ile karşılaşırız.

Mehmet Emin Yurdakul'un "Ankara", "Kurtarıcıya", "Mustafa Kemal ve Zafer", "Devrim" adlı şiirlerinde Atatürk'ü Türk tarihinde, İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e geçiş sürecinde, devlet ve millet hayatında meydana gelen siyasî ve sosyal değişimlerdeki rolü, özellikle de zihniyet değişimindeki etkinliği bakımından anlatmaya çalışır.

Bu geniş insan kadrosunda, "Tarihî Şahsiyetler, Devlet Adamları" başlığı altında toplayabileceğimiz isimler arasında en geniş yeri Atatürk almaktadır.

Mehmet Emin, ilmin ve sanatın kudretine inanan her neslin, dünyayı demir ve ateşle değil, fikir ve aşkla fethedilebileceğini anladığını; her millette yeni neslin hakikatin peşinden koşarak onu yakalamaya çalıştığını belirtir; doğmakta olan bu yeni devrin önüne Türk'ün de bir yeni nesli yaratıp ortaya çıkarması gerektiğini söyler. Mehmet Emin Yurdakul'a göre bu nesil, bilen, yapan, yaratan, kendine güvenen dünyanın aziz bir işçisi olmalı, taşıdığı büyük ülkü uğrunda yaratma ilminin sırrını bilmeli; aklı, hikmeti muzaffer edecek aşka sahip olmalıdır.

Mehmet Emin Yurdakul, Atatürk'ü ve yaptıklarını anlamak, hatta anlatabilmek için dünyayı tanıyan, tarihi bilen "bir dünya yolcusunun" dikkatiyle insanlık hayatını gözden geçirir.

Mehmet Emin'e göre dünyayı tanıyan ve tarihi bilen insanlar, söz konusu "bu dünya yolcusunun" dikkatiyle olayları aklın süzgecinden geçirip doğru yorumlayıp doğru analiz etselerdi Atatürk'ün önünde baş eğerlerdi. Çünkü Atatürk, taassup ve cehaleti devirerek bir "yeni dünyanın" kapısında ruhu hür, vicdanı hür, ahlakı hür bir gençlik için peygamber elini uzatıp, medeniyetin zekâya açtığı yolda bir "yeni

ülkü"yü, bir "yeni zaman"ı, bir "yeni hayat"ı "yeni insan"a göstermiştir. Bu görünüşü ile bir ölüm gömleği giyen vatanı kurtarmak aşkı ile Atatürk, "Gel Kurtar" diyen muztarip ruhların "müncîsi" olur, millete seslenir:

"Gel kurtar!", bu, senin yeşil bahçende
Elemle haykıran kuşların oldu,
Gölgenle kaldığın ıssız gecede
Kapını çalan bir rüzgarın oldu.
Bu susmaz, bu yanık sese doğru sen
Beklenen bir Resul ruhuyla geldin,
Bir siyah gecenin derinliğinden
Bir sabah yıldızı gibi yükseldin.

(Mustafa Kemal Zafer. S;333)

Türk milleti hür yaşamak için doğmuş, bu yolda asırlar boyunca savaşlar yapmıştır. Geçtiği yerlerde, üç kıtada ayak izleri vardır. İnsanlık tarihinde yüzlerce diyardan zaferle çıkmış, hiçbir kuvvete diz çökmemiş, zillete düşmemiştir.

Mehmet Emin Yurdakul, "Devrim" adlı manzumesinde, manzumenin başına yerleştirdiği Atatürk'ten yaptığı alıntılardaki "Taht-ı esaret", "Müstebit", "Hâkimiyet-i millîye", "Hürriyet", "Medeniyet" söz guruplarını manzumesinin anahtar kelimeleri olarak kullanır, bu kavramlar etrafında Atatürk'ü üstlendiği görevle dikkatlere sunar.

Mehmet Emin Yurdakul, inkılap yolunun zor bir yol olduğunu, bu ülkünün her zaman ve her yerde bütün sevenlerinden candan geçmelerini, bu yolda korkmadan, kahramanca yürümelerini istediğini belirtir. Çünkü bu ülkü, sevenlerine şimdiye kadar "kurban"dan başka ad vermemiş, onlara cennet vaat etmemiş, mezardan başka yer göstermemiştir.

Atatürk, ümit ve imanı zaferin sırrı kabul etmiş, bu yola nasıl bir yol olduğunu bilerek girmiş, her ıstırabı ruhunun bir zevki olarak yaşamış, bir yeni doğuma, bir yeni doğuşa kalplerde yaktığı ateşle halkı çekip götürmüştür. Kimsenin cesaret edemediği, "gidilemez" dediği yere inkılâp yolunun bu büyük yolcusu

“inkılâp yolunda ya bir kahraman yahut da bir kurban olunur.” diyerek atını sürmüş, her Türk oğluna, her Türk kızına “feragat” duygusunun bir devrimci ahlakı olduğunu göstermiş, “taassup”un en büyük kahredici bir ejder olduğunu öğretmiş, insanı devleştiren “irade”sini en büyük miras olarak bırakmıştır.

Mehmet Emin Yurdakul’un şiirlerinde Atatürk, bir estetik öge olarak değil, Türk milletinin var olmak yahut yok olmak, başka bir ifadeyle ölmek ya da yaşamak mücadelesinde, insanı kul eden her türlü taassuba karşı çıkan; hakkın, hukukun ve adaletin yanında erdemli bir insan; ruhu hür, vicdanı hür, ahlakı hür; aklı, bilgiyi, bilimi rehber edinen yeni bir nesil yaratmak isteyen bir aydın; vatanını ve milletini seven, ona inanan, güvenen ve kendisini ondan biri sayan bir devlet adamı; her türlü tehlikeyi göze alan, yürüyen bir “kahraman” olarak yer almıştır.

Şiirde de görüldüğü gibi şair, Mustafa Kemal Atatürk’ü Tanrı’nın vatanı bu zor günlerden kurtarmak için gönderdiği bir elçi olarak görüyor. Ona hitap ederek milletin, halkın ona olan umudunu dile getiriyor.

Mehmet Emin Yurdakul başka değerli bir devlet adamı ve komutan olan İsmet Paşa için de “Kurtarıcıya” adlı şiir yazmıştır.

Her yerde olduğu gibi Türkiye için de Kurtuluş Savaşı’ndan geride kalan birçok zorluklar olmuştur. Savaş, zaferle beraberinde zor günler de getirmiştir. Şair, şiirde de bu duruma göz atmış ve okulların, mabetlerin, yurtların harabe olduğunu, insanların nasıl bir zorluk ve sefalet içinde gözüyaşlı kaldığını:

Edirne önünden Urfa’ya kadar
Her yerde inilti, gözyaşı vardı;
Mektepler, ma’bedler, yurdlar, ocaklar
Birer boş harebe, birer mezardı.

(Kurtarıcı’ya. S;382)

mısralarıyla anlatmıştır.

Şair, milli kahraman olarak hitap ettiği İsmet İnönü’yü, silaha sarılarak vatanı bu zor günde yalnız bırakmayarak korumaya gelen, ecdadlarımızdan bize miras kalan

toprakları gelecek kuşaklara şerefle emanet eden şahsiyet olarak anlatır ve onun bu kahramanlığını gururla över.

Aynı zamanda şair, her insanın İsmet İnönü'ye ona olan sevgisini, saygısını, kahraman, yiğit bir asker gibi gördüğünü şu mısralarla dile getirir:

Hürriyet âşığı olan her millet,
Seni bir hemşeri yapmak istiyor
Büyüklük arayan bir insaniyyet
Sana, "Ey Kahraman, benimsin!" diyor.

(Kurtarıcı'ya. S;388)

Bundan başka 205 dörtlükten oluşan "İstiklal Destanı" Türk halkı ve Türk Ordusunun Kurtuluş Savaşı'ndaki kahramanlıklarını anlatmaktadır.

Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde geçen kahramanlık konusu, bir değer olarak Türk Milletinin kanında, canında vardır.

Üç kıtaya hakim olan Türk ordusu, kahramanlıkları ve yiğitliği ile dünyaca ün kazanmıştır. Bu fetihler, fethedilen yörenin halkına karşı herhangi bir zarar getirmemiş yörenin halkının inançlarına karışılmamış, onların kalkınması ve gelişimi için birçok adımlar atılmıştır. Bu özellikler Türk ordusunun zulme karşı olduğunu ve her yerde huzuru sağlamayı başlıca faktör olarak gördüklerini gösterir.

Tablo 2. Değer Tablosu-Kahramanlık

Doğrudan verilmiştir.	Dolaylı, örtük olarak verilmiştir.
Anadolu'dan Bir Ses Yahut Cenge Giderken, Yunan Sınırını Geçerken, Ya Gazi Ol, Ya Şehit, Irkımın Türküsüne, Selam Sana, Ey Türk Uyan, Tırhala Kal'asına Bayrak Diktikten, Aç Bağrını Biz Geldik, Bize Diyorlar Ki,	

Hakkaniyet, Ordu'nun Destanı, Ordu'ya selam, Kurtarıcıya, İstiklal Destanı, Anıt, Mustafa Kemal Ve Zafer.	

Tablo 2'de kahramanlığa önem verme değerinin şairin "Kurtarıcıya", "Selam Sana", "Ordu'nun Destanı", "Bize Diyorlar Ki", "Tırhala Kal'asına Bayrak Diktikten Sonra", "Anadolu'dan Bir Ses Yahut Cenge Giderken", "Ya Gazi Ol, Ya Şehit", "Ey Türk Uyan", "Aç Bağrını Biz Geldik", "Hakkaniyet" "Irkımın Türküsüne", "Yunan Sınırını Geçerken", "İstiklal Destanı", "Anıt", "Ordu'ya Selam", "Mustafa Kemal ve Zafer" şiirlerinde yer aldığını görebiliriz. Bu gibi kahramanlık değerini içeren şiirler Mehmet Emin Yurdakul'un şiir kitapları içerisinde daha fazla yer almıştır.

Mehmet Emin Yurdakul şiirlerinde kahramanlık değer hükmüne geniş yer verilmesinin sebebi şairin yaşadığı dönemin Osmanlı Devleti'nin en zor zamanları olmasına bağlanabilir. Devletin temellerinin çatırdadığı son on beş yılda Trablusgarb, Balkan ve II. Dünya ve Kurtuluş Savaşlarının toplam on yılı içine aldığını düşünürsek şairin şiirlerinde savaşa neden yer verdiği ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bu uzun süren savaş döneminde toplumun moralini ayakta tutabilmek için savaşların ortaya çıkardığı kahramanlardan bahsetmek Mehmet Emin ve çağdaşları için kaçınılmaz olmuştur.

4.2.1.3 Sevgi

Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde sevgi kavramı büyük yer kapsamıştır. Çoğunluk ve konu olarak bu şiirleri dört gruba ayrılabilir:

a) Vatan sevgisi
b) İnsan sevgisi
c) Çocuk sevgisi
d) Aile sevgisi

4.2.1.3.1. Vatan Sevgisi

Sevgi çok geniş bir kavramdır. Yalnızca insanların birbirlerine olan duyguları değil, aynı zamanda vatana, doğaya ve bu gibi mefhumlara duyulan histir.

Namık Kemal; "İnsan vatanını sever, çünkü hürriyeti, rahatı, hakkı vatan sayesinde kaimdir" diye vurgulamıştır. Evet, insan kendini doğup büyüdüğü; bir milletin hâkim olarak üzerinde yaşadığı, barındığı, gerekirse uğrunda canını vereceği toprağında, vatanında özgür, rahat, hür hisseder.

Ziya Gökalp *Türkçülüğün Esasları* adlı eserinde Türklerde, vatanî ahlakın çok kuvvetli olduğunu, her Türkün vatanı için hayatını ve en sevdiği şeylerini feda etmekten çekinmediğini vurgulamıştır. (Gökalp, 1990;152)

Mehmet Emin vatanına, milletine, diline bağlı bir şairdir. Vatanseverlik konusuna yazdığı her şiirinin mısralarında vatana duyulan sevgi, bağlılık, onun uğrunda gerekirse canını verebilen evlatlar anlatılıyor.

Vatan sevgisi Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde en çok kullanılan, insanlara telkin edilen konudur. Şairin, "Anadolu'dan Bir Ses Yahut Cenge Giderken" şiiri her Türk vatandaşının dilinde ve kalbindedir. Bu şiirde vatan sevgisiyle kalbi atan bir kahraman Türk evladının samimi olarak vatan, millet için hissettiği kelimeler mısralara dökülüyor.

> Tanrı'm şahit duracağım sözümde,
> Milletimin sevgileri özümde,
> Vatanımdan başka şey yok gözümde,
> Yar yatağın düşman almaz, giderim!
> Vatan, millet uğrunda canından geçen
>
> (Anadolu'dan Bir Ses Yahut Cenge Giderken. S;22)

Aynı şekilde "Tırhala "Kal'ası'na Bayrak Diktikten Sonra" şiirinde şair, tarihte kahramanlıkla kendi ismini yazdıran şahısların kendilerini nasıl gururlu, mutlu hissettiklerini vurgular.

> Tarihlere yiğit adın yazdırana ne mutlu!

Yüreklere şehit kabrin kazdırana ne mutlu!

Bu devletin büyüklüğün artırana ne mutlu!

Koç-yiğitler! Ün alalım, serimizden geçelim!

(Tırhala Kal'ası'na Bayrak Diktikten Sonra. S;26)

Yaşadığı, büyüdüğü toprakları her şeyden üstün tutan bir gençlik; sağlık, arzu ve aşkının vatan sevgisi yanında hiçbir şey ifade etmediğini kıvanç duyarak "Şehit Yahut Osman'ın Yüreği" şiirinde dile getirir.

Ey Türk-ili, ey vatan! Sen her bir yerden ulu'sun!

Eski, yeni, tatlı, yanık sesler ile dolusun!

Sevgi, gençlik, istek, sağlık feda olsun yolunda!

(Şehit Yahut Osman'ın Yüreği. S;28)

Kalbi her zaman vatan sevgisiyle atan bir insan için vatan toprağının her taşı kutsal ve her inciden üstündür. Mehmet Emin Yurdakul *Türk Sazı*'nda yer alan "Irkımın Türküsü" şiirinde bunu toprağında yaşayan, suyunu içen, havasını solunan bir vatan evladının dilinden anlatmaya çalışır.

Yurdumuzun en küçük bir taşı

Bize Seylan incisinden üstündür,

Onun hafif gölgeli bir subaşı

Bize yeşil Cennet gibi görünür.

(Irkımın Türküsü. S;111)

Sevgi, fedakârlık isteyen bir anlayıştır. Vatan sevgisi de insanlara birçok sorumluluk yükler ve onu yerine getirmesi yolunda kendi sorumluluklarının bazılarından uzaklaşmasına neden olur.

Bu sorumluluktan biri de şairin, "Yetim Çocuk Yahut Ahmet'in Kaygusu" şiirinde anlatılmaktadır.

On yaşında boynu bükük, bağrı yanık bir çocuk,

Üstü başı eski püskü, yalın ayak yavrucuk.

Gözlerini yola dikmiş, birisini bekliyor.

(Yetim Çocuk Yahut Ahmet'in Kaygusu. S;30)

Şiirde babası savaşa giden bir çocuk anlatılır. Bu çocuk gibi yüzlerce çocuk vardır. Bu çocukların çoğunun babası savaştan dönerse de bu çocuğun babası geri dönmez.

Türk halkının vatanına olan sevgi ve bağlılığı tarihsel bir gerçektir. Vatan ve millet sevgisi, her Türk evladı için asil ve kutsal bir değerdir. Şairin, "Anadolu'dan Bir Ses Yahut Cenge Giderken", "Tırhala Kal'ası'na Bayrak Diktikten Sonra", "Şehit Yahut Osman'ın Yüreği", "Ordu'nun Destanı", "Aydın Kızları", "Sen Feryada Başlayınca", "Bırak Beni Haykırayım", "Ordudan Bir Ses", "Irkımın Türküsü", "Kur'a Neferi" gibi şiirlerinde vatana olan bağlılık, vatana olan sevgi çok net bir biçimde anlatılıyor.

Elindeki "üç telli saz" ile Birinci Dünya Savaşı yıllarında *Türk Sazı* (1914), *Ey Türk Uyan* (1915), *Hasta Bakıcı Hanımlar* (1918), *Turana Doğru* (1918), *Zafer Yolunda* (1918) gibi eserleriyle savaşa hazırlanan, cephede savaşan askerlere aynı zamanda Türk halkına hep vatan sevgisini, vatanın kutsallığını aşılamaya çalışmıştır.

Şair, vatanın bu yiğit oğullarının vatan için yaptıkları kahramanlıkları "Kur'a Neferi" şiirinde çok net bir biçimde anlatıyor.

Bunlardır ki, çok işleri canla başla görürler,
Memleketin büyükleri "öl" deyince ölürler.
Bu uğurda ne bir para, ne bir ad isterler,
Vazifeli "vazifedir!" ... diye yapıp giderler

(Kur'a Neferi. S;93)

"Ordudan Bir Ses" şiirinde şair, vatanseverlerin vatan için, toprakları için kendi arzularını unutup yalnızca vatanın birliği, beraberliği uğrunda mücadele ettiklerini bir daha vurgular.

Biz hepimiz tatlı cana hor baktık,
Ninelerden son vedalarla ayrıldık,
Çocukları beşiklerde bıraktık,

Senin için silahlara sarıldık
Ant içtik ki her fırkadan son sancak,
Her bölükten son fişek,
Her neferde son keskin diş, son tırnak,
Son damla kan sana hizmet edecek”

(Ordudan Bir Ses. S;95-96)

Şair, Vatan için, vatan uğrunda kılını bile kıpırdatmayan insanları alçak, vicdansız diye anıyor. Hatta onları kendilerinden bile saymıyor:

Yurdu için boyna kefen takmayan
Neslimizden değildir,
Alçak olan, kahpe olan bir insan
Hür alnını düşmanlara eğiltir.

(Ordu’nun Destanı. S;176)

Her insanın kalbinde vatan, millet sevgisi vardır. Vatanın zor gününde onun yardımına koşacak, onun için canını bile düşünmeden feda edecek bir halkın, milletin olması vatan için onurlu bir durumdur. Şair, şiirinde uğruna ölecek bir kahramanının bile olmadığı vatan, toprak için şu sözleri söyler:

O milletler ağlasın ki erkekleri,
Kadınları vatan için hissizdirler,
Şairlerin zenginlerin yürekleri
Kuvvet, altın vermek için hasistirler.

(Ordu’nun Destanı. S;176)

Şaire göre vatanını, milletini düşünen her insan yurdun zor, felaketli günlerinde her zaman onun yardımına koşar.

Yurdun böyle felaketli günlerinde
Onun, yayla, köy, kasaba her yerinde
Her kahraman delikanlı
En sevgili vücutlardan uzaklaşır,

Her genç zevce her nişanlı
Bir kız kardeş kalbi gibi duygu taşır.

(Ordu'nun Destanı. S;176)

"Ordu'nun Destanı" şiiri her bakımdan vatan, millet sevgisi telkin eden bir şiirdir. Şiirde vatan evladı vatan için elinden gelen hiçbir şeyi esirgemez. Şair, bununla da yetinmeyerek yaşadığı, büyüdüğü toprakları bir şair kalemiyle şöyle tasvir etmeye çalışır:

Bakın, bizim doğduğumuz bu aziz il,
Yüz kuğulu, yeşil göllü yurda bedel,
O Cennet'ten çıkanların
Serendib'de aradığı yerler gibi
Onun sesi Kur'anlar'ın
Ruhumuzda çağlattığı Kevser gibi

(Ordu'nun Destanı. S;177)

Şair, şiirde savaşa giden kahraman yiğitlerin arkalarınca bıraktıkları nişanlıları, aileleri için söyledikleri sözleri de vurgular:

Ağlamayın! Türk kızları
Zaferlere yollar açar,
Bozkırların yıldızları
Kervanlara nurlar saçar.
Ağlamayın, bizlere siz
Güle güle veda edin,
Vatan için o lekesiz
Dudaklarla dua edin!

(Ordu'nun Destanı. S;179)

Vatanın zor günlerinde beraber olmak çok önemlidir. Şair, savaş zamanı herkesin, ister bilim adamı olsun, ister çiftçi, demirci, çömlekçi, balıkçı, asker, gazi,

devlet adamı, yani sosyal statüsü göz önünde bulundurmadan herkesin birlik olmasını ister.

Bu saatte âlim, cahil, masum, cani bütün millet,
Nutuklarla şiirlerle, dualarla, bayraklarla
Altınlarla, demirlerle, yumruklarla, tırnaklarla..
Senin asil hayatına kahramanca hizmet eder.

(Sen Feryada Başlayınca. S;96)

Mehmet Emin Yurdakul, Birinci Dünya Savaşı'nda vatan topraklarının işgal edilmesinden sonra bir umutsuzluk yaşar. Savaşın getirdiği mutsuzluk ve ümitsizlik aynı şekilde herkeste bir ruh düşkünlüğü yaşatır:

Hem nasıl mahvolur bizi Yaradan?
Bir fani ateşle yanar mı Allah?
Yanar mı bir tarih, yanar mı vatan?
Doğmaz mı geceden sonra bir sabah?

(Aydın Kızları. S;283)

Türkiye'de toplumsal değişim sürecinde, II. Meşrutiyet ve I. Dünya Savaşları'ndan sonra, kadının hayatı "evin içi'nden "evin dışı'na doğru açılıp genişlemeye başlar. Erkeklerin savaş meydanlarında olması sebebiyle de onların çalıştıkları çeşitli meslek dalları ve iş kollarında kadınlar görev alırlar.

Taşların üstünde ayaklar çıplak,
Kanlarla serencam yazan kadınlar,
Kırılmış sütunlar gibi durarak
Tufanlar nakleden mağmum alınlar.

(Aydın Kızları. S;280)

Şair "Aydın Kızları" adlı şiirde, zavallı, yoksul, kimsesiz, acı çeken bir kadın yerine, vatanı işgal edilmiş bir Türk kızının gördüğü işkencelere, hatta yaşadığı ölüm korkusuna rağmen dinî, millî ve ahlakî değerlerinden ödün vermeden ayakta duruşunu ve direnişini anlatır.

Tarihin karışık, buhranlı bir döneminde yaşayan milli şair vatanın ve milletinin her zaman bağımsız, hür yaşamasını arzular. "Bırak Beni Haykırayım" şiirinde de şair, vatan sevgisini ifade etmeye çalışmıştır. Aynı zamanda bazı şair ve yazarlar toplumun bir aynasıdır. Toplumu, insanları eğitmede, onların düşüncelerinde olumlu gelişimlerin olmasında bu gibi eğitimci insanların rolü çok büyüktür. Bu yüzden şair, şairleri susan bir milleti öksüz çocuklara benzetir.

> Bırak beni haykırayım, susarsam sen matem et,
>
> Unutma ki şairleri haykırmayan bir millet
>
> Sevenleri toprak olmuş öksüz çocuk gibidir.
>
> (Bırak Beni Haykırayım. S;71)

Tablo 4.2.1.3.1. Değer Tablosu-Vatan Sevgisi

Doğrudan verilmiştir.	Dolaylı, örtük olarak verilmiştir.
Anadolu'dan Bir Ses Yahud Cenge Giderken, Yetim Çocuk Yahut Ahmet'in Kaygusu, Yunan Sınırını Geçerken, Kur'a Neferi, Irkımın Türküsüne, Ordu'nun Destanı, Ordudan Bir Ses, Sen Feryada Başlayınca, Bırak Beni Haykırayım, Aydın Kızları.	

Mehmet Emin Yurdakul bir millet, için önemli olan vatan sevgisi değerini "Anadolu'dan "Bir Ses Yahut Cenge Giderken", "Yetim Çocuk Yahut Ahmet'in Kaygusu", "Yunan Sınırını Geçerken", "Kur'a Neferi", "Irkımın Türküsüne", "Ordu'nun Destanı", "Ordudan Bir Ses", "Sen Feryada Başlayınca", "Bırak Beni Haykırayım", "Aydın Kızları" şiirlerinde konu olarak işlemiştir. Bu değer önem

vermenin en büyük ve ilk nedeni Türk halkının vatanına, milletine verdiği değer ve sevgiden ileri gelir.

4.2.1.3.2. İnsan Sevgisi

Mehmet Emin insan severliği ve insan sevgisini okurlarına aşılamaya çalışmıştır. Şiirlerinde acı çeken, yoksul, kimsesiz, başkalarının zulmüne uğrayan insanların dertlerini şiirlerinde dile getirmiştir. Şair, "Şairler, elmaslı taç değil, dikenli taç giyerler. Fakat onların göğüsleri granitten sağlamdır" diyerek yukarıda sözü geçen konuları ele almada şaire büyük görevler düştüğünü ortaya koyar. (Yücebaş, 1949;13)

> Ben en hakir bir insanı kardeş duyan bir ruhum,
> Bende esir yaratmayan bir Tanrı'ya iman var,
> Paçavralar altındaki yoksul beni yaralar.
> Mazlumların intikamı almak için doğmuşum
> Volkan söner, lakin benim alevlerim eksilmez,
> Bora geçer, lakin benim köpüklerim kesilmez.
>
> (Bırak Beni Haykırayım. S;71)

Bu şiir aynı zamanda şairin şiir anlayışını ortaya koyması bakımından da önemlidir. Mehmet Emin Yurdakul bu şiirde şairlerin, toplumun sorunlarını ortaya koymakla yükümlü olduğunu, hatta bunları yüksek sesle dile getirmesi gerektiğini söyler. Onun bu toplumcu şiir anlayışı bu şiirin üçüncü bendinde en iyi şekilde ifade edilir:

> Bırak beni haykırayım, susarsam sen matem et;
> Unutma ki şairleri haykırmayan bir millet
> Sevenleri toprak olmuş öksüz çocuk gibidir;
>
> (Bırak Beni Haykırayım. S;71)

Şair, "Bıçaksız Katiller" şiirinde herkesi sokaklarda, evlerde kimsesiz, yardıma muhtaç, perişan halde inleyen çocuklara, kadınlara, insanlara dikkat çekmeye

çalışıyor. Ona göre katillik sadece bir insanı herhangi bir silahla öldürmek değildir. Bu insanların durumunu gördükleri halde hiçbir şey yapmayanlar da katillerdir.

İşte, size bir çocuk ki, sürünüyor sokakta,
İste, size bir kadın ki, inildiyor yatakta,
Bakın, bunlar bıçaklarla ölenlerden daha çok!

(Bıçaksız Katiller. S;64)

"Ah Analık Yahut Zeynep'in Duası" adlı şiirde şair bir ananın dilinden âdeta feryat ediyor. İnsanların birbirlerine merhamet duymadığı bir zamanda gelecek neslin artmasına karşı çıkıyor. Şiirde insanların kalpleri daha da katılaşmış, sevginin ne olduğunu anlamayacak duruma gelmişler.

Şu insanlar acımak ne bilmeyecek iseler,
Yetimlerin gözyaşların silmeyecek iseler,
Kes neslimi, bu toprağa bizden evlat getirtme!

(Ah Analık Yahut Zeynep'in Duası. S;32)

İyiliği, merhameti, insanlara karşı sevgiyi insanlığın ümidi olarak gören şair, insanların bu soyut kavramlara sahip olmalarını arzular.

Ey iyilik, ey dünyanın, insanlığın ümidi!
Seni herkes bir parçacık dinleseydi, görseydi,
Ah o vakit bu kaygular kalkardı,
Gözyaşları sevinç için akardı.

(Güzellik ve İyilik Karşısında. S;36)

Şiirde şair, bir çocuğun daha küçük yaşlarında nelerle karşılaştığını anlatıyor. Şiirde insan sevgisi, merhamet duygusuyla birlikte yaşanılan zamanın sosyal durumu da önemle vurgulanmıştır. Geçimini sağlayamayan bir ailenin, küçücük kızın hayatı şu şiirle okuyuculara anlatılıyor.

"Tarlamızı süremedik, yiyeceksiz, aç kaldık."
"Pekiy, senin İstanbul'a gelmen ile n'olacak?"
"Benim birkaç yıllığıma babam öküz alacak!"

(Ahretlik. S;53)

"Sürücü" şiirinde şair, yolda yalınayak, kimsesiz, geceleri ahırda uyuyan, günlük kazancını zorla çıkaran bir çocukla konuşuyor. Çocuğun anlattıkları şairin yüreğinde derin bir iz bırakır. O, bu kimsesiz çocuğa acır ve insancıl insanların yüreğinde onun yüreğinde bıraktığı gibi acı bir etki bırakacağını söyler.

Ey kimsesiz, sefil çocuk! Ben seksen yıl yaşasam
Bu acıklı sözlerini hiçbir vakit unutmam…

(Sürücü. S;57)

Hilal-i Ahmer (Kızılay) Birinci Dünya Savaşı döneminde kurulan ve gönüllü olarak çalışan yardım kurumudur. Savaş zamanı yaralanan askerlere ilk yardım olarak Hilal-i Ahmer hanımları koşmaktadır. Şair, şiirde bu kadınların yaptığı işleri gururla anlatmaktadır. Kalpleri insan sevgisiyle dolu olan bu kadınları şair bir meleğe, hastaneyi ise merhametin ocağına benzetir.

Ey Tanrı'nın aşkından yaradılmış nur çehreler.
İyiliğe ömrünü vakfeyleyen hemşireler,
Faziletin öz kızları!
Sizin asil alnınız Şark'ın altun bir seheri,
Gözleriniz Filistin çöllerinin yıldızları,
Okşayıcı nefhanız o peygamber-çiçekleri.

(Hasta Bakıcı Hanımlar. S;227)

Şair bu melek kadınların hizmetlerini insanlık ve ülke için çok faydalı olduğunu söyler ve saygıyla selamladığı bu "pak alınlı" kadınların insanlığın ve dünyanın hizmetinden mahrum edilmemesi için yalvarır. Bu yalvarışta onların "şefkati" tekrar vurgulanır.

Bırakmasın Allah'ımız
Çatıları merhametsiz,
Vatanları kahramansız,
Bizi sizsiz ve şefkatsiz!

(Hasta Bakıcı Hanımlar. S;233)

Her bir insan da sevgiye, merhamete, şefkate muhtaçtır. Çocuk Esirgeme Kurumu böyle insanlara rastlanabilecek kurumlardan biridir. Bu çocuklar hem anne hem de baba sevgisinden, şefkatinden, merhametinden mahrum kalmışlardır. Yaşadıkları Çocuk Esirgeme Kurumu onlar için sıcak bir yuva, mutlu bir ev gibidir. Çocukların dilinden şair, Allah'tan bu yuvanın daima olmasını, kutlu elin ondan esirgenmemesini, kimsesiz her çocuk için "bir yeşil dal" olmasını arzular.

Ey güzel yuva , biz öksüzler sende,
Analı, babalı çocuklar olduk,
Bir şefkat havası esen bahçende,
Kaybolmuş bir sevgi cenneti bulduk.
Ey Tanrı, bu aziz yuvamızın, Sen,
Kaldırma üstünden kutlu elini!
Söndürme, Sen, onun bize nur veren
En hafif ışıklı bir kandilini!

(Çocuk Esirgeme Kurumu İçin. S;411)

Şair, insanlar arasındaki ilgisizliği, merhametsizliği gördükçe gerçek sevgi, merhametin olduğuna şüpheyle yaklaşıyor. Onun "Gözyaşım" şiiri "Derlerdi ki" kelimesiyle başlar. Böylece ardından gelen durumların geçmişte yaşadığı ve geçmişte kaldığı vurgulamıştır.

Derlerdi ki insanlıkta acımak var, sevmek var,
Öyle insan görülür ki en kaygusuz gününde
İl derdini derd eder.
Komşusunun acısını kendisinin gönlünde
Duyup, "Vah Kardeşim!" der…

(Gözyaşım. S;309)

Şair, böyle insanların olmasını arzular, onların birbirleriyle sevinçlerini ve kederlerini paylaşmalarını ister.

Tablo 4.2.1.3.2. Değer Tablosu-İnsan Sevgisi

Doğrudan verilmiştir.	Dolaylı, örtük olarak verilmiştir.
Bırak Beni Haykırayım, Bıçaksız Katiller, Ah Analık Yahut Zeynep'in Duası, Güzellik ve İyilik Karşısında, Ahretlik, Sürücü, Hasta Bakıcı Hanımlar, Çocuk Esirgeme Kurumu İçin, Gözyaşım.	

Mehmet Emin Yurdakul'un "Bırak Beni Haykırayım", "Bıçaksız Katiller", "Ah Analık Yahut Zeynep'in Duası", "Güzellik ve İyilik Karşısında", "Ahretlik", "Sürücü", "Hasta Bakıcı Hanımlar", "Çocuk Esirgeme Kurumu İçin", "Gözyaşım" şiirlerinde her bir millet ve toplum için önemli olan insan sevgisi değeri yer almaktadır. Bu şiirler değerler eğitiminde kullanılabilir örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.2.1.3.3. Çocuk Sevgisi

Mehmet Emin Yurdakul'un da şiirlerinde çocuklara çok büyük yer ve önem vermiştir.

Çocuklar toplumu yansıtan bir aynadır. Bu aynanın da her zaman parlamasını isteyen şair, çocukların mutlaka eğitim almalarını ister. Şiirlerinde özellikle kimsesiz ve yoksul oldukları için küçük yaşta çalışmak zorunda kalan çocukları yansıtmaya çalışmıştır.

Onun pek çok şiirinin gençlere ve çocuklara yönelik olduğunu söylemek yanlış olmaz. Çünkü onlar o sıralarda zor günler yaşayan ülkenin geleceğidirler. Bunun dışında bir grup şiiri de "Küçük Vatandaşlarıma" ithafıyla yayımlanmıştır.

Mehmet Emin'in çocukları konu aldığı şiirleri "Zavallılar", "Kesildi mi Ellerin", "Çömlekçi", "Sakın Kesme", "Baba Bucağı", "Anneciğim", "Sabah", "Sofra Başı", "Alil", "Ahretlik", "Kibritçi Kız" adlarını taşır. (Tansel, 1989;xxvı) Ancak bu şiirlerde konuşan şairdir. Genellikle bu şiirler çocuklara çeşitli öğütler veren ve aynı zamanda onların hayatlarını yansıtan özellikli şiirlerdir.

Mehmet Emin in "Anneciğim" adını taşıyan şiirinde konuşan kişi ise çocuktur. Şiirde çocuğun annesini nasıl sevdiği dile getirilir.

> Anneciğim bir gece kan uykuya dalmamış,
> Beni nazik kolları üzerinde uyutmuş;
> Ben uyurken korkudan hızlı nefes almamış,
> Benim için zavallı her rahatı unutmuş.
>
> (Anneciğim. S;311)

Ailede her birey Mehmet Emin için eşittir. "Babacığım" şiiri de "Anneciğim" şiirine benzer. Şiirde anneyle kurulan ilişki daha duygusaldır. Babayla kurulan ilişkide maddi yönlerde açığa çıkar.

Şairin "Sabah" başlığını adını taşıyan şiirin ilk bölümünde horozun ötüşüyle birlikte gelen günün ve doğanın güzelliği dikkatlere sunulmuştur. Şiir, çocuk ruhuna uygun bir üslup taşır. Şiirde "Yavrucuğum, sen de artık kalk, uyan!..." dizesi "Anneciğim" şiirindeki nakarata benzer. İkinci kez tekrarlanırken bu kez "Yavrucuğum, sen de derse hazırlan!..." olur. Çünkü sabah olduğunda herkes kendi işi için yola koyulur. Çocuğun ilk işi ise okula gitmektir.

Mehmet Emin çoğu şiirlerinde okuldan, eğitimden bahsedilir. Çocukların ilk işinin eğitim almak olduğu vurgulanır. Ama bunun yanı sıra Mehmet Emin şiirlerinin çoğunda çalışan çocuklar da görebiliriz. Şair bu çocuklar için çok üzülür.

Şair, "Baba Bucağı" şiirinde diğer şiirlerde olduğu gibi konuşan bir büyük ile onu dinleyen küçükler vardır. Konuşan kişi dede, dinleyen kişilerse küçükler ve torunlarıdır.

Herkes için kendi büyüdüğü, anılarını yaşadığı yer onlar için kutsaldır. Dede torunlarına oturduğu evde yaşadığı anılarını, kazandıklarını anlatır. Aile bir okuldur. Dede bu okulda öğrendiği şeyleri, insan için değerli olan edep, aile, insan sevgisini torunlarına aşılamaya çalışır. Baba bucağı diye nitelediği evi anne kucağı gibi sevmek gerekir. Dede burada evin kutsallığını torunlarına anlatır. Ev bir okul görevi

görmekte, okul gibi orada da insan birçok değer ve erdemi tanımakta, yaşamakta ve edinmektedir.

Geleneksel olarak her Türk ailesinde büyük baba, büyük anne, çocuklar ve torunlar birlikte yaşarlar. Aile bireylerinin son derece güçlü bağlarla birbirlerine bağlı olduğu bu ailede herkes birbirine saygılı ve görevinin bilincinde olarak hayatını huzurla sürdürür. Milli şair, bu gibi âdetleri "Baba Bucağı" adlı şiirinde şöyle ifade etmiştir.

Torunlarım bu evde bana kundak bağlamış,
Salıncağım, o tatlı ninnilerle sallanmış,
Burada bana kadınnem ecdadımı öğretti

(Baba Bucağı. S;311)

Bu dizide yer alan diğer bir şiir "Sofra Başı" adlı şiiridir. Bu şiirin kahramanı da yine bir çocuktur. "Baba Bucağı" şiirinde ev ve aile dedenin gözünden canlandırıyordu. Bu şiirde de sofra başı; oda, ev ve aileyi temsil eden değerlerdir. Bir odada kurulan sofra aile bireylerini çevresinde toplamakta ve birleştirmektedir. Bir sininin etrafında anne, baba ve kardeşler vardır. Bu sofrada konuşulur, gülünür, "zevk bulunur".

Ben burada düğün gibi zevk bulurum;
Cıvıldayan kuşlar gibi şen olurum.

(Sofra Başı. S;313)

Bu sofra ve sofra başı sohbetleri dededen toruna kalan bir mirastır. Türk ailesinde geleneksel olarak yemek zamanı bütün aile sofra başında olur. Şair, bu güzel âdetin kuşaktan kuşağa taşınarak bu günümüze kadar geldiğini görür ve gelecek nesillere aktarılmasını çok ister.

Şairin diğer grup şiirlerinde de çocuklar konu olarak ele alınmaktadır. Yalnız bu çocuklar kimsesiz, yoksul ve çalışmak durumunda olan çocuklardır.
"Alil" şiirinde çocuklardan biri mutlu, mesut, ama öbürü sakat ve yoksuldur. Bu şiirde şair, babanın yol kenarında bir sakat çocuk gördükten sonra kendi çocuğuna

sağlıklı, hiç kusursuz yaşadığı için şükür etmesini ve ona verilen bu nimetlerin kıymetini bilmesi gerektiğini anlatır. (Tansel, 1989;310)

Yavrum, yavrum, gözlerinin kadrini bil,
Bir insana görmek lütfu az şey değil,
Şu hayata işte böyle alil doğmak,
Bak ne acı bir felaket sayılacak!

(Alil. S;310)

Diğer grup şiirleri olan "Ahretlik", "Sürücü", "Kibritçi Kız" da yoksul çocukları, onların yaşamlarını, nasıl zorluklar karşısında kaldıklarını anlatır ve bu çocuklara acıdığını dile getirir.

Şairin diğer şiirinde de çalışma konusu ön plandadır. Şair, her zaman çalışan insanlara saygı duyar. Ancak genç bir kadının, bir kızın ya da küçük bir çocuğun çalışması Mehmet Emin'i çok üzer.

Çalışıyor çalışmasın ne yapsın ?
Çalışmaktan başka yol yok ki sapsın.
Kendisiçün çabalayan kimi var?
Kimi var ki bir ekmeği, "Al, ye!…" der,
Birşey veren ondan da birşey ister.
Ah yoksulluk, ah babasız çocuklar!

(Kibritçi Kız. S;58)

Şairin kaleme aldığı şiirlerinin çoğunluğunu konu olarak çocuklar kapsar. O, şiirlerinde çocukların hayatı yansıtan ayna olduğunu söyler ve çocukların eğitim almasını önemli bulur. Şair, şiirlerinde gelecek kuşaklara örnek davranışlar öğretmeye çalışır. Çocukların çalışmasını değil, onların eğitim alarak geleceğe hazırlanmalarını ister.

Tablo 4.2.1.3.3. Değer Tablosu- Çocuk Sevgisi

Doğrudan verilmiştir.	Dolaylı, örtük olarak verilmiştir.
Kesildi mi Ellerin, Çömlekçi, Anneciğim, Sofra Başı, Alil, Ahretlik,	Kibritçi Kız, Baba Bucağı, Zavallılar, Sabah, Sakın Kesme.

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde çocuk sevgisi "Kesildi mi Ellerin", 'Çömlekçi", "Anneciğim", "Sofra Başı", "Alil", "Ahretlik" şiirlerinde doğrudan, "Kibritçi Kız", "Baba Bucağı", "Zavallılar", "Sabah", "Sakın Kesme" şiirlerinde ise dolaylı olarak ele alınmıştır.

4.2.1.3.4. Aile Sevgisi

En küçük sosyal birim olarak aile, toplumsal yapının gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Sağlıklı bir toplumun yetiştirilmesi için sağlıklı ailelerin yetişmesi gereklidir.

Güçlü ve sağlıklı bir geleceğe sahip olmak isteyen toplum aile temellerinin oluşmasına dikkat etmelidir. Sosyolog Mustafa Erkal, aile ile ilgili şu fikirleri söyler: "Aile, nüfus yenileme, milli kültürü taşıma, çocukları sosyalleştirme, biyolojik ve psikolojik tatmin fonksiyonlarının yerine getirildiği bir müessesedir." (Erkal, 2009;68)

Topluma, aile bağlarının daha da iyileşmesine önem veren, ailesine düşkün ve iyi bir aile reisi olan Mehmet Emin Yurdakul, şiirlerinde de aile sevgisini, ailenin önemini vurgulamıştır.

Hümanist bir şair olan Mehmet Emin Yurdakul, şiirlerinde insanlara sevgiyi aşılamaya çalışır. Onun, şiirlerindeki sevgi, yalnızca bir insanın başka bir insana duyduğu sevgi değil, aynı zamanda anneye, vatana, doğaya, insanlığa olan sevgidir. O, şiirlerinde çocukları hiçbir zaman unutmaz. Türk edebiyatında birçok şair ve yazarın çocukları konu edilen şiir ve romanlar yazdıkları görülebilir. Bu şairler arasında Mehmet Emin de vardır. O, çocukları her zaman sevgi ve merhamet hissiyle anar. Milli şair, bu gibi insan, doğa, yaşam sevgisi gibi duyuşsal boyutlu davranışların yanı sıra çocukları küçük yaşlarından itibaren anne, baba, kardeş, doğa, çalışma sevgisiyle buluşturuyor.

"Kaynana ile Damat" şiirinde bir sahneyle karşı karşıya geliyoruz: Ailesinin ve yuvasının dağılmasını istemeyen genç kadın ile aile sevgisinin, aile kutsallığının ne demek olduğunu anlamayan bir erkek.

Şair, aile bağlarının, aile içi terbiyenin ne kadar önemli olduğunu "Kaynana ile Damat" adlı şiirinde karısını aldatan, ailesini yıkmak üzere olan bir damatla kayınvalidesi arasında geçen diyaloğu trajik bir biçimde vererek bunları acı bir şekilde anlatmaya çalışmıştır. Validesiyle arasında geçen diyalogda aile sevgisi, aile üyeleri arasında olması gereken sevgi, saygının olmadığı açıkça görülür.

Bu ne iştir?
Ne olmuş ki…
Hiç bir şey yok, öyle ya,
Hep işlerin oldubitti, şimdi asker değilsin,
Artık onu ne yapmalı? Yakalardan atmalı,
Bir kahpenin kucağına yaslanarak yatmalı,
Beride de o yetimcik varsın ölsün gebersin!
Bir suç muymuş, dörde kadar hakkım yok mu olmaya
Hakkın vardır, fakat bir yol mollalardan sor, öğren,
Bak, bir molla sana der mi: Bir karını hoş kullan,
Ötekini ağlat, inlet, her dakika agula?
Ona günah değil mi ki gözyaşında boğula?

(Kaynana ile Damat. S;48)

Benzer bir durum Mehmet Emin'in çağdaşı olan M. Akif'in "Asım" adlı şiirinde de vardır. Bu gibi durumları ele alan şair, insanları bu örneklerle terbiye etmeye çalışır. Onlara aile değerlerini bilmeye ve aile sevgisini aşılamaya çalışır.

"Ana ile Kızı" şiiri konu olarak "Kaynana ile Damat" şiirine yakındır. Bu şiirde kocasının ilgisizliği nedeniyle hastalığa yakalanan bir genç kadının durumu anlatılıyor.[1]

Ailesini seven, şefkatli bir baba olan Mehmet Emin, büyüklerle beraber küçüklere de aile sevgisini aşılamaya çalışır. O çocuklara karşı olan sevgisini "Çocuklar" şiirinde, anneye, babaya duyulan sevgili, "Anneciğim", "Babacığım" şiirlerinde kaleme almıştır.

Şair insanın başka bir insana iyilik ve yardımının onun aileden gelen bir durum olduğunu, yani aileden alınan bir eğitim olduğunu düşünür. Yani önce insan kendisi iyilik, sevginin ne olduğunu bilecek, daha sonra bunu diğer insanlara uygulayacaktır. "Bahtiyarlık" şiirinde şair bunları kendi kalemiyle şöyle vurgulamıştır.

Kazancını bir yuva yap, içer'sine gir, yaşa,
Or'da bütün ruhun ile gülüp oyna sev, okşa,
Bahtiyarlık türküleri söyle her gün her gece.
Senin bu gün şu döktüğün gözyaşına gelince,
Bunları da acıklılar, zavallılar için saç
Ve onlara bir kardeş ol, yardım eyle, kucak aç!

(Bahtiyarlık. S;102)

Şair, "Sofra Başı" şiirinde herkesin birlikte sofraya oturup yemek yemesini yansıtırken, "Issız Ev" şiirinde hiç kimsenin olmadığı, sıkıcı bir evi anlatır.

Sofra başı… Oh, burayı pek sevdim,
Evimizde küçük yemek odasında,
Annem, babam, kardeşlerim, biz hepimiz
Bir sininin etrafına diziliriz,
Ben bu aziz vücutların ortasında

[1]Benzer bir durum Mehmet Emin'in çağdaşı olan M. Akif'in ""Asım"" adlı şiirinde de vardır.

Gâh dinlerim, gâh söylerim, gâh gülerim.

(Sofra Başı. S;313)

Acep şu ev neden böyle ıssız, sönük, karanlık?

Bak, içinde ne bir mum var, ne bir çocuk sesi var.

Kapısında bir aç toprak, bacasında viranlık,

Ner'de ise temeline tüneyecek baykuşlar!

(Issız Ev. S;64)

Şair, çocuğun terbiyesinin ilk önce evden daha sonra çevrenin etkisiyle oluşturduğu söyler. Bunun için de öncelikli olarak anne ve babanın evde çocuğa doğru terbiye vermesinde çok dikkatli olmalarını söyler. Anne önce kendisi hayatın doğru ve yanlışlarını anlamalı ki, gelecekte eğiteceği çocuk hayatın zorluklarıyla karşılaştığında kendi ayakları üzerinde durabilsin. Buna benzer bir anne sorumluluğunu şair, "Bir Genç Kız'a" şiirinde anlatmaya çalışmıştır. Burada şairin, kadının eğitimli olması gerektiği bir hece daha vurguladığı görülmektedir.

Eğer ki sen annelik san'atını bilmezsen,

Yavrucağın hayatın kavgasına düşecek,

Etrafına en zalim yoksulluklar üşecek.

(Bir Genç Kız'a. S;97)

Tablo 4.2.1.3.4. Değer Tablosu-Aile sevgisi

Doğrudan verilmiştir.	Dolaylı, örtük olarak verilmiştir.
Kaynana ile Damat, Bahtiyarlık, Issız Ev, Bir Genç Kız'a, Sofra Başı.	

Şairin, "Kaynana ile Damat", "Bahtiyarlık", "Issız Ev", "Bir Genç Kız'a", "Sofra Başı" şiirlerinde aileye verilen önem, aile sevgisi ön plana çıkarılıyor.

Böylece çocuk eğitiminde ailenin önemi de kimi zaman dolaylı olarak kimi zaman da doğrudan ortaya konuluyor.

4.2.1.4. Tarih Sevgisi

Tarih genelde bir milletin, özellikle insanın geçmişidir. İnsanlar zaman içerisinde kıymet verdiği tarihî değerlerini korumuş ve geliştirmişlerdir. Tarihî değerler bir toplumun geçmişteki varlığı, mirası, bugüne kadar gelen hatırasıdır.

Tarih, bir milletin yıllar boyu geçtiği dönemler ve yaşadığı hayatı sunmaktadır. Bu yüzden her vatandaş kendi ülkesinin tarihini bilmelidir. Tarihte yaşanan olaylar sonucunda Türk milleti dünyanın birçok yerlerine dağılmışlardır.

Türk milleti bir taraftan Doğu medeniyetinden Batı medeniyetine yönelmiş, diğer taraftan da son bağımsız devlet olan Osmanlı devletinin düşmanlar tarafından tarihten silinmeye çalıştığı devirde şiirlerini yazan şair Mehmet Emin Yurdakul için bu dönemler hiç de kolay geçmemiştir. Bu buhranlı ve zor dönemde şair, şiirlerinde Türk halkının geçmişine çok önem ve yer vermiş, tarih sevgisini bir değer hükmü olarak yeni nesillere aktarmaya çalışmıştır.

Bilindiği gibi yaşadıkları devirden mutlu olmayan yazar ve şairler ya Serveti-i Fünuncular ve Ahmet Haşim gibi bir "Ömr-i Muhayyel"e ya da bir "O Belde"ye sığınırlar veya kendilerini dünya sıkıntılarından uzak, en mutlu dönemleri olan çocukluklarına kaçarlar. Bazı yazar ve şairler de memleketin içinde bulunduğu kötü şartlara bakarak tarihe, tarihin başarılı günlerine Mehmet Emin Yurdakul'un çağdaşı Mehmet Akif'in de başvurduğu bu yol, aynı zamanda topluma geçmişi hatırlatarak içinde bulundukları durumdan kurtulmayı telkin etmektedir.

> Eskilerin bu yerlerdi, bu illerdi durağı.
> İşte bugün yine yastık eski sönük çerağı.
> Bu kal aya biz de diktik ulu devlet bayrağı.
> Koç-yiğitler! Atina'da haydin bir su içelim!
>
> (Tırhala Kal'as'ına Bayrak Diktikten Sonra. S;26)

Şair, Türk-Yunan Savaşı sırasında bazı Osmanlı topraklarının Yunanistan tarafında kaldığını, ama eskiden bu toprakların Türklerin olduğunu hatırlatır ve yeniden bu toprakların geri gelmesini, "Koçyiğitlerin" Atina'dan yeniden su içmelerini arzu eder.

Bir zamanlar Türklerin dört bir yana hükümdarlık ettiğini, eskiden Türklere bağlı olup haraç ödeyen halkların şimdi Osmanlı devletinin yıkıntısı üzerinde kendi bağımsız saltanatlarını kurmalarını Türk milleti kendisine yakıştıramaz. İşte burada tarihe dikkat çekerek Orhan'ın, Turgut'un, Zenbilli'nin, Köprülü'nün, Reşit'in nerde olduğunu sorar:

Ben hiçbir gün bu zillete düşmedim
Hani benim Orhan'ım, Hilal'im?
Hani benim o Turgud'um, Zenbilli'm?
Hani benim o Köprülü'm, Reşid'im?
Ah, ne oldu, bozuldu mu eski kan?
Uyuştu mu yürekler?
Kalmadı mı aslan-pençe bilekler?

(Yurdumuzun İniltisi. S;91)

Şair, yaşadıkları toprakların, taşıdıkları bayrağın emanet olduğunu ve bu emaneti göz bebekleri gibi koruyup saklamak gerektiğini söyler. Şairin Harbiye Mektebi Talebesi'ne ithaf ettiği "Ordu'dan Bir Ses" şiirinde geçmişe dikkat çekerek Fatihleri, Yavuzları hatırlatarak bu toprakların onlardan miras ve emanet olarak kaldığını genç nesillere aktarmaya çalışmıştır.

Mümkün mü ki senin bir öz evladın
Fatihleri, Yavuzları çiğnetsin.

(Ordu'dan Bir Ses. S;95)

Her milletin tarihi, onun geçmişinin önemli parçasıdır. Tarih geçmişten geleceğe yön ve yol gösteren araçtır. Şair, "Nifak" şiirinde vatanın, milletin zor dönemlerde olduğunu ve bu zor günlerden kurtulmak için tarihten yardım ister:

Ey tarihin feneri! Sen bizlere ışık ver,

Kurtarıcı nurunu şimşek gibi parıldat,
Gözümüzü kör eden karanlığı aydınlat,
Neredeyiz? Nereye gideceğiz? Yol göster!
Ve göster ki, zamanın kumlarında kaç mezar,
Şu uğursuz nifaka kurban olmuş kaç vatan
Kaç zavallı Hindistan,
Kaç zavallı Buhara, kaç zavallı Kırım var ?

(Nifak. S;106)

Türk halkının geçmişi çok eskilere dayanmaktadır. Şair, "Benim Ru'yam" şiirinde beş bin yıllık bir tarihi olan, milletin artık ayağa kalması gerektiğini ve eski şanına kavuşmasını ister.

Ben o'yum ki tellerini haykırdığım milli saz
Beş bin yıllık mermerlere kemiklere can verir.
Ve bir fatih kılıcından büyük zafer gösterir.

(Benim Ru'yam. S;107)

Mehmet Emin II. Meşrutiyet'in ilanına kadar şiirlerinde konu olarak Osmanlı tarihine önem vermiştir. Osmanlı tarihinde meydana gelen olayları, bu dönemlerde yaşayan tarihî kahramanları şiirlerinde vurgulamış ve onları gelecek nesillere tanıtmaya çalışmıştır. Böyle şiirlerinden biri "Irkımın Türküsü" şiiridir ki bu şiirde geçmişe dönen şair, Türklerin yüzyıllardır tarihe hükmettiğini, Oğuzların soyundan geldiğini, "Isıg-Gölde çadır kurduklarını" vurgulamıştır.

Milletimiz her bir yalçın kayaya,
Her sahile tuğlarını dikendir,
Goluva'ya ve cihangir Roma'ya
Hacar salan fatih Hunlar bizdendir.
Tarihimiz Altay gibi uludur,
Onun her bir yaprağı,
Duman tüten yirmi milyon ocağı
Öğündüren şereflerle doludur.

(Irkımın Türküsü. S;109-111)

Şair, “Ey Türk Uyan” şiirinde Oğuzlar, Atillalar, Timurlar, Yavuzlar ve Fatihleri hatırlar. Aynı zamanda Türk milletinin hâkimiyeti altında bulunan halkların kültürlerine, inançlarına her zaman saygı duyduğunu vurgular. Şair, şiirde aynı zamanda Batılılarla aradaki farkları da gösterir.

Sen tuğunu diktiğim üç dünyanın üstünde
Beyaz, siyah ırkların dillerinde anıldın,
Şark’ın Garbı’ın yüzlerce putlarının önünde
Kılıç ile kalkanın bir Tanrı’sı tanıldın.
Tahtlar yıktın, lakin sen mihraplara kol gerdin,
Taçlar aldın, lakin sen milletlere hak verdin.
Sen de kanlı meydanda
Bir yakıcı ateştin,
Lakin başka zamanda
Isıtıcı güneştin,
Toprağında ne zalim engizisyon pençesi,
Ne de kanlı, matemli Saint Barthelemy gecesi

(Ey Türk Uyan. S;129-130)

Şair Mehmet Emin, “Ordu’nun Destanı” şiirinde Türklerin Balkan Savaşlarındaki yenilgisini ve savaş sonucunda milletin düştüğü acıklı ve zor durumu da anlamaya çalışır.

Bunlardı ki, en son defa Rumeli’yi parçalattı,
O zavallı Kosova’nın,
Selanik’in, İşkodra’nın, Manastır’ın ve Yanya’nın
Bin acıklı sahneleriyle bağrımızı yaralattı.
Şu Balkanlar, bayrağımız indirilen şehirlerin
Mezar gibi ıssızlığı içer sinde yan bağladı,
Sularında kızlarımız sürüklenen nehirlerin
Mersiyeler okur gibi akışıyla kan ağladı.

(Ordu'nun Destanı. S;174-175)

Bur'dadır ki Kültiğin oğulları at sürmüşler,
Şark'a, Garb'e kuleli bayraklar götürmüşler,
O kahraman Selçuklar bir uğurlu taht kurmuşlar.

(Dicle Önünde. S;205)

Tarihi gerçekleri ninni olarak masal gibi anlatan şair bir nevi tarihi olayları, Türklerin her gittiği yerde medeniyet yarattıklarını, Türk halkının kahramanlığını gelecek nesillere hatırlatır.

Bu soy Şark'ın kartalıdır ninni,
Dünya ona yuva oldu ninni,
Tarih onun masalıdır ninni,
Türk'le her yer şeref buldu ninni.

(Ninni. S;244)

Türk ve Dünya tarihini öğrenen şair, tarihteki olayları şöyle yorumlamıştır:

Evet, ben de tarihin sırtlarında çok dolaştım,
Efsaneler anlatan şahikalar, taşlar buldum,
Günler görmüş pirler yurtlarında konuk oldum.
Şark'a gittim Ehramları gölbe vuran çöller aştım.
Ceddi sordum saçları beyaz Tanrı dağlarına
Alın eğdi mukaddes ateşlerin diyarına

(Dua. S;269)

Üç taraftan denizle çevrelenen, tarihte çok eski geçmişe sahip olan, dünyayı dize getirmiş bir milletin düştüğü durumu anlatmaya çalışır ve mensubu olduğu milletin düştüğü bu durumun nedenini aramaya başlar.

Madam ki böyledir, neden bügun sen
Tarihsiz bir millet gibi kansızsın,
Her gelen fatihi gamsız seyreden

Bir eski piramid gibi cansızsın?

(Mustafa Kemal Zafer. S;338)

Tablo 4. Değer Tablosu-Geçmişe Özlem

Doğrudan verilmiştir.	Dolaylı, örtük olarak verilmiştir.
Yurdumuzun İniltisi, Nifak, Benim Ru'yam, Ey Türk Uyan, Dicle Önünde, Ninni, Dua, İstiklal Destanı.	Tırhala Kal'ası'na Bayrak Diktikten Sonra, Irkımın Türküsü, Ordu'nun Destanı, Ordu'dan Bir Ses, Mustafa Kemal Zafer.

Tablo 4'te yer alan Mehmet Emin Yurdakul'un "Tırhala Kal'as'ına Bayrak Diktikten Sonra", "Yurdumuzun İniltisi", "Ordu'dan Bir Ses", "Nifak", "Benim Ru'yam", "Irkımın Türküsü", "Ey Türk Uyan", "Ordu'nun Destanı", "Dicle Önünde", "Ninni", "Dua", "Mustafa Kemal Zafer", "İstiklal Destanı" gibi şiirlerinde tarihe, geçmişe olan özleme büyük önem verildiği görülmektedir. Bu şiirlerde değer olarak tarih sevgisi geniş yer almıştır. Bu şiirlerin eğitimde çocuklara tarih bilincinin kazandırılması açısından önemli olduğu kanaatini taşıyoruz.

4.2.1.5. Kültür

Her milletin hayat görüşünü anlatan, bir milleti diğer milletlerden ayıran kültürel eserleri vardır. Kültürel tarihe göz attığımızda her ülkeye, her millete ait olan sanat eserlerini, onların dünyaya, insanlığa yansıtmak istediği fikir ve düşünceleri görebiliriz. Sanat eserleri, milli ruhla kaynaşarak, sanatçının bu kaynaşmayı gerçekleştirdiği süreçte sanatçıyı gerçek bir sanatçı yapar. Bu anlamda sanat ve medeniyet ruhun bir ifadesidir.

Latince bir kelime olan kültür, toprağı tarıma hazır hale getirmek anlamına gelir. Cumhuriyet döneminde bir süre kültürü ifade etmek için "ekin" kelimesi

kullanılmaya başlanmıştır. Fakat bu kelime yaygınlaşmadığı için daha sonra kullanılmamıştır. Kültür, insanı hayvandan ayıran, sadece insana has olan bir özelliktir. Kültür, insanlar tarafından paylaşılan ve gelecek kuşaklara intikal ettirilen bir semboller sistemidir. (Erdentuğ, l981;35).

Kültür, sadece tabiatın insan eliyle işlenmesi değil, bizzat insanın ahlakî, sosyal, entelektüel, yetenek ve kabiliyetlerinin geliştirilmesi demektir. (Abadan, 1956;174) Burada ifade edilmek istenen insanın eğitimidir. İnsan, doğuştan potansiyel olarak pek çok yeteneği getirmekle birlikte uygun ortam bulamazsa, bunları ortaya çıkarmak mümkün olamaz. Şu halde kültürle eğitim arasında da çok sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Kültür; dili, musikiyi, mimariyi, dağı, taşı her şeyden önce insanı işlemek, bunları ulaşabilecekleri en yüksek, en güzel, en ince noktaya kadar ulaştırmaktır. (Kaplan, 1976;67)

Nerede bir toplum hayatı varsa, orada bir kültür doğmuştur (Topçuoğlu, 1975;52) Kültürle toplum ikiz kardeş gibidir, birisi varsa mutlaka öteki de vardır. Bu ikisini birbirinden ayırmak mümkün değildir. Çünkü kültür, mutlaka bir nüfusta yaşar. Onu yaşatacak bir nüfus yoksa kültür ölüdür ve eğer korunabilirse, belgelerde ve kalıntılarda yaşar.

Kültür, insanın yaptığı ve yarattığı şeylerdir. Maddi ve manevi olmak üzere ikiye ayrılır. Maddi kültür; bir toplumun kullandığı kap kacak, giyim eşyaları, her türlü alet, teknik araçlar, makineler ve fabrikalardır. Manevi kültür ise bir toplumun en başta dili, edebiyatı, sanatı, bilimi, felsefesi, halk inançları ve halk kültürü, örf ve âdetleri, ahlak kuralları, normları, düğün şekilleri, yemek yeme şekilleri vb. ögelerdir.

Mehmet Kaplan "Vatan çıplak topraktan ibaret değildir. Bir milletin asıl vatanı yarattığı kültürel eserleridir." diyerek kültürel eserlerin milletin oluşumunda değerli olduğunu bir daha vurgular. (Kaplan, 1977;43.)

Her sanat eserinin yaratılması ve meydana gelmesinde duygu, hayal, düşünce bir bütün olarak gereklidir. Aynı zamanda bir sanat eserinin oluşturulmasında sanatçının rolü kadar, yaşadığı toplumun ruhu da önemlidir. Çünkü her yaratılan eser

bir milletin geçmişini, onun yaşadığı toplumu, dünyaya, insanlara olan duygu ve düşüncesini de yansıtmaktadır.

Fatih Sultan Mehmet, 1453 yılında İstanbul'u fethettiğinde İstanbul harabe haline gelmiş bir şehirdir. Fakat Sultan, fetihten bir süre sonra İstanbul'da Türk-İslam kültürüne ait abideler yükseltir. Bugüne kadar korunup saklanan bu abideler gerçekte İstanbul'a Türk damgasını vurmuştur. Bu listeye Mostar, Edirne, Bursa, Üsküp gibi şehirler de eklenebilir. Müzik, edebiyat, resim, tiyatro ve çeşitli Türk el sanat abideleri sanatçılar tarafından işlenerek bugüne kadar taşınmış ve yaşatılmaktadır.

Medeniyet, geçmişe bağlı olan anıları bütünleştiren eserlerle doludur. Genç nesil de sanat eserleri sayesinde geçmişle olan bağlarını öğrenirler. Bu yüzden de insanlar ve milletler için de sanat eserlerinin önemli yeri vardır. Mehmet Emin Yurdakul medeniyete, kültüre büyük önem vermiştir. O, birçok şiirinde bu konu üzerinde durarak bu kavramların Türk halkı için nasıl bir yere sahip olduğunu vurgulamıştır. "Dicle Önünde" şiirinde de şair, bu konuya şöyle değinmiştir.

> Senin büyük Bağdadi'n güzelliğin heykelidir,
> Hâlâ Şark'ın boynunda bir gerdanlık gibi titrer.
> Bu Halife Memnun'un, Zübeyde'nin aşk ilidir,
> Her bucağı o Bin bir Geceleri bize söyler,
> Bur 'da san 'at evleri, fen yurtları göke değmiş,
> Onun Garb'a nur vermiş Beytü'l-hikme kubbeleri.
> Buna altun asalı Şarlmanlar alın eğmiş,
> "Alkış!" diye haykırmış Olimpler'in tepeleri.
>
> (Dicle Önünde. S;205)

Şair bazen de tarih boyunca kendi gücü, medeniyeti ile tanınan devletin zaman geçtikten sonra nasıl bir duruma düştüğünü üzüntüyle anlatır. Bir zamanlar dünyanın en medeni yeri olan, çeşitli ülkelere çeşitli ürünler ithal eden, altını, cevheriyle dünyaca tanınan bir devletin yıllar geçtikten sonra nasıl düştüğünü göz önüne getirir.

Bir zamanlar dünyanın en medeni yeri sendin,
Bin bir çeşit mahsulü yüz diyara gönderendin,
Kervanların Hint'ten şal, Yemen'den misk taşırlardı,
Dört bucağın elması ve incisi sende vardı
Altın dolu bir cihandın,
Parıldardı, fildişi Sumerler'in, Akadlar'ın
Cennet ömrü yaşatandın,
Eğlenirdi tavuslu Ninivler'de evlatların.

(Dicle Önünde. S;204)

"Ey Türk Uyan" şiirinde şair, sanki yapılan bu eserleri bilinçli olarak hatırlar ve onların isimlerini tek tek sıralar. Şair, Türklerin yalnızca savaşçı bir millet değil aynı zamanda medeni bir millet olduğunu da vurgular. Ve onun için söylenen "Demir el" kelimesinin iftiradan başka bir şey olmadığını ifade eder. Devletin eğitime nasıl değer verdiğini yaptırdığı medreseleri, ülkenin daha iyi gelişmesi ve insanların ulaşımını ve yaşamını daha da iyileştirmek için yaptırdığı çeşme ve köprüleri şiirde vurgulayarak söyler.

Sen idin ki Şark'ta bir Türk dünyası yarattın
Onu altın kubbeler
Gök-çinili mihraplar, işlemeli türbeler,
Medreseler, çeşmeler, köprülerle donattın.
Senin yalnız Orhun'un, Semerkand'ın, Turfan'ın
Nasıl büyük bir millet olduğunu anlatır,
Yaşadığı şerefli asırları parlatır.
Gösterir ki medeni olmadığın yalandır,
Sana yalnız, "Demir el" denilmesi bühtandır.

(Ey Türk Uyan. S;130)

Şark'ın en büyük imparatorluğu olan, tarihin her sayfasına kendi ismini altın harflerle kazıyan, kültürel, medenî eserleriyle dünyaca ün kazanan bu şerefli devlet, Mevlana'sı, Farabi'si, İbn Sina'sı, Mevlana'sı ile tarihe ismini bir daha yazdırmıştır.

Senin büyük Farabi'n,
İbn Sina'n, Mevlana'n,
Zemahşeri'n, Buharî'n,
Daha birçok uleman
Taassuba, vahşete, cehle yumruk urdular,
Muhammed' in yurdunda medeniyet kurdular.

(Ey Türk Uyan. S;130)

Milli şair, Osmanlı Devleti'nin kurucusu olan Osman Gazi için yazdığı "Selam Sana" şiirinde Osman Gazi sayesinde bugünlere gelindiğini, onun sayesinde bugün hür yaşandığını, onun armağanı olan bu toprakları Osmanlı bayrağı altında bir tutup korumaya çalışıldığını vurgular.

Ey Hakan'ım! Altı asrın yaşattığı hatıralar,
Ünler, haklar bütün senin,
Şu saraylar, şu hisarlar, şu sikkeler, şu tuğralar,
Bu şehirler, bu denizler, bu topraklar bütün senin,
Şu camiler, medreseler, imaretler bütün senin,
Bu tarihler, bu kanunlar, Hilafetler bütün senin.

(Selam Sana. S;119)

Kurtuluş Savaşı, I. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Osmanlı İmparatorluğu'nun İtilaf Devletlerince işgali sonucunda ülke bütünlüğünü korumak için girişilen çok cepheli siyasi ve askeri mücadeledir. 1919-1922 yılları arasında süren bu mücadelede Türk ordusu çok kayıp verdi. Birçok şehir düşman tarafından işgal olundu. Ama savaş Türk ordusunun zaferiyle sonlandırıldı. Yalnız düşman saldırısı ve işgaller şairde ümitsizlik yaratıyordu. Bu dönemde yani 1919 yılında yazdığı "İsyan" adlı şiirinde şair oldukça kötümserdir. Şair ülkenin içinde bulunduğu bu zor şartlarda başka bir şey düşünmek istemez. O derece karamsardır ki büyük ölçüde önem verdiği ilim, sanat ve felsefe de onun için hiçbir şey ifade etmemektedir. Bu Mehmet Emin Yurdakul'un sanata bakışını gösteren bir unsurdur aynı zamanda. Ülke zor durumlardayken bir takım bireysel duygulara yer verilmesini lüks olarak görür.

Önemli olan ülkenin içinde bulunduğu kötü durumdan kurtulmasıdır. Ancak ondan sonra edebiyatın güzellik yanıyla ilgilenecektir:

İlim, san'at, felsefe, medeniyet hep beyhude,
Bunlar Âdem neslini igva eden birer şeytan,
Ele demir vererek karanlıktan ışık tutan.

(İsyan. S;262)

Tablo 5. Değer Tablosu-Kültür.

Doğrudan verilmiştir.	Dolaylı, örtük olarak verilmiştir.
	Dicle Önünde, Ey Türk Uyan, Selam Sana, İsyan.

Tablo 5'te kendisi de medeniyete, ilme, sanata kıymet veren şair Mehmet Emin, 'Dicle Önünde', 'Ey Türk Uyan', 'Selam Sana', 'İsyan' şiirlerinde de görüldüğü gibi her bir millet için medeniyet ve sanat eserlerinin önemini vurgular ve aynı zamanda meydana getirilen sanat eserlerini, sanatı ve sanatseverliği yetişen yeni nesle yansıtmaya çalışır. Bu yolla onlara kültür bilincini oluşturmaya ve bu yolla onlara köklerini hatırlatmaya çalışmıştır.

4.2.1.6. Merhamet Duygusu

Mehmet Emin Yurdakul'un gerek kahramanlık konularını anlatan, gerekse toplumsal hayat sahnelerini anlatan şiirlerinde, Anadolu'nun ortasındaki bir köylüden İstanbul'un kıyısındaki bir balıkçıya kadar toplumun bütün tabakalarından geniş bir insan kadrosu ile karşılaşırız. Bu insan kadrosu içinde zengin sınıfından hak hukuk tanımayan insanlar; yoksul, hasta, kimsesiz kadınlar; oğlu tarafından dövülen, tartaklanan anneler, çiftçiler, demirciler, çömlekçiler, balıkçılar, askerler, gaziler,

şehitler, tarihî şahsiyetler, devlet adamları, çocuklar, mektepliler, dilenciler, kimsesizler, babasızlar, genç kızlar, delikanlılar, hemşireler yer almaktadır.

Bu geniş insan kadrosunda, kadın önemli bir yer tutar. Bunlar, zengin fakat duygusuz köy delikanlılarıyla evlendirilip ortakların beslemesi gibi yaşamaya dayanamayarak ölüp giden güzel köylü kızları, kocası şehit olmuş yoksul, kimsesiz kadınlar, ahretlikler, kibrit satarak hayatını kazanan küçük kız çocukları; ona buna iş görerek kazandığı parayı sömürmek isteyen serseri oğulları tarafından bıçaklanan annelerdir.

Mehmet Emin'in şiirlerindeki kadınların büyük çoğunluğu "Köylü kadınlar"dır. Çoğunun ortak yanı "kimsesiz", "yoksul", "zavallı" ve "çaresiz" olmalarıdır. Şair, bu kadınları aile ve toplum hayatındaki "merhamet" temi etrafında ele alır. Kadınların hayatını sadece "yansıtmak"la kalmaz, var olan gerçekliği tasvir ve tahlilin süzgecinden geçirir.

"Ah Analık yahut Zeynep'in Duası" adlı şiirinde mazlum, fakir, zavallı, "ıssız viran kulübe"sinde yetim çocuğunu ısıtabilmek için bir ocaklık odunu bile olmayan annenin çaresizliği anlatılır. Belli ki kadın kocasını kaybetmiş, çocuğuyla birlikte kalmıştır ve yardıma muhtaçtır. Ama insanlar ona ve içinde bulunduğu duruma kayıtsızdır. Şiirde bu durum "ses gelmiyor, ah kimseden ümit yok, ey Allah'ım! İnsanoğlu başkası için duygusuz" gibi ifadelerle ortaya konulmuştur. Çaresizlik içindeki anne Zeynep son ümitle Allah'a sığınır ve insanlıktan ümidini kesmişçesine şöyle dua eder:

"Şu insanlar acımak ne bilmeyecek iseler,
Yetimlerin gözyaşların silmeyecek iseler,
Kes neslimi, bu toprağa bizden evlat getirme"

(Ah Analık yahut Zeynep'in Duası. S;32)

Bu kadın acımak, merhamet etmek, yardımda bulunmak duygusunun dinî ve millî bir değer olmaktan öteye, "beşerî" bir duygu, bir değer olduğu hissettirir, bunu insan olmanın hatta cemiyet olmanın temel şartlarından sayar; bu duygudan yoksun bir insanın dünyaya gelmesini, kendisinden bir neslin türemesini istemez. İnsanların böyle zalim, acımasız, yardım etmeyi sevmedikleri, birbirlerine sevgi, saygı,

merhamet duymadıkları dünyada yaşamak değil, hatta çocuk bile dünyaya getirmemek için Tanrıya yönelip acı da olsa bu sözleri söyler.

"Ahretlik" adlı şiirde tarlasını süremeyip yiyeceksiz kalan köylü bir ailenin bir çift öküz alıp tarlalarını sürüp ekmek parası kazanabilmek için küçük kızlarını İstanbul'da bir aileye birkaç yıllığına hizmetçi olarak satmalarını anlatır.

Şair, kıza sorular sorarak dolaylı yolla dikkatleri kızdan çok kızın ailesine yönlendirir ve bu küçük köylü kızına merhamet ister insanlardan:

Bari sizler dokunmayın, şu yuvasız kuşçuğa;
Dokunmayın, memleketin şu bereli gülüne;
Dokunmayın, annesizdir; dokunmayın, çocuğa;
Dokunmayın, şimdi ağlar; dokunmayın gönlüne! ;

(Ahretlik. S;53)

Bu gibi durumlar bu şiirdeki sadece "Anadolu goncası"nın başına gelmez, onun gibi yüzlerce çocuk aynı durumdadır. Bu da yaşanılan zamanda insanların maddi durumlarının ne kadar kötü olduklarını gösterir. Mehmet Emin Yurdakul, şehirde yoksul, babasız çocukların trajedisinin de "bir çift öküz uğrunda kurban olan" "köy kızı"nın trajedisinden hiç de geri kalmadığını söyler, "Kibritçi Kız"ın hikâyesini örnek gösterir:

Yavrucuğun o lepiska, gür saçları dağınık
Gözlerinin altı çürük, yüzü kirli ve yanık
Üstü eski, ayağında koca bir çift kundura.
Şu talihsiz kızcağız da bir lokma ekmek için
Sokak sokak: "Kibrit!" diye dolaşıyor bütün gün.

(Kibritçi Kız. S;57)

Şiirde, çalışmamak için hiçbir nedeni olmayan, fakir, babasız kalmış ve annesi hasta olduğu için kibrit satarak geçimlerini sürdürmeye çalışan bir kız anlatılır. Yardım edecek birinin bile olmadığı bu hayatta zor şartlar altında yaşamaya, hayata tutunmaya çalışan bu öksüz çocuğa bazı insanlar yardım etmek bir yana bir de

üzerine "piç" damgasını yapıştırmışlardır. Şair bu gibi konuları ele alarak küçük yaşta çocukların ailelerinin geçimini iyleştirmek için yaptığı fedakarlıkları anlatır. [2]

"Zavallılar" şiirinde, köy muhtarı, oğlunu askere gitmekten kurtarmak için yetim, fakir ama güzel bir kızcağızla evlendirir. Fakat bir yıl sonra her şey değişir. Bir süre sonra evinin "hanımı" yerine, "ortağının beslemesi" durumuna düşer. Bu da yetmez gibi kıza şiddet de başlar. Daha sonraysa kızı evden atarlar. Günler geçer ve kızın durumu daha da kötüye gitmeye başlar.

Zavallı anne kızını çiftçiyle değil, muhtarın oğluyla evlendirdiği için çok pişman olur. Ama onların bu tercihi, kızlarının zengin bir ailede iyi yaşaması içindir seçilmiştir. Anasının bu iyi niyetli girişimi kızın ölümüyle trajik bir sonla neticelenir. Bu, sadece annesinin evine dönen bir mutsuz gelinin hikâyesi değil, Anadolu'nun gözlerden uzak, her bir köşesindeki "yoksul, kimsesiz zavallı" kadının trajik hikâyesidir. Dikkat edilirse bu kadınların adları yoktur, köyleri belli değildir. Çünkü Anadolu'nun, her bir köşesinde benzer hayat levhalarını görmek mümkündür.

Mehmet Emin, bu şiirinde, sadece yoksulluktan ve kimsesizlikten kurtulmak "ev - bark" sahibi olmak ümidiyle evlenen zavallının gördüğü muameleleri ve yaşadığı hayal kırıklıklarını anlatmıyor aynı zamanda bu iki gencin de rızaları alınmadan evlendirildiklerini de belirtiyor. Bu evliliğin amaç değil, bir araç olduğunu vurguluyor.

Mehmet Emin, benzer bir durumu "Kaynana ile Damat" "Ana ile Kız" adlı manzumelerde de ele alır. "Köyün zengin muhtarı, oğlunu askere gitmekten kurtarmak amacıyla, zenginlik ve nüfuzunu kullanarak köylerdeki "zavallı, yoksul,

[2]Masal, oyun, roman, şiir yazarı olan ünlü Danimarkalı isim Hans Christian Andersen'in de kaleme aldığı Mehmet Emin Yurdakul'un aynı isimli masalı "Kibritçi Kız" konu olarak birbirine çok yakındır. Yazarın hikâyesi ve şairin şiirinde ihtiyaç için soğukta, karnı aç, yarım yamalak bir elbise ve ayağında kendine ait olmayan ayakkabısıyla sabahtan akşama kadar bir kibrit satmak için sokak sokak dolaşan küçük kız çocukları yansıtılıyor. Küçük yaşta hayatın zorluklarıyla karşılaşan bu iki çocuğun yaşamak istedikleri hayat yalnızca onlar için bir hayal olarak kalır. Masalda kızın ısınmak için yaktığı her kibritin sönmesinde arzu ve hayallerinin söndüğünü, şiirdeyse küçük yavrunun insanlar tarafından ne kadar aşağlandığını, ona "piç" muamelesi yapıldığını çok net bir şekilde görebiliriz. Oysa bu çocuklar dünyaya göz açtıklarında kendilerini bekleyen kötülük ve zor günlerden haberdar olmayan, küçük yaşlarında aileleri için kendilerini unutarak sorumluluklarını yerine getiren kahramanlardır. Hem Andersen hem de Mehmet Emin bu küçük kahramanlara merhamet hissiyle yaklaşırlar.

yalnız, kimsesiz" ailelerden "ahu gözlü, melek yüzlü" kızlardan evlendirmesini, işleri bittikten sonra da "bahtsız gelin"in işittiği acı sözler ve yediği dayaklardan sonra "yalın ayak, eski bir car altında" sokak ortasında bırakılışını ve çaresizlik içinde annelerinin "viran kulübe"lerine sığınmalarını anlatır.

Birbirinin devamıymış gibi görünen bu iki şiir, aynı zamanda genç kızın hayatındaki üç aşamayı gösteriyor. Birincisi genç kızın evlenmesi ve ilk hayal kırıklığına uğraması, ikincisi kaynanası tarafından evden kovulması, üçüncüsü de annesinin evinde ölüme doğru adım adım yaklaşmasıdır.

I. Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin düşmanlar tarafından işgalinden sonra aydınların dikkati Anadolu'ya çevrilir. Savaşın kazanılması, yeni bir devletin kurulmasının ardından Anadolu'ya giden aydınlar, o zamana kadar unutulan acı bir gerçeklikle; çıplak bozkır, yoksul ve zavallı Türk köylüsü ile karşılaşırlar.

"Türk Sazı" adlı şiir kitabı içerisinde yer alan "Anadolu" adlı uzun şiirde Anadolu'nun perişan hali dikkatlere sunulur. Önce Anadolu, toprağı, tarlası ve ırmakları ile tanıtılır. Daha sonra sesiyle dikkati çeken bir kadınla karşılaşılır. Bu kadının gözleri dönük, kaşları çatık, yüzü azgındır. Sağ elinde bir yara, başında eski püskü bir peştamal, koltuğunda da boş bir çuval görülmektedir.

"Ne o bacı?"
"Ot yiyoruz, n'olacak"…"
"Tarlan yok mu?"
"Ne öküz var, ne toprak.
"Bu günedek ırgat gibi didindim;
"Çifte gittim; ekin biçtim, geçindim.
"Bundan sonra…"
"Kocan nerde?"
"Ben dulum;
"Kocam şehit, bir ninem var, bir oğlum."
"Soyun sopun?"
"Onlar dahi hep yoksul!

"Ah efendi, bize karşı İstanbul
"Neden böyle bir sert, yalçın taş gibi
"Taşraların hayvanlık mı nasibi?"

(Anadolu. S;53-54)

Böylece anlatıcı ve hikâye kahramanı olan Anadolu kadını tanıtılmış olur. Manzumenin daha sonraki kısımlarında Anadolu kadınının konuşmaları nakledilerek, Anadolu insanının yokluğu, imparatorluk hükümetinin kayıtsızlığı gözler önüne serilmek istenir. Böylece Mehmet Emin, Türk Edebiyatı'nda roman ve hikâyeden önce manzum hikâye aracılığıyla Anadolu Türkü'nün meselelerini edebi eserin dünyası içerisinde işlemeye başlar. Bu, Türk Edebiyatı'nın İstanbul surlarından çıkış gayretlerini hızlandırır: Manzume, hikâyenin kahramanı olan Anadolu kadınının şahsında kadın haklarını savunan mısralarla devam eder.

Hayır, hayır, bu nasibi almak için doğmadın,
Onun için doğdun ki sen kadınlığın hakkıyla
Ocağının karşısında saadete eresin,
Göğsünü kabarttıran anneliğin aşkıyla
Evladına sütün gibi pak duygular veresin.

(Anadolu. S;54)

Dile getirilen hayat tarzının Anadolu kadınının kaderi olamaması gerektiğini, aksine "sahip olduğu kadınlığın hakkıyla ocağının karşısında saadete ermek, anneliğin aşkıyla evladına sütü gibi pak duygular vermek" olduğu belirtilir.

Ancak bu önemine rağmen, şair onun Anadolu'da türlü sefaletler içinde geçen hayatına tanık olur, şiirlerindeki zengin insan kadrosunda kadına geniş yer ayırır. Anadolu Türk kadınını zavallı, yoksul ve kimsesizliği ile sabır, sadakat ve muhabbeti ile sahip olduğu büyük ruh asaleti, feragat ve fedakârlığı ile manzumelerinde tasvir ve tahlil eder.

Tablo 6. Değer Tablosu-Merhamet

Doğrudan olarak verilmiştir.	Dolaylı, örtük olarak verilmiştir.

Zavallılar, Kaynana ile Damat, Ana ile Kız, Ahretlik, Anadolu	

Tablo 6'da merhamet duygusuna önem verme değerinin "Ah Analık Yahut Zeyneb'in Duası", "Zavallılar", "Kaynana ile Damat", "Ana ile Kız", "Ahretlik", "Anadolu" şiirleride yer aldığını görebiliriz. Bu gibi merhamet değerini içeren şiirler Mehmet Emin Yurdakul'un *Türk Sazı* adlı şiir kitabında yer almıştır. Mehmet Emin Yurdakul'un incelenen şiirlerinde bu değere önem vermesini onun yaşadığı ve önceki yıllarda kadına olan ilgisini, onların nasıl hak hukuktan uzak kaldığını, onların şiddete maruz kaldığını, fakir, zavallı güzel köylü kızlarının hayatını göz önüne getirerek insanların onlara nasıl değer verilmediğini bir daha hatırlatmaya çalışır. Şair bu şiirlerde yardıma muhtaç kimselere karşı okurlarda merhamet duygusu uyandırmayı, onlara yardım eli uzatılması gerekliliğini telkin etmek ister.

4.2.1.7. Doğruluk ve dürüstlük

İyi bir insan olmanın yolu her şeyden önce doğru ve dürüst olmaktan geçer. Toplumun sağlıklı ve uyumlu bir şekilde yaşaması için toplumu oluşturan fertlerin birbirlerine karşı dürüst olması gerekir. Bu yüzden gerek ailede gerekse çevrede büyüklerin yeni yetişen nesle aktarmayı amaçladığı en önemli değer hükümlerinden biri de doğruluk ve dürüstlüktür.

Dürüstlük, hayatı daha yaşanabilir kılan evrensel bir değerdir. İnsanların birbirine yalan söylediği, birbirini aldattığı ve birbirine güvenmediği bir toplumda sağlıklı ilişkilerin kurulması imkânsızdır. Sağlıklı toplum olmanın yolu sağlıklı bireyler yetiştirmekten geçer.

Dürüstlük, yeryüzünde yaşayan tüm insanlar tarafından gerekliliği ve önemi benimsenmiş evrensel bir sosyal değerdir. Dürüstlük, doğru olmakla aynı anlama gelir ve doğru olmak, kişinin hem karakter sahibi olmasını hem de toplumda itibar görmesini sağlar.

Hem memurluk hem de özel hayatında hiçbir zaman doğruluktan ayrılmayan Mehmet Emin Yurdakul, doğruluk ve dürüstlük telkin eden şiirler yazmış, "gücün " değil, daima "hakkın" kazanmasını istemiştir: "Ne Zaman", "Irkımın Türküsü", "Dua", "Ankara", "Halk", "İstiklal Destanı".

"Ne Zaman" şiirinde şair, sözlerine tarih süreci içinde insanlığın oluşturduğu güzel işlerden söz eder. Bunlar bilimin, adaletin, sanatın gelişmesidir. Bunlar insan hayatına bazı değerler kazandırmıştır ki bu alanlar medeniyetin tüm insanlığa yayılmasına sebep olmuştur. Acaba bunlar insanlığın beklentilerini yerine getirebilmiş mi? Şaire göre hayır. Çünkü hâlâ zincirler kırılmamış, hâlâ yangınlar sönmemiş, kötülükler iyiliğe dönmemiştir. Şair dünyanın birbirine olan düşmanca tutumunu "kan selli bahar" olarak nitelendirir. Bunun sebebini de insanların değişmeyen hırslarına, değişmeyen vicdansızlığa bağlayarak asrın felsefesini ortaya koyar: Birbirini yemek…

Bu durumun değişmesini isteyenlere de hep "biraz bekle" denilmektedir. Şair bu durumdan rahatsızlık duyar ve hakkın "kuvvet"in değil, doğrunun olmasını ister:

İşte çekiç örs üstünde: kine hizmet ediyor,
Kürsülerin nutukları: "kuvvetindir hak!" diyor,
Hâlâ Sezar tarihini okuyoruz demektir!

(Ne Zaman. S;90)

"Irkımın Türküsü" şiirinde şair, Türk milletinin, "Peygamberler yurdu olan Asya'nın" en temiz ahlaklı milleti olduğunu, doğruluğun ve dürüstlüğün Türk milletinin her ferdinin ruhuna işlediğini belirtmiştir. Bu uzun şiirde şair, Türk milletinin güzel değerlerini ortaya koyarak, bir dörtlükte de onların doğruluğundan, dürüstlüğünden söz ederek bu değerleri yüceltir:

Bizdedir ki bir erkeği sözleri
Hiçbir dostu ve düşmanı aldatmaz
Genç kızların cana değen gözleri
Doğruluktan başka bir şey parlatmaz

(Irkımın Türküsü. S;109)

Yine şair, bu dünyadaki haksızlıkları görür ve bu haksızlıkları kabul edemez "Dua" adlı şiirinde bu haksızlıkları açıkça dile getirir:

Bu âlemde nur ile karanlığın kavgası var
Dövüşüyor her yerde hayal ile hakikatler,
Boğuşuyor her zaman cinayetler faziletler"

(Dua. S;270)

Mehmet Emin Yurdakul, Cumhuriyetin ilanından sonra yazdığı "Ankara" şiirinde çürüyen, yalan ve aldatma üzerine devam eden Osmanlı'nın son dönemlerindeki siyasetini eleştirir bir tavır takınmaktadır.

Bakmış ki her yerde zulüm, adalet
Taassub, fazilet ürünü çalmış
Gasıblık şecaraat, celladlık sanat
Aldatma siyaset adını almış

(Ankara. S;301)

Milli şairin "Halk" adlı şiirinde de "hakikat" diye "yalan", "fazilet" diye "riya"nın öğretildiği belirtilmiş bu durum tenkit edilmiştir:

Bu çamur ve kan devrine kim ki,
Yalanı öğretti "hakikat" diye
İnsanlık ruhunun la'net ettiği:
Riyâyı belletti, "Faziler " diye!

(Halk. S;331)

Mehmet Emin, özellikle Cumhuriyetin ilanından sonra yazdığı "İstiklal Destanı", "Halk", "Ankara" şiirlerinde yukarıda belirtildiği gibi gerçeklerin öğretilmediğini, insanların kandırıldığını, toplumun dejenere olduğunu söylemiştir. Bu duruma bir taraftan isyan eden şair, diğer taraftan kurulan yeni Türkiye Cumhuriyeti'yle birlikte milletin çürümüş sistemden kurtulduğunu belirtmiştir. Artık hak, adalet, hukuk, doğruluk dürüstlük gelmiştir. Şair bu sevincini anlattığı "İstiklal Destanı" adlı uzun şiirinde,

Siz ki, ey zalimler, hakkı, vicdanı
İnkarla ruhlardan silenlerdiniz!
Rüyayı, ümidi, aşkı imanı
Bir doymaz iştaha bilenlerdiniz!
(…)
Ey aziz kahraman Leonidas'ken
Tiranlar hırsıyla vahşi oldunuz
Yangına yağmaya la net eyliyen
Eschil'idemagok gibi buldunuz
(…)
Bakınız mazlumun kolları sizden,
Tanrının kılıcı gibi kuvvetli!
Onun her siperi bin kal'enizden,
Ölümün sarayı kadar dehşetli!
(…)
Oh Artık sizlere ne hırs ne gurur,
Ne kadın ne şarap, ne zevk, ne şöhret!
Yalnız bir uçurum, yalnız bir çamur,
Yalnız bir akraba, yalnız bir la'net!

(İstiklâl Destanı. S;381)

diye haykırarak Osmanlı Devleti yöneticilerinin yaptıkları haksızlıkları lanetlemektedir.

Tablo 7. Değer Tablosu-Doğruluk/Dürüstlük

Değer: Doğruluk, Dürüstlük	
Doğrudan verilmiştir.	Dolaylı, örtük olarak verilmiştir.
Ne Zaman, Irkımın Türküsü, Ankara,	İsyan, Dua

Halk, İstiklal destani	

Tablo 7'de doğruluk ve dürüstlüğe önem verme değerinin "Ne Zaman", "Irkımın Türküsü", "İsyan", "Dua", "Ankara", "Halk", "İstiklal Destanı" gibi şiirlerde yer aldığını görebiliriz. Bu gibi doğruluk ve dürüstlük değerini içeren şiirlerin Mehmet Emin Yurdakulun şiir kitaplarında öncelikle yer almıştır.

Görüldüğü gibi Mehmet Emin Yurdakul, doğruluk ve dürüstlüğü bazı şiirlerinde doğrudan vermişken bazı şiirlerinde de dünyadaki olumsuzlukları arka arkaya vermiş, bu olumsuzlukları insanların doğruluk ve dürüstlükten uzak kalmalarına sebep olduğunu hissettirerek bu değerleri dolaylı yoldan verdiği görülmüştür.

4.2.1.8. Hürriyet severlik

Hürriyet sözcüğü Türkçeye Arapçadan geçmiş, ilk anlamı köle olmama, bağımsızlık, ikinci anlamıysa kaderin karşıtı olan irade serbestliği olarak anlatılır. Bugün hürriyet kelimesi başkasının hakkına girmemek kaydıyla kişinin kendi hak ve özgürlüğünü kazanması anlamında kullanılmaktadır.

Türk edebiyatında "hürriyet" sözcüğü Tanzimat döneminde Namık Kemal'in "Hürriyet Kasidesi" şiiriyle yaygınlaşmış ve kullanılmaya başlamıştır. Namık Kemal, gür sesli vatan ve hürriyet şairidir. Edebiyatın hemen her türünde eserler vermiştir. Eserlerinde genellikle toplumsal konuları; vatan, millet, hürriyet kavramlarını işlemiştir.

Namık Kemal, hürriyet mevzusunda, ancak kendinden sonrakilere bu imanı ve bu fikri hazırlamış olmak açısından önemli miras bırakmıştır.

Bu mirasın takipçileri arasında Mehmet Emin Yurdakul da bulunmaktadır. Onun şiirlerinde vatan sevgisi, çalışkanlık gibi çok işlenen konuların yanısıra hürriyetseverlik konusunda şiirleri de önemli yer tutmaktadır. Bilindiği gibi Mehmet Emin Yurdakul'un yaşadığı dönem Osmanlı Devleti'nin son günleriyle Türkiye

Cumhuriyeti'nin ilk yıllarıdır. Dolayısıyla şairin yaşadığı bu ilk yıllar hürriyetin kaybedilme tehlikesinin en üst seviyede bulunduğu dönemdir. Art arda gelen savaşlar, Batı, Türklerin topraklarını ele geçirerek, onları hükümleri altına almayı amaçlıyordu. Dolayısıyla Mehmet Emin'in şiirlerinde hürriyet kavramının öne çıkması oldukça doğal bir durumdur.

Şairin hürriyet kahramanlarından Enver Bey'e yazdığı "Beşiğin Önünde" şiirinde halkın bağımsızlığını, özgürlüğünü arzular. Başkalarının hükmüne boyun eğen bir milletlerin yaşadıkları vatanın karanlık zindandan başka bir şey olmadığını anlatır.

Zira bizim hayatımız baharına ermedi.
Hürriyetin hiçbir dalı bize yemiş vermedi,
Bilmez misin, zincir sesi işitilen bir toprak
Cennet olsa bizim için bir karanlık zindandır.

(Beşiğin Önünde. S;66)

Şair, vatanın tehlikede olduğunu, özgürlüğün, hakkın olmadığını, insanlara zulmedildiğini, haksızlıklar yapıldığını, vatanın her bucağında feryat eden, zulüm ve haksızlıktan bıkan insanların manzarasını çiziyor.

Zira mülkte adalet yok, hürriyet yok, hukuk yok,
Hükûmette haksızlık çok, ahaliye zulüm çok!
Her bucakta demir elli istibdat,
Her bucakta kaplan dişli cehalet,
Her bucakta ölüm yüzlü sefalet,
Her bucakta bin inilti, bin feryat!

(Vatan Tehlikede. S;72-73)

Şair, II. Meşrutiyet ilanı üzerine "10 Temmuz" şiirini yazar. Şiirde Meşrutiyetin ilanı üzerine eşitsizliğin önleneceğine, hakkın, özgürlüğün gerçekliğine, güçlünün güçsüz üzerinde hükümranlığına son verileceğine inanır. Şiirde de Allah'ın hiçbir milleti esir yaratmadığını vurgular.

Şu dağların, ovaların seslerine kulak verin,

Bakın, her yer sanki coşkun deniz gibi bağırıyor.
Evler, köyler zincirleri parçalayan beldelerin,
"Ya hürriyet yahut ölüm!" türküsünü çağırıyor.
Esir millet yaratmayan Adil Allah
Bize dahi, "Kalkın!" dedi,
Elimizde parıldayan keskin silah
Bu gün zulmü kahreyledi.

(10 Temmuz. S;76-78)

Mehmet Emin Yurdakul, zulüm ve zalimlerin düşmanıdır. Birinci Dünya Savaşı'nda Türk milletinin uğradığı haksızlıklara isyan eden şair, zalimlere karşı durmayı, onlarla mücadeleyi öne çıkarıyor:

Vur, sen de mukaddes hürriyet için,
Dünyanın diktiği bayrak için vur,
Her dinin sevdiği adalet için,
Her yerde haykıran bir halk için vur.

(Vur. S;289)

Şiirin diğer bölümlerinde şair, hürriyetin, özgürlüğün kısıtlandığını vurguluyor.

Hürriyet aşkını kanla söndürüp
Bir zelil kölelik ahlakı verdi,
Vatanı bir ıssız çöle döndürüp
Açtığı: "Kana'at" diye gösterdi!

(Halk. S;331)

Şair, hürriyeti getirecek, onu koruyup saklayacak hürriyet âşığını aramaya çıkar.

Bu kara, bu kızıl devri yıkacak
İstibdat düşmanı kahraman ner'de?
Bu devri mezara sürüp tıkacak
Hürriyet aşkını ulu can ner'de?

(Halk. S;332)

Hürriyetler insanlara sorumluluklarını hatırlatmakta ve onlardan sorumluluklarının gereğini yerine getirmelerini istemektedir. Sadece kendini düşünen bireyler değil, toplumsal sorumluluklarını da düşünen ve bu şekilde hareket edebilen bireyler dünyayı daha emniyetli kılacaklardır.

Tablo 8. Değer Tablosu-Hürriyet severlik

Doğrudan verilmiştir.	Dolaylı, örtük olarak verilmiştir.
Beşiğin Önünde, Vatan Tehlikede, 10 Temmuz, Vur, Halk.	

Tablo 8'te Mehmet Emin, Türk halkı için önemli olan, her an kalbi vatan sevgisi ile atan, vatanın zor günlerinde onun yardımına koşan kahraman evlatların hürriyet sevgisi yansıtılmıştır. Bu temayı işleyen şiirlerin tamamında mesajın doğrudan verilmesi şairin bu konuya vermiş olduğu önemi göstermektedir.

4.2.1.9. Dil

Dil insanların meramlarını anlatmak için kullandıkları bir sesli işaret sistemidir. Elle başlar, gözle kaşla işaret yaparak da bazı duygularımızı, düşünce ve dileklerimizi anlatırız. İnsanlar esas olarak birbirleriyle dil aracılığıyla iletişimde bulunur. Dertlerini, sevinçlerini, kederlerini konuşarak birbirlerine anlatmaya çalışırlar. Bu yüzden de en mükemmel anlatma vasıtası dildir. (Banguoğlu, 2011;19)

Dilin anahtarı sözdür. Bu yüzden de insanlar bir birleriyle konuştuklarını veya yazılanları anlamaları için birbirlerinin dilini anlamaları lazımdır. Bu yönde atılan adımlar zaman zaman aydınlar ve halk arasında bir uçurum yaratmıştır.

Tanzimat Edebiyatı'nın ilk kuşağıyla birlikte bu uçurumun kapatılması yönünde ilk adımlar atılmıştır. Romantizmin etkisiyle bu nesil, bir aydın olarak kendilerini toplumun yol göstericisi olarak düşündüklerinden halka yönelik eserler

vermeyi amaçlamışlardır. Bu neslin bir başka özelliği onların aynı zamanda gazeteci olmalarıdır. Geniş kitlelere hitap eden gazetelerde kullanılan dil, zorunlu olarak o kitlelerin anlayabileceği sade bir dil olmalıydı. Bu iki sebep Tanzimat'ın birinci kuşağının sade dile yönelmesine yol açmıştır.

Bu girişim ikinci nesil ve Servet-i Fünun'da sekteye uğramış olmakla birlikte 1897 yılında Mehmet Emin'in *Türkçe Şiirler* adlı kitabıyla bu defa hiç sekteye uğramamak üzere yeniden ortaya çıkmıştır.

Milletlerin tarihi, kültürü, medeniyeti kitaplarda gizlidir. Bu nedenle gelecek kuşaklara geçmişe ait değerleri tanıtmak ve yaşayan kültür ve medeniyeti benimsetmek dili iyi bilmekle olur. Mehmet Emin de bu gerçeği gerekli görerek şiirlerinde halkın dilini, sade Türkçeyi kullanmayı, halkı bilinçlendirmeyi amaçlamıştır.

Ana dili halkın ruhudur, manevi dünyasıdır. (B. Vahapzade). Evet, Mehmet Emin de şiirlerinde ana dili sevmeyi, onu kullanmayı, halkın anlayacağı dilde yazmayı savunur.

İnsanlar arasında duygu ve düşünceleri aktaran dil, bir millet için en değerli araç olarak şair Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde önemli bir değer olarak ele alınmıştır. Şair, "Irkımın Türküsü", "Türk Dili" şiirlerinde Türkçenin güzelliğini ve önemini vurgulamıştır.

Şair, "Irkımın Türküsü" şiirinde kendi ana dilinin hoş, saf, temiz olduğunu; ana dilde yazılan her şiir ve nağmenin kulağına ve ruhuna hoş geldiğini anlatıyor. Ve "bakın" diyerek dikkatleri Türk diline yönlendiriyor.

Bakın, bizim öz Türkçe'miz ne hoş dil!
Onun her bir nağmesi,
Gökten gelen hitap gibi saf sesi
Ne bülbüle, ne tutuya eş değil.
Bu dil ala-geyiklerin içtiği
Yakut renkli çaylar gibi şarıldar
Orhun ile Kızıl ırmak gibi ki

Sularında ruhlarımız pırıldar.

(Irkımın Türküsü. S;108)

"Türk Dili" adlı şiirinde şair, bu dil aracılığıyla halkının, milletinin tarihini, geçmişini, vatanı, milleti, halkı yolunda canlarından geçen yiğit, kahraman oğulları ile ilgili bilgiler edindiğini belirtir:

Ey güzel dil, bir coşkun ırmağısın sen yurdumun,
Senin meçhul günleri naklediyor kumsalların,
Ban adsız kökcileri gibi hitap ediyorsun
İlk Tanrılar devrini anlatıyor masalların.
Sende aziz dağların, beldelerin sesleri var,
Ben o elmas sorguçlu hakanları sende duydum
Sende birçok şairlerin, kahramanlar haykırmışlar,
Sendedir ki ecdadın tarihini dinliyorum.

(Türk Dili. S;323)

Tablo 9. Değer Tablosu-Dil

Doğrudan verilmiştir.	Dolaylı, örtük olarak verilmiştir.
Türk Dili	Irkımın Türküsü

Tablo 9'ta her bil millet, halk için önemli değerlerden biri olan "Dil" işlenmiştir. Bir milletin oluşumunda en mühim faktörler içerisinde ilk sırada durmaktadır. Dil faktörü milli şair Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde konu ve değer olarak önemli yer almaktadır. Şairin "Türk Dili" ve "Irkımın Türküsü" şiirlerinde bu değere rastlamak mümkündür.

4.2.1.10. Din Duygusu

Tarih boyunca Türkler çok çeşitli coğrafyalarda yaşamışlar, çok çeşitli kültürlerle tanışmış, bunların sonucu olarak çeşitli dinleri kabul etmişler. Bunlara

rağmen Türklerin, ilk dinî inanç ve hayatlarından başlayarak kabul ettikleri dinlerin çoğu tek tanrılı olmuş, semavî nitelik taşımıştır. Bu unsurlar, Türk milletine has bir hoş görü anlayışının tarihin ilk dönemlerinden beri Türk cemiyetinde var olduğunu göstermektedir.

Türkler tarih boyunca çeşitli dinleri kabul etmişlerdir: Orta Asya'da eski Türk kavimlerinin inandığı Şamanizm, Maniheizm, Budizm dinlerinden sonra az da olsa Hırıstiyanlık (Osta Asya'daki bazı küçük topluluklar, Gagauzlar), Musevilik (Karay Türkleri) gibi dinlerine katılmakla birlikte on birinci yüzyıldan itibaren kitleler halinde Müslümanlığı kabul etmişlerdir. Kısa sürede İslam dini bu insanlar tarafından benimsemiştir. İslam dinin kabul edilmesi aynı zamanda kültürel açıdan da bazı yenilikler getirmiştir.

Mehmet Emin Yurdakul İslamiyet'e, Türklerin bu değer hükmüne önemli yer vermiştir. Türk milletinin var olma mücadelesine kayıtsız kalmayan milli şair, vatan ve din izleğini Türk'ün karakteriyle beraber işler. (Gülendam, 2011;131).

Yaradanın'ın Kitab'ını kaldırtmam,
Osmancığın bayrağını aldırtmam,
Düşmanımı vatanıma saldırtmam,
Tanrı evi viran olmaz, giderim!

(Anadolu'dan Bir Ses Yahut Cenge Giderken. S;22)

Bu şiirde dinî, millî ve tarihî unsurlara göndermeler yapılıyor. Şair, Hz. Muhammed ve Kur'an-ı Kerim'den söz ederek, milli unsurlara İslami değerleri de ilave eder. Böylece şiir daha sağlam bir içerik dünyasına kavuşur.

Bu Kitap'tır: her kişiye benlik veren, yol açan,
İnsanlığın sergisine armağanlar astıran.
(…)
Bu Kitap'tır: yürekleri iyilikle besleyen,
"El bağına girme!" diyen, dost yarasın bağlatan.
(….)

Bu Kitap'tır: Akıllara her bir şey sorduran,

"Düşün sonra inan!" diyen, doğru yollar gösteren.

(Kur an-ı Kerim. S;33)

Şiirde şair, aynı zamanda Kur'an-ı Kerim'in insanların hayatındaki rolünü belirterek Kur'an-ı Kerim'in korunup saklanmasını söylemiştir.

Şiirde şair, Kur'an-ı Kerim'in Türkler için ne kadar kutsal bir kitap olduğunu ve İslamiyete Türklerin nasıl kıymet verdiğini de vurgular.

Biz o vakur Acem ile Arap'ın

Medeniyet tahtlarını parlattık,

Muhammed'in getirdiği Kitab'ın

Beklediği bir cihanı yarattık.

(Irkımın Türküsü. S;110)

Şiirde şair, Yavuz Sultan Selim'in Mısır'ı fethettikten sonra devrin en önemli iki ticaret yolu olan İpek yolu ve Baharat Yolu'nun Osmanlı kontrolüne geçmesini ve bu sayede Avrupa ülkelerinin ekonomik yönden Osmanlılara bağımlı duruma gelmesini anlatır. Şaire göre hilafetin Osmanlılara geçmesi aynı zamanda İslam dünyasının lideri olmasına 'üç yüz milyon Müslümanın birleşmesine' yol açmıştır. Burada bir Türkçü olarak bilinen Mehmet Emin Yurdakul'un İslam birliğine de itiraz etmemiş olması dikkat çekicidir:

Hilafet'i alan Yavuz Selimler'in

O ru'yayı gördüler ki,

Hind'de, Çin'de, Nijer'deki

Üçyüz milyon dindaşları birleştirsin.

(Selam Sana. S;117)

Türk-Arap ilişkileri çok eski zamanlara dayanır. İslamiyet'in kabulünden birkaç yıl sonra ilişkiler iyileşmeye başlar. Şiirde de şair, Kur'an'ın, İslam dininin bu

iki toplumu kardeş etmesini, iki ruhun aynı Tanrı için titrediğini, her ikisinin aynı dine mensup olduklarını anlatıyor.

Lakin Kur'an bu ırkları kardaş etmiş,
İki vicdan bir Tanrı'yı Rabb biliyor.
İki ruhta bir semavi aşk titretmiş,
İki alın bir Ka'be'ye eğiliyor.

(Dicle Önünde. S;215)

Şair, dini doğru anlatmayıp, doğru yaymayanları, Müslüman olup da Kur'an'da yazılanlara önem vermeyen insanların çok olduğunu "Ankara" şiirinde vurguluyor.

"Din" diye etleri od'la dağlatan
Allahsız kırmızı hakimler görmüş,
Oyulmuş gözlere kanlar ağlatan
Elleri asalı zalimler görmüş.

(Ankara. S;301)

"Tanrı'ya" şiirinde çocukluğundan itibaren kalbi Tanrı sevgisiyle ısıtılan bir çocuk anlatılıyor. Daha çocukken mescide, Tanrı'nın evine geldiğini, ailesinin onda büyüttüğü Tanrı sevgisini her zaman şükür ve dualarla andığı tasvir ediliyor. Çocukluktan sakat olan bu çocuk sonraları iyileşmeye başlar. Gözlerinin görmeye başlamasını Tanrı sevgisine borçlu olduğunu söyler.

Ey, beşikte adını işittiğim Ulu Tanrı,
Ben bir mas'um çocukken bir mescide gidiyordum,
(…)
Zira ben bir hastaydım, Sen derdime şifa oldun,
Bir alildim, Sen benim gözlerime ziya oldun
Gösterdin ki, Sen, derdli gönüllerin Bir Rabb'isin!

(Tanrı'ya. S;322)

Tablo 10. Değer Tablosu-Din

Doğrudan verilmiştir.	Dolaylı, örtük olarak verilmiştir.
Kur an-ı Kerim, Tanrı'ya.	Anadolu'dan Bir Ses Yahut Cenge Giderken, Irkımın Türküsü, Selam Sana, Dicle Önünde, Ankara.

Tablo 10'da Mehmet Emin'in "Kur an-ı Kerim", "Tanrı'ya", "Anadolu'dan Bir Ses Yahut Cenge Giderken", "Irkımın Türküsü", "Selam Sana", "Dicle Önünde", "Ankara" şiirlerinde hem doğrudan hem de dolaylı olarak din konusuna değinmiştir. İnsanları birleştirici özelliği ve onların manevi hayatını yükseltmesi gibi özellikleriyle dinin insanî değerlerin gelişmesine yardımcı olduğu fikri öne çıkarılmıştır. Şair, bu değerin Türk halkın için ne kadar önemli olduğunu, insanların Tanrıya bağlılığını vurgulamıştır.

4.2.1.11. Örf ve Âdetler

Örf ve âdetler insanlar tarafından alışkanlık olarak uyulan, insanlar tarafından iyi kabul edilerek yaygınlaşan, toplum içinde uyulan şeyler anlamına gelmektedir. Örf, âdete göre daha fazla yaptırım gücüne sahiptir. Örneğin, Anadolu'da yer sofrasında yemek yeme adettir. Toplu taşıma araçlarında yaşlı, sakat ve hamile kadınlara yer vermek örftür.

Mehmet Emin, sıradan bir balıkçı ailesinde dünyaya göz açmış, kendini her zaman "halk çocuğu" olarak görmüş, hem kendi hayatında hem de şiirlerinde örf ve âdetlere değer vermiştir.

Mehmet Emin, "Baba Bucağı", "Sofra Başı", "Kaynana ile Damat", "Kur-a Neferi" şiirlerinde örf ve âdetlere yer vermiştir.

Büyüdüğü, anılarını yaşadığı yerler herkes için kutsaldır. Geleneksel olarak her Türk ailesinde büyük baba, büyük anne, çocuklar ve torunlar birlikte yaşarlar. Aile bireylerinin son derece güçlü bağlarla birbirlerine bağlı olduğu bu ailede herkes birbirine saygılı ve görevinin bilincinde olarak hayatını huzurla sürdürür. Milli şair, bu gibi âdetleri "Baba Bucağı" adlı şiirinde şöyle anlatır:

Torunlarım bu evde bana kundak bağlamış,
Salıncağım, o tatlı ninnilerle sallanmış,
Burada bana kadınnem ecdadımı öğretti,
Beni halis Türk etti
Ben bir aziz yuvada bahtiyarca yaşadım,
Şu odanın içinde babanızı okşadım,
Şu sofraya anneniz gelin gelip yürüdü,
Duvağını sürüdü

(Baba Bucağı. S;311)

Türk ailesinde geleneksel olarak yemek zamanı bütün aile sofra başında olur. Şair, bu güzel âdetin kuşaktan kuşağa taşınarak günümüze kadar geldiğini ve gelecek nesillere aktarılmasını çok ister. "Sofra Başı" şiirinde de bu aile bireyleri arasında kurulan bu samimiyeti şu mısralarla anlatır:

Annem, babam, kardeşlerim, biz hepimiz
Bir sininin etrafında diziliriz,
Ben burada her lokmamı tatlı yerim,
Allah'ımın verdiğine şükrederim.

(Sofra Başı S;313)

Milletimizin asırlardır yaşadığı ve yaşattığı değerler olarak örf, âdet, gelenek ve göreneklerinin çoğu İslâmî kaynaklıdır. İslâm öncesi devirlerden kaynaklananlar da o zamanki çeşitli dinî inançların tesiriyle doğmuş ve yerleşmiş değerlerdir. Bunlar uzun asırlar boyunca hayatiyetlerini korudukları gibi benimseyenlere de hayatiyet vermiştir.

Değerlerin iyi benimsenmesi ve yaşanabilmesi için bilhassa çocuklara onların kazandırılması esastır. Bunun için aile içi eğitim, okul ve çevre çok büyük rol oynar. Aile ve okul, çocukları eğitirken onların bencillik duygularından kurtulmalarını sağlamak, paylaşımcı, ortak çalışabilme duygularının verilmesi önemlidir. (Bolay, 2007;18)

Tablo 11. Değer Tablosu-Örf Adet

Doğrudan verilmiştir.	Dolaylı, örtük olarak verilmiştir.
Baba Bucağı, Sofra Başı, Kaynana ile Damat, Kur-a Neferi.	

Bir milletin önemli bir bölümünün doğruluğunu kabul ettiği ve hayatında uyguladığı örf ve âdetler, yukarıda belirtildiği tablo 11'de "Baba Bucağı", "Sofra Başı", "Kaynana ile Damat", "Kur-a Neferi" gibi Mehmet Emin'in şiirlerinde ele alınmıştır.

4.1.1.12 Çevre Duyarlılığı

Doğa, orman, ağaçlar bir memleketin doğal zenginlikleridir. İnsanlara ve yurda büyük yararları vardır. Ağaç tabiatın süsüdür. Tanrı'nın insanlara bağışıdır. Deyimlerde, şiir, hikâye ve romanlarda bu sevginin göz alıcı izlerine rastlamak mümkündür. Buna rağmen ufacık bir çıkar kaygısı yüzünden çevreye büyük bir zarar verilmektedir.

Ünlü şair Mehmet Emin Yurdakul "Sakın Kesme" şiirinde doğaya, yeşilliğe önem verilmesinden söz açar. İnsanların bir doğa düşmanı değil, doğa arkadaşı olmalarını ister. Herkesin "bir fidan yapma, fidandan da orman yapma" gibi bir borçlarının olduğunu vurgular. Ağaçları kesmeyin diye insanları uyaran şair, onlara bu yeşilliğin, ağacın her bir dalında küçücük kuşun yuva kurabileceğini, gölgesinde yorgun bir çiftçinin dinlenebileceğini, doğanın insan hayatında oynadığı rolü anlatmaya çalışır.

Sakın kesme, her dalında bir güzel kuş ses versin,
Sakın kesme, gölgesinde yorgun çiftçi dinlesin,
Sakın kesme, şu sevimli köye kanat-kol gersin,
Sakın kesme, aziz vatan günden güne şenlensin!

(Sakın Kesme S;85)

Gerçekten yaş ağaç kesen bir insan, bir canlıya kıydığı için cani sayılır. Tanrı ve kul katında da günahkârdır. Ayrıca şairimizin de dediği gibi hiçbir zaman esenliğe kavuşmaz.

Şair, Mehmet Emin diğer şiiri "Çiçekciğim" şiirinde etrafa güzellik saçan çiçeklerin kokuları, görünüşleriyle her zaman doğayı büyüler. İnsanlar bir anlık zevkleri için bu güzel çiçekleri koparmaya çalışıyor. Oysa onlar topraktan ayrıldıktan sonra solmaya başlar ki, artık ne bir böcek, nede bir insan onlara yaklaşmazlar. Güzel kokan, renkli çiçekler o kokuyu ve rengi kaybeder. Şair, çiçeği tıpkı bir insan gibi yaşadığı, olduğu yerden koparıldıktan sonra solduğunu vurgular.

Sakın sizler, ayırmayın, bir çiçeği bir toprak,
Yetiştiği aziz bir yer üzerinden ayırmak
İşte, böyle azap veren zalim bir iş oluyor!

(Çiçekciğim. S;63)

Tablo 12. Değer-Çevre Duyarlılığı

Doğrudan verilmiştir.	Dolaylı, örtük olarak verilmiştir.
Sakın Kesme, Çiçekciğim.	

Tablo 12'de Mehmet Emin Yurdakul'un "Sakın Kesme", "Çiçekciğim" şiirlerinde çevreye, doğaya duyulan önemli değer olarak yansıtılmıştır. Mehmet Emin'in çevre duyarlılığını işleyen şiirleri az sayıda olmakla beraber Türk şiirinde bu duyarlılığın ilk örnekleri olması bakımından önemli sayılmalıdır.

SONUÇ

Türk edebiyatında modernleşmenin başlangıcı olan Tanzimat dönemi Türk Edebiyatı'nda halk dili, sade Türkçe savları ortaya atılmış, ancak bu dönemin ilk devresinde gerçekleştirme yolunda önemli adımlar atılmış olmakla birlikte arzu edilen seviyeye ulaşılamamıştır. Özellikle ikinci kuşak Tanzimatçılar ile Servet-i Fünuncular açılan bu yola itibar etmemişler, âdeta sade Türkçeye çelme atmışlar, hiç duyulmadık Arapça ve Farsça tamlamaları şiirlerinde kullanmışlardır. İşte böyle bir ortamda Mehmet Emin Yurdakul, temiz Türkçeyle eser verilmesi konusunda eserler vermeye başlamıştır. İnandığı dili, doğrudan doğruya, örneklerle yaşatmış ve sevdirmiştir. Mehmet Emin, sade Türkçeyle ve hece vezniyle yazmasını "bütün dillerin anlamak ve anlatmak için bir araç olduğunu ve bu yolda Türkçe'nin de halk tarafından anlaşılacak bir şekilde arınması gerektiğini, şu halde bu dilin içinde sürüp giden yabancı kuralların yıkılmasını, Arap ve Acem tamlamalarının zincirinden kurtararak şiirlerini bu milli ve hür dille" yazılması olarak açıklar.

Mehmet Emin Yurdakul, amacının "halkın şairi olmak" olduğunu, sanatının ve hayatının gayesinin ise memleketinin sefillerinin, dertlilerinin küçük bir şairi olabilmenin, bütün milletinin hürriyet ve saadetini temin edebilmek için yaşamanın olduğunu belirtir.

Mehmet Emin Yurdakul'un gerek kahramanlık konularını anlatan gerekse toplumsal hayat sahnelerini anlatan şiirlerinde, Anadolu'nun ortasındaki bir köylüden İstanbul'un kıyısındaki bir balıkçıya kadar toplumun bütün tabakalarından geniş bir insan kadrosu ile karşılaşırız. Bu insan kadrosu içinde zengin sınıfından hak hukuk tanımayan insanlar; yoksul, hasta, kimsesiz kadınlar; oğlu tarafından dövülen, tartaklanan anneler, çiftçiler, demirciler, çömlekçiler, balıkçılar, askerler, gaziler, şehitler, tarihî şahsiyetler, devlet adamları, çocuklar, mektepliler, dilenciler, kimsesizler, babasızlar, genç kızlar, delikanlılar, hemşireler yer almaktadır.

Mehmet Emin Yurdakul'un yaşadığı dönemin en önemli sorunlarından biri, insanlarda görülen miskinlik ve tembelliktir. Bu yüzden dönemin sanatçıları ve fikir adamları, bu problemi ortadan kaldırmak için eserlerinde çalışma fikrini öne çıkarmışlardır. Mehmet Emin Yurdakul da "Anadolu", "Kibritçi Kız", "Bize

Diyorlar ki", "İlim", "Sinaat", "Çiftçilik", "Ey Genç Çiftçi", "Demir", "Demirci", "Örs Başında", "Bırak Yapma", "Gemici", "Zavallı Kayıkçı", "İlk Yara", "Çömlekçi", "Balıkçı" şiirleriyle insanları çalışmaya teşvik etmiş, tembellik ve miskinliğin ülkeye hiçbir faydası olmadığını ortaya koymuştur. Ona göre çalışmak ülkenin kalkınmasında, insanların huzur içinde yaşamasındaki en önemli etkendir.

"Sakın Kesme", "Çiçekçiğim" şiirlerinde şair, doğaya, yeşilliğe önem verilmesinden söz açar. İnsanların bir doğa düşmanı değil, doğa dostu olmalarını ister. Bu şiirler, Türk şiirinde çevre duyarlılığını işleyen ilk şiirlerdir.

Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde hürriyet sevgisi de öne çıkarılmıştır. Bu da yine şairin yaşadığı dönemle ilgilidir. Bu devirde Osmanlı Devleti sürekli savaşlar yaşıyordu ve her an hürriyetini kaybetme tehlikesi içindeydi. Nitekim böyle de olmuştu. Bunu takip eden Kurtuluş Savaşı da tam anlamıyla Türk milletinin hürriyetini kazanma mücadelesiydi. Bu durum onun "Beşiğin Önünde", "Vatan Tehlikede", "10 Temmuz", "Vur", "Halk" şiirlerinde hürriyet sevgisini, hürriyete bağlılığını dile getirmiştir.

Memleketin içinde bulunduğu bu şartlar, yani art arda gelen savaşlar, şairin kahramanlık duygusunu da işlemesine yol açmıştır. Mehmet Emin Yurdakul esas olarak savaşa karşı bir sanatçıdır, ama ülkesine bir saldırı olduğunda buna en sert karşılığın verilmesini de ön plana çıkarmıştır.

"Zavallılar", "Kaynana ile Damat", "Ana ile Kız", "Ahretlik", "Anadolu" şiirlerinde değer olarak merhamet duygusunun insan olmadaki önemi vurgulanırken, "İsyan", "Dua" şiirlerinde değer olarak doğruluk dürüstlük, "Dicle Önünde", "Ey Türk Uyan", "Selam Sana", "İsyan" şiirlerinde Türklerin nasıl medenî bir millet olduğu, aynı zamanda meydana getirilen sanat eserleri, sanatı ve sanatseverliği yetişen yeni nesle yansıtılır.

Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde öne çıkan en önemli değer yargılarından biri de sevgidir. Şair, vatan, insan/çocuk, tarih sevgilerini şiirlerinde ayrı ayrı ele almıştır: "Anadolu'dan Bir Ses yahut Cenge Giderken", "Yetim Çocuk Yahut Ahmet'in Kaygusu", "Yunan Sınırını Geçerken", "Kur'a Neferi", "Irkımın Türküsüne", "Ordu'nun Destanı", "Ordudan Bir Ses", "Sen Feryada Başlayınca",

“Bırak Beni Haykırayım”, “Aydın Kızları” şiirlerinde değer olarak vatan sevgisi, “Bırak Beni Haykırayım”, “Bıçaksız Katiller”, “Ah Analık Yahut Zeynep’in Duası”, “Güzellik ve İyilik Karşısında”, “Ahretlik”, “Sürücü”, “Hasta Bakıcı Hanımlar”, “Çocuk Esirgeme Kurumu İçin”, “Gözyaşım” şiirlerinde değer olarak insan sevgisi, “Kesildi mi Ellerin”, “Çömlekçi”, “Anneciğim”, “Sofra Başı”, “Alil”, “Ahretlik” şiirlerinde değer olarak çocuk sevgisi, “Kaynana ile Damat”, “Bahtiyarlık”, “Issız Ev”, “Bir Genç Kız’a”, “Sofra Başı” şiirlerinde değer olarak insan sevgisi, “Yurdumuzun İniltisi”, “Nifak”, “Benim Ru’yam”, “Ey Türk Uyan”, “Dicle Önünde”, “Ninni”, “Dua”, “İstiklal Destanı” şiirlerinde Oğuzlar, Atillalar, Timurlar, Yavuzlar, Fatihleri hatırlatır, yaşadıkları toprakların, taşıdıkları bayrağın emanet olduğunu ve bu emaneti göz bebeği gibi koruyup saklamak gerektiğini vurgular.

Mehmet Emin Yurdakul’un şiirleri yukarıda da belirttiğimiz gibi sade Türkçeyle yazılmıştır. Başka bir deyişle onun şiirleri -tıpkı Ömer Seyfettin, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Reşat Nuri Güntekin’in eserleri gibi- standart Türkçe’nin önemli örnekleridir. Bu açıdan onun şiirlerinin büyük bir kısmı yabancılar için Türkçe eğitiminde örnek metinler olarak kullanılabilir. Onun zaman zaman vezne uymak endişesiyle Türkçe kurallara aykırı bazı söyleyişleri içeren şiirleri bu uygulamanın dışında tutulmalıdır.

Son olarak Mehmet Emin Yurdakul’un şiirlerinin değerler eğitiminde kullanılması açısından elverişli olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle çalışmanın gerekliliği, çevre bilincini oluşturmak, vatan, hürriyet ve insan sevgisini geliştirmek açısından ders kitaplarında Mehmet Emin Yurdakul’un şiirlerinden faydalanmak mümkündür. Buna karşılık, yine bir değer olarak düşünebileceğimiz “sanat zevkini geliştirmek” açısından bu metinlerin büyük bir kısmının kullanılmaya elverişli olmadığını söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

Abadan, Y. (1956). "*Kültür Mefhumu ve Değişimi"* Yücel Mecmuası.(10), 174

Akbaba, A. (2003). *Eğitim Yönetimi ve Değerler. Değerler Eğitimi Dergisi. (1), 1*

Akbaş, O. (2008). *Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. Değerler Eğitimi Dergisi. 6, (16), 9-27*

Arslan, Z. & Yaşar, F. (2007). *Yükselen Değer Kavramı Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım.* Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Tokat

Aslan, M. (2009). *Değerler Eğitiminde Kahramanlardan Yararlanma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Aktaş, Ş. (1990). "Mehmet Emin Yurdakul". *Büyük Türk Klasikleri. C. 9, İstanbul*

Aktaş, Ş. (1996). *Yenileşme Dönemi Türk Şiiri ve Antolojisi I, Ankara*

Akyüz, K. (1970). *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi. Ankara*

Akyüz, K. (1965).*Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*. İstanbul: İnkılap Kitabevi

Aydın, İ. (2003). Eğitim Ve Öğretimde Etik. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Aydoğan, B. (2010). "Mehmet Emin Yurdakul'un Çocuk Şiirleri". Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 19, Sayı 2.

Banarlı, N. (1971). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. C. 2. İstanbul

Banguoğlu, T. (2011). *Türkçenin Grameri.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Bolay, S. H. (2007). "*Değerlerimiz ve Günlük Hayat"*. Dem Dergi. (1). 12-19

Çağın, S. (2008). "Zor Günlerin İki Şairi". *Türk Edebiyatı*. (413). İstanbul

Çağın, S. (2010). "Fikir Akımları Karşısında Mehmet Akif". *Yeni Türk Edebiyatı*. (2). İstanbul

Çağlayan, A. (2005). *Ahlak Pusulası-Ahlak ve Değerler Eğitimi*. İstanbul. Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları

Çelik, V. (1999). Eğ*itimsel Liderlik*. Ankara: Pegem Yayınları

Dilmaç, B. (2002). *İnsanca Değerler Eğitimi*, Ankara: Nobel Yayınları

Dawis, R. V. (1991). *VocationalİnterestsValues, andPreferences.*In M. D. Dunette& L. M. Hough (Eds). *Handbook Of İndustrial and Organizational Psychology (*2nd ed.) (vol. 2, pp. 833-871). Palo Alto, CA: Consulting Psychologist Press

Erdem, A.R. (2003). Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi. 1. (4), 55-72*

Ercilasun, B. (1997) *Türk Edebiyatı Üzerine İncelemeler*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Erdentuğ, N. (1981). "Kültür Nedir?" *Milli Kültür Dergisi*. Cilt III, sayı 4

Ertaylan, H. (2011). *Türk Edebiyatı Tarihi I-IV*. Ankara: Türk Tarih Kurumu

Ziya, G. (1976). *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları

Gökşen, N, (1963). *Mehmet Emin Yurdakul*. Ankara Üniversitesi Basımevi

Günaydın, G. (2005). *Doğan Kardeş Dergisinde Çocuğa Kazandırılması Hedeflenen Değerler ve Ortaya Çıkan Çocuk Modeli.* Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin

Güngör, E. (2010). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Neşriyat

Gülendam, R. (2011). *Tanzimat'tan Bugüne Yeni Türk Edebiyatı-Şiir Çözümlemeleri*. İstanbul. Kesit Yayınları

Gudmunsdottir, S. (1991). *Values in Pedagogical Content Knowledge*. *Journal of Teacher.* 1 Kasım 42.

Yücebaş, H. (1941). *Milli Şairimiz Mehmet Emin Yurdakul*. Talat Altın Matbaası

Hökelekli, H. (2004). Bir Değer: Adalet. *Dem Dergi. (5), 132-137*

İğdemir, U. (1945). "Yurdakul, Mehmet Emin". Aylık Ansiklopedi

Kabaklı, A. (1985). *Türk Edebiyatı.* 3. Cilt, İstanbul

Kaplan, M. (1985). *Şiir Tahlilleri I, Tanzimat'tan Cumhuriyete*. İstanbul

Kaplan, M. (1971). *Tevfik Fikret-Devir, Şahsiyet, Eser*. İstanbul, Dergâh Yayınları

Kaplan, M. (1977). *Türk Milletinin Kültürel Değerleri*. MEB, İstanbul

Kaplan, M. (1983). "Kültür ve Kültürü Meydana Getiren Unsurlar". *Milli Kültür Dergisi* 41, 8. 40.

Köknel, Ö. (2007). *Çatışan Değerlerimiz*, İstanbul: Altın Kitaplar

Kolcu, H. (1993). *Türk Edebiyatında Hece-Aruz Tartışmaları.* Ankara

Korkmaz, R. (2010). "*Tanzimat Edebiyatının Kültürel Arka Planı"* Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı. Eskişehir.

Kurdakul, Ş. (1986). *Çağdaş Türk Edebiyatı Meşrutiyet Dönemi.* Broy Yayınları. İstanbul

Ortaç, Yusuf Z. (1963). *Portreler.* Akbaba Yayınevi

Ozansoy, H. F. (1967). *Edebiyatçılar Geçiyor*. İstanbul: Türkiye'm Yayınevi

Öncül, R. (2000). *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Özlem D. (2002). *Kavramlar ve Tarihleri*, İstanbul: İnkılap Yayınları.

Ömer Seyfettin, (1984). *Büyük Bir Şiir Ey Türk Uyan, Doğumunun 100. Yılında Ömer Seyfettin*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları

Tansel, F. Abdullah. (1989). *Mehmet Emin Yurdakul'un Eserleri-I. Şiirler*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi

Tanpınar, A. H, (1942). *Namık Kemal Antolojisi*. İstanbul: Muallim Ahmet Halit Kitabevi

Tanpınar, A. H. (1988). 19. *Asır Türk Edebiyatı Tarihi.* İstanbul: Çağlayan Kitabevi

Tevetoğlu, F. (1988*). Mehmet Emin Yurdakul. Ankara*: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları

Topçuoğlu, H. (1976). *Genel Sosyoloji Ders Notları (Çoğaltma)*, A.Ü. DTCF; Felsefe Bölümü

Tuncer, H. (1994). *Meşrutiyet Devri Türk Edebiyatı*. İzmir

Ünaydın, R. (1972). *Diyorlar ki*. İstanbul